

Гугкаты Людмилаæ

МУЗЫКАЛОН ХЪОМЫЛАД

Методическое издание

Гугкаева Людмила Казбековна
ОЗНАКОМЛЕНИЕ С МУЗЫКАЛЬНЫМ ИСКУССТВОМ

МЕТОДИЧЕСКОЕ ПОСОБИЕ (КОНСПЕКТЫ ЗАНЯТИЙ)

Редактор *И.Х. Джанаева*
Технический редактор *Е.Н. Маслов*
Корректор *А.Б. Гусалова*
Дизайн обложки *Е.Н. Макарова*
Компьютерная верстка *А.Ю. Черная*

Сдано в набор 10.11.09. Усл.п.л. 6,75. Бум. 65 гр.
Гарнитура шрифта “Times”.
Печать цифровая. Формат 60×84 1/16.
Тираж 50 экз. Заказ №491.

Отпечатано *ИП Валиевой И.С.*
362019, г. Владикавказ, ул. Годовикова, 8

РÆВДАУÆНДÆТТЫ КÆСТÆР КЪОРА
(3–4 АЗЫ)

МЕТОДИКОН ÆХХУЫСЫ ЧИНЫГ
(АХУЫРТЫ КОНСПЕКТТÆ)

Дзæуджыхъæу
2009

Музыкалон æрмæг бамбарыны бæрæггæнæн критеритæ кæстæр къорды

Бæрзонд æмвæзад	Рæстæмбис æмвæзад	Рæстæмбисæй ныллæгдæр æмвæзад
1. Æвдисы йе 'ргомздæхт музыкаемæ, зоны, раиртасы, афæдзы дæргы цы музыкалон уацмыстæм байхъуыста, уыдон. Лæмбынæг хъусы кæрай-кæронмæ уацмысмæ, архайы йын йæ ныхæстæ бамбарыныл, йæ музыка банкъарыныл. Æнкъары, æмбары æмæ кæрæдзийæ хицæн кæны музыкалон мидисæвдисæн мадзæлттæ – темп, регистр, динамика, тембр (зыланг, æзыланг).	Алы хатт йе 'ргом не здахы музыкаемæ хъусынмæ, хатгай зæрдиагæй хъусы музыкаемæ, фæлæ арæх æндæр цауылдæрты фæвæйы, уацмысмæ кæронмæ нæ байхъусы. Хистæры æххуысæй арæх раиртасы музыкаей мидисæвдисæг хицæндзинæдтæ.	Арæхдæр йе 'ргом не здахы музыкаемæ хъусынмæ, иртасы характерон уацмыстæ. Йæ зæрдыл дары æмæ зæгъы сæ нæмттæ 1-2 музыкалон уацмысæн. Зынтæй æвзары музыкаейы контрастон характер, хистæр ын цыфæнды æххуыс куы кæна, уæддæр. Хистæры æххуысæй фылдæр иртасы музыкалон мырты мидисæвдисæг ахастдзинæдтæ.
2. Йе 'ргомздæхт æвдисы ног зарæг базонинмæ æмæ йæ зонгæ зарæг азарынмæ. Ис æм зарынмæ бæлвырд арæхстдзинæдтæ, йæ бон у иунæгæй æмæ иннæ сывæллæттимæ зарæг азарын. Сыгъдæгæй æвдисы сæ интонаци хуымæтæг зарджытæн, ивылдзæг мырæй зары цыбыр фразæтæ æнæ сулафгæйæ.	Йе 'ргом здахы ног зарæг базонинмæ, бынтон бæлвырдæй не 'вдисы зарæджы характер (хъæлдзæг – æнкъард). Заргæйæ архайы фæлгонцмæ конкретон ахаст равдисыныл. Ис æм иуæй-иу арæхстдзинæдтæ зарынмæ, фæлæ алы хатт раст нæ равдисы, зарæджы ритмикон ныв. Ивылдзæгæй зары хистæры æххуысæй.	Музыкалон-зарæггæнæны æмбарындæтæ бæрцуат у цыбыр; нæу йæ бон зарæг æмткæй райсгæйæ банкъарын, йæ бон нæ цауы ахæм зарыны арæхстдзинæдтæм, куыд ивылдзæг зард, æмвидауц. Не 'мбары æмæ йе 'ргом не здахы мырты бæрзæндмæ, зарæджы ритмикон хицæндзинæдтæм. Нæй йæм фаг æмбæлгæ зарынмæ арæхстдзинæдтæ: нæу йæ бон ивазгæ зард кæнын, сулафы дзырды, фразейы æмбисыл, нæ арæхсы сыгъдæг раст интонаци аразынмæ.
3. Ис æм бæлвырд æргомыздæхт музыкалон-ритмикон змæлдтыгæ æнкъарынмæ, йæ зæрдыл дары, зоны сæ нæмттæ æппæт зонгæ кæфтыгæ æмæ хъæзтытæн дæр. Æнцонæй æмбары змæлдтыты радивд музыкаемæ гæсгæ.	Йе 'ргом здахы музыкалон-ритмикон æрмæг банкъарынмæ. Йæ зæрдыл дары æмæ зоны сæ нæмттæ иуæй-иу кæфтыгæ æмæ зарджытæн, бадомы сын сæ мелоиди. Зынтæй иртасы æмткæй райсгæйæ музыка æмæ змæлдтыты характер.	Фылдæр хатт йе 'ргом не здахы музыкаемæ гæсгæ змæлдтыгæ банкъарынмæ, арæх не 'мбары музыкаейы, змæлдтыты характер, кæфтыты, кафа-зилаты хъазты мидис.

Ацы методикой æрмæг арæст æрцыд ЦИППИ-йы ЮНЕСКО-йы кафедрæйы кусджыты хъаруйæ. Методикой æрмæг дзуапп дæтты «Ирон националон ахуырады концепцийы» принципты домæнтæн. Конспекттæ арæст сты Л.А. Парамоновайы бæрзонд редакцигонд «Рæвдауæндæтты сывæллæтты хъомылады, ахуырады æмæ райрæзты иумæйаг ахуырады дæнцæгон программæйы» бындурыл. Уыцы программæ æвдисы рæвдауæндæтты ахуырадон процессы бындурон мидис æмæ бар дæтты йæ реализацигæнæгæйæ варианттæ æвзарынаг.

Ацы программæ кæй æрцыд æвзæрст, уый у бæт, дыууæ æвзагæй цы рæвдауæндæтты пайда кæнынц, уыдоны архайды хатдзæгтæ дзы æвдыст кæй сты, уымæ гæсгæ. Программæ арæст цыд куыд регионалон æмæ хицæн авторты методикой куыстыты бындур æмæ уымæ гæсгæ хуыйны «Дæнцæгон». Лæвæрд конспектты националон-регионалон компонент рæвдауæндæтты ахуырадон тыгъдады ахсы сывæллоны ахуыры æмæ райрæст æххæст бæрзонд бынат.

Рæвдауæндæтты иумæйаг ахуырадон тыгъдад саразыны тыххæй арæст æрцыд иумæйаг перспективон-тематикон пълан. Тематикой иудзинад бæрæг дары ахуырты æппæт хуызты дæр æмæ æндæр режимон процессты дæр. Æппæт ахуырты организацион формæ дæр у дæлкъордон – сывæллоны сæрибар архайды бындурыл арæст.

Сабиты ахуыр кæныны сæйраг метод у дидактикой хъазт.

Алы темæйыл куыст дæр райдайы, къуырийы райдиан арæст чи цауы, уыцы алфамбылай дунеимæ зонгæ кæнын ахуыртæй. Уыйфæстæ, иннæ ахуырадон æмæ хъомыладон куысты хуызты фæлгæты, арфдæр æмæ уæрæхдæргонд цауынц темæмæ хауæг æмбарындæтæ.

Авторты коллективы ис ныфс йæ коллегæтимæ коллектив æмгуыстадæй æмæ кураг у, цæмæй ацы методикой æрмæджы тыххæй сæ фæндæттæ æмæ фиппаинæгтæ æрвитой ахæм адрисыл: 362003, Дзауджыхъæу, К. Марксы уынг, 36 ЦИППИ, ЮНЕСКО-йы кафедрæ.

КÆСТÆР КЪОРДЫ АХУЫРАДОН ПЪЛАН

№	Ахуыры темæ	Ирон æвзагыл вариант къуыри/ахуыр	Уырыссаг æвзагыл вариант къуыри/ахуыр
1	Математикаимæ зонгæ кæнын	1	1
2	Ирон ныхасы рæзт	1	3
3	Уырыссаг ныхасы рæзт	2	1
4	Алфамбылай дунеимæ зонгæ кæнын	1	1
5	Физкультурæ	2	2
6	Музыкалон аивад	2	2
7	Нывкæнынады, урдиат рæдын кæнын	1	1
Æдæппæтгæй		10	11

- О. Юдахина «Пришло лето» – «Сæрд ралаууыд».
 А. Вишкарёва «Жуки» – «Хъæндилтæ».
 В. Герчик «Воробей» – «Сырдонцъиу».
 Г. Левдокимов «Веселый танец» – «Хъæлдзæг кафт».

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ. А. Вишкарёва «Хъæндилтæ». Фæлтæрæны размæ музыкалон разамонæг радзуры сабитæн, змæлд райдайын æмæ фæуын кæй фæхъæуы музыкайы райдайæн æмæ кæронимæ иумæ. Сабитæ æххæст кæнынц фæлтæрæн. Музыкалон разамонæг йæ цæст дары, цæмæй сабитæ кæрæдзийы ма хъыгдарой. **Хъусын. Г. Струве «Æгас цу, сæрд!»** Сабитæ хъусынц зарæгмæ. Музыкалон разамонæг сæ бафæрсы, ацы музыкаемæ хъусгæйæ уæ цæстыл цы уайы, цавæр у йæ уагмæ гæсгæ. Сабиты дзуаппыты бындурыл скæны хатдзæг: зарæг у хъæлдзæг, цинæйдзаг, рухс, кæй у сæрды тыххæй æмæ йæ сывæллæттæ бирæ кæй уарзынц. **Зард. Зарæггонд «Маена æз цауын уæләмæ».** Сабитæ зарынц зарæг, сæ къухтæй уылæнтæ нывæндгæйæ, ома мелодийы ленк уæләмæ-дæләмæ. **О. Юдахина «Сæрд ралаууыд».** Сабитæ ахуыр кæнынц зарæг. Музыкалон разамонæг архайы, цæмæй сæ зард кæрæдзиуыл бада. **В. Герчик «Сырдонцъиу».** Музыкалон разамонæг куры, цæмæй райдайæн æмæ мелодийæ сабитæ базонной зарæг. Сабитæ йæ базыдтой, загътой йæ æмæ йæ азарыдысты. **Г. Левдокимов «Хъæлдзæг кафт».** Музыкалон разамонæг сæ байхъусын кæны музыкаемæ æмæ бафæрсы, ацы музыкаемæ гæсгæ цавæр змæлдтытæ кодтой. Кæд къуыхцы кæной, уæд сын æй йæхæдæг фæзæггы æмæ змæлдтытæ фæд-фæдыл кæнынц, куыд æмбæлы, афтæ. **Т. Попатенко «Хур æмæ къæвда».** Сабитæ фæлхатынц сæ зонгæ хъæст. Уымæ хур æмæ уарын æвдисæг музыка разамонæг фæивы, цæмæй музыкайы мидисимæ сабитæ дæр бæттой се змæлд. Ахуыртæн хатдзæг кæнгæйæ, музыкалон разамонæг бафæдзæхсы сабитæн, цæмæй афæзмой тæхгæ хъæндилты зыв-зыв. *(Сабиты ж-ж-ж фæлгъауыны, цæмæй змæлдæ хъæсты фæстæ сæ уæлæфт йæ бынаты сбада.)*

Зард. Зарæггонд «Маена æз цауын хæрдмæ» (музыка кæапхæнгай: уæлæмæ – дæлæмæ).

Музыкалон разамонæг сабиты зæрдыл æрлæууын кодта, хъазæн чындз Зæлинайæн асиныл цауынмæ баххуыс кæнын кæй хъæуы. Сабитæй иу æххæст кæны хæслæвæрд (чындзы асиныл кæны уæлæмæ-дæлæмæ). Инна сабитæ зарынц, музыкайы рæзт фæлгъаугæйæ, кæапхæнгай.

О. Юдахина «Сæрд ралæууыд». Хъуысы мелоди æмæ сабитæ зарынц. Архайынц мелоди раст зарыныл æмæ дзырдтæ сыгъдæг дзурыныл.

Т. Попатенко «Хур». Сабитæ фæлхатынц зонгæ зарæг. Зарынц хицæн дæлкъордтæй, иугæйттæй. М. р. сæ разыйæ базайы.

Г. Левдокимов «Хъæлдзæг кафт». Кафт дарддæр ахуыр кæнгæйæ архайынц, цæмæй бæлвырддæр æмæ аивдæр кæной «гæлæбуты», «тæрхъусты», «хърихъуппыты», змæлдтытæ.

М. Раухвергер «Хур æмæ кæвда». Музыкалон разамонæг сабиты зæрдыл æрлæууын кодта хъазты æгъдæуттæ æмæ, музыкамæ хъусгæйæ, сæхæдæг æххæст кæнынц архайд:

1-аг хаймæ – тезгъо кæнынц;

2-аг хаймæ – кафынц;

3-аг хаймæ – се 'нгуылдзтæй къæрцц-къæрцц кæнынц бандæтты фæйнаджытæ (*ома кæвдайы æртæхты хъæр фæзмынц*).

Ахуыртæн хатдзæг кæнгæйæ, музыкалон разамонæг баифтыгъта цъиуты зард магнитофоныл фыстæй, æмæ сабитæ-цъиутæ тæхынц тезгъо кæнынмæ.

60-æм ахуыры сахат

Темæ: «Сæрд»

Нысантæ:

– Цæмæй музыкайы фæрцы сабитæ æххæстдæрæй æнкъарой нæ алфамбылай дуне, ирддæрæй æвдисой уацмысы сурæттæ, ууыл архайын, рæзын кæнын кафты, хъæзты хуыматæг композици зардæл дарынмæ здахт.

– Се змæлгæ мысæнуат, сæ ныхасы рæзтыл кусын.

– Уарзын сын кæнын æрдз, цæмæй сæм йæ рæсугъддинад æвзæрын кæна æвæджиауы тæлмæнтæ.

Репертуар: Г. Струве «Здравствуй, лето!» – «Æгас цу, сæрд!»

КÆСТÆР КЪОРДЫ АХУЫРТЫ ТЕМАТИКÆ*

15 сентябрь – 30 сентябрь	Мæ бинонтæ
1 октябрь – 7 октябрь	Мæ рæвдауæндон
8 октябрь – 5 ноябрь	Фæззæг
6 ноябрь – 13 ноябрь	Мæ фыдыбæстæ
14 ноябрь – 30 ноябрь	Æз æмæ мæ буар
1 декабрь – 8 декабрь	Мæ хъазæнтæ
9 декабрь – 15 январь	Зымæг
16 январь – 30 январь	Мигæнæнтæ æмæ хойраг
1 февраль – 14 февраль	Уæлæдарæс
15 февраль – 28 февраль	Хæдзары дзаума (Мебель)
1 марты – 8 марты	Мады бæрæгбон
9 марты – 16 марты	Дæсныйæдтæ
17 марты – 24 марты	Транспорт
25 марты – 25 апрель	Уалдзæг
10 май – 1 июнь	Сæрд

* Датæтæ лæвæрд сты ориентирæн.

МУЗЫКАЛОН ХЪОМЫЛАДЫ ПЕРСПЕКТИВОН-ТЕМАТИКОН ПЪЛАН
рæвдауæндагты кæстæр къордтæн (3–4 азы)

Музыкалон кувæстæ хуыз	Тæмæ	Программæйы нысантæ	Репертуар*
Музыкалон ахуыртыгæ: 1. Музыкаемæ хъусын. 2. Музыкалон хъусынад æмæ хъæлæс фæлгæрыныл архайд. 3. Зард. 4. Музыкалон-ритмикон змæлд (фæлгæрæнтæ, кæфттыгæ, хъæзтыгæ).	«Мæ бнинтæ» (4 ахуыры)	Базонгæ кæнын хуымæтæг мидисæвдисæг мадзæлттыгæ (мыр, хуыз, къухæй амынд). Рæзын кæнын хи адæмы музыкайы æнкъарынад. Эмоци-оналон хуызы йын дзуапп дæт-тын. Адæмон аивады уаццымæстæм цымьдис рæзын кæнын. Ахуыр кæнын барзонд æмæ ныллæг мыртæ иртасыныл. Ахуыр кæнын ивылдзæг (напевно) зард кæнын, хистæргы зардмæ гæстæ, музыкаемæ райдайын æмæ фæуыныл змæлд. Ахуыр кæнын цыл æмæ згъорды ритмыл. Музыкайы фæудимæ æрлæууын.	«А-ло-лай» (Кудухты Т.), «Ладушки» – уырыссаг адæмон мелоди, «Помирились» (Т. Вилькорейская), музыкалон-дидактикон хъæзт «Цъиу æмæ йæ лæппынтæ», хъæзт «Научились мы шагать» (Е. Макшанцева), зарæг «Пирожки» (А. Филиппенко), «Баю-бай-баю» (М. Красева), фæлгæрæн «Амдзæгъд кæнæм къухтæй», «Серенькая кошечка» (В. Витлин), «Пурти» (Цаллагты Л.)
Сентябрь			

хæрзбон дзурыны æгъдауыл æмæ сын сæ зардыл æрлæууын кодта ивгъуыд ахуырты кæрон.

59-æм ахуыры сахат

Тæмæ: «Сæрд»

Нысантæ:

– Цæмæй сабитæ хуыздæр базонной æрдзы нысæнтгæ-бæрджытæ, цæмæй сæм зонгæ музыкалон уацмысты руджы æвзæра æвæрццаг æнкъарæнтæ, уыдæттыл сæ ахуыр кæнын.

– Сабиты фæлгæнæн æмæ фæлгонцадон хъуыдыкæнынад рæзын кæнын.

– Цæмæй æрдзы рæсугъддинадæн аргъ кæной, хъахъхъæной йæ æмæ йыл аудой, уыцы хуызы сæ хъомыл кæнын.

Репертуар: А. Вишкарева «Жуки» – «Хъæндилтæ».

О. Юдахина «Пришло лето» – «Сæрд ралæууыд».

Т. Попатенко «Солнышко» – «Хур».

Г. Струве «Здравствуй, лето!» – «Æгас цу, сæрд!».

Г. Левдокимов «Веселый танец» – «Хъæлдзæг кафт».

М. Раухвергер «Солнышко и дождик» – «Хур æмæ къæвда».

Архайæн фæрæзтæ

Цæстуынгæ: нывтæ «Сæрд», «Уалдзæг», «Зымæг».

Райуаргæ: хъазæн чындз Зæлиная.

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтыгæ. А. Вишкарева «Хъæндилтæ».

Музыкалон разамонæг куры сабитæй, цæмæй рафæлгъауой фæлгонц – «хъæндил тæхы». Музыкайы 1-аг хаймæ сабитæ «тæхынц». 2-аг хаймæ та æрхуыссынц сæ фæсонтыл æмæ фæтилынц сæ къæхтæ æмæ къухтæ. Музыкалон разамонæг йæ цæст фæдары, цæмæй сабитæ раст кæной се змæлдтыгæ.

Хъусын. Г. Струве «Æгас цу, сæрд!» Сабитæ хъусынц ног зарæгмæ. М. р. фæрсы сабиты.

М. р. Цæй тыххæй у ацы зарæг? Цавæр у йæ уагмæ гæстæ?

(Уыйфæстæ фæзæгъы сабитæн, нывтæй равзарут, зарæджы мидисæн дзуапп кæцы чи дæтты, уый. Нывтæ – разæй фæйнагыл. Сабитæ æххæст кæнынц уыцы фæндон æмæ бамбарын кæнынц, «Сæрд» цæмæн равзæрстой, уый.

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ. *А. Вишкарæва. «Хъæндилтæ».* Сабитæ апырх сты залы. Музыкалон разамонæг дзуры, зæгъгæ, фæхъарм и, хъæндилтæ фæзындысты, сты хъæлдзæг, сæ зæрдæйы дзæбæхæн ратæх-батæх сисынц.

1 хай – сабитæ уæгъдибарæй згъорынц («хъæндилтæ тæхынц»).

2 хай – музыкаæ куы банцайы, уæд сабитæ æрхуыссынц уæлгоммæ сæ фæсонтыл, тилынц сæ къухтæ æмæ къæхтæ (*ома хъæндилтæ сæ фæсонтыл æрхаудтой æмæ сæ бон нæу æрзилын, къæхтыл слæууын*).

Хъусын. Хъазт «Базон-ма, цауыл цагъдын». *Е. Тиличæва.* Музыкалон-разамонæг куры сабитæй, цæмæй равзарой, цавæринструменттыл цагъдын сæ фæнды (гыщцыл гуымсæгтæ, дзæгъдзæгъæгтæ). Сабитæ æрбадтысты. Зæлы музыкаæ, сабитæ йæм лæмбынæг хъусынц æмæ радывгай хойынц гуымсæгтæ кæнæ тилынц дзæгъдзæгъæгтæ. Музыкалон разамонæг зарæг дыккаг хатт заргæйæ къуплетты бынæттæ фæивы æмæ йæ хъус фæдары, цæмæй сабитæ раст кæной се змæлдтытæ.

Зард. В. Карæсева. Зарæггонд «Дидинтæ». Сабитæ сисынц хуымæтæг мелоди æвзыгъдæй, рогай.

О. Юдахина «Æрцыди сæрд». Музыкалон разамонæг сабиты зонгæ кæны ног зарæгимæ. Архайы, цæмæй йæ зæрдæйæ банкъарой. (*Сабитæ зарæгмæ куы байхъусынц, уæд бакæсынц нывмæ «Сæрд» æмæ йын йæ мидис (бæттынц зарæгимæ).*)

Т. Попатенко «Хур». Музыкалон разамонæг куры сабитæй, зарæг йæ райдайæнмæ гæсгæ базонут, зæгъгæ. Кæд сын уый зын у, уæд сын йæ мелоди фæлгъауы æнæхъæнæй. Уый фæстæ йæ сабитæ зарынц хицæн дæлкъордтæй æмæ аргъ кæнынц кæрæдзийы зардæн.

Г. Левдокимов «Хъæлдзæг кафт». Сабитæ хъусынц музыкамæ, цæмæй сæ зæрдыл æрлæууа, цавæр змæлдтытæ йæм кодтой, уый. Музыкаæ та ногæй куы зæлы, уæд сабитæ сæхæдæг æххæст кæнынц фæлтæрæн, ома æвдисынц, фæзымынц тæхгæ гæлæбуты, згъоргæ тæрхъусты æмæ даргъ къæхдзæфтæ кæнæг хърихъуппыты.

Т. Попатенко. Хъазт «Хур æмæ къæвда». Зарæджы ныхас цауы дыууæ ныхмæвæрд фæзындыл æмæ сæ сабитæ архайынц се змæлдæй равдисыныл.

Ахуыртæн хатдзæг кæнгæйæ разамонæг сабиты дарддæр ахуыр кæны

Октябрь	<p>«Детский сад», «Мячик» (Хæбæлаты З.) «Листопад» (Т. Попатенко), «Осенняя песенка» (Л. Александров), «Фæзæг» (Цæллагты Л.), «Солнышко-ведрышко» (Цæллагты Л.), «Ноги и ножки» (В. Агафонников), хъазт «Грибочки» (Е. Максимова), «Осенний хор» (Цæллагты Л.), кафт «Помирись» (Т. Вилькорейская).</p>	<p>«Детский сад», «Глаза», «Детский сад», «Мячик» (Хæбæлаты З.), «Куцур ас» – ирон адемон хъазт. «Фæзæг» (Цаллагты Л.), «Вырастает город» (Е. Тиличæва).</p>
<p>«Нæ равдауæндон» (2 ахуыры) «Фæзæг» (8 ахуыры)</p>	<p>Ахуыр кæнынц уацмысты уаг æмæ мидис æмбарыныл. Базонгæ кæнын сфайрæ элементтимæ æмæ мидисæвдисæг мадзæлттимæ (бæрзæнд, ритм). Рæзын кæнын динамикон хъусынад (хъæрдæй æмæ сабыр æлд). Æвдисын зарæджы мидисмæ гæсгæ зæлды алыхуызон характер: хъæлдзæг – тагъд, ивылдзæг – равдаугæ. Зарæг ахуыр кæнынц процессы зарæггæнæджы зониндзинæдтыл фæлтæрын. Ахуыр кæнын сывæллетты музыкайы характермæ гæсгæ змæлын. Ахуыр кæнын кафты алыхуызон элементтыл.</p>	<p>Базонгæ кæнын музыкалон инструменттыл зæлдимæ. Инструменталон музыкамæ хъусыны ахуыр кæнын. Дарддæр ахуыр кæнын сывæллетты хи (æрдзон) хъæлæсай зарыныл, иу темпыл, кæрæдзимæ хъусгæйæ зарыныл. Змæлд райдайын æмæ фæуын музыкамæ гæсгæ. Дыууæ къæхыл гæлп кæнынц фæлтæрын, гæлпы рогдзинад домгæйæ. Зарæджы текстмæ гæсгæ змæлдтытæ кæнын. Тыгъдалы ориентаци кæнын.</p>
		<p>«Мæ бæстæ» (2 ахуыры) «Æз æмæ мæ буар» (4 ахуыры)</p>
Октябрь		Ноябрь

* Лæвæрд репертуар темæимæ баст куы нæ уа, уæд æм бахæссæн ис ивдзинæдтæ музыкалон разамонæджы фæндонмæ гæсгæ.

Декабрь	Музыкалон ахуыртга: 1. Музыкама хъусын. 2. Музыкалон хъусынад ама хъалас фæлтгæрыны архайд. 3. Зард. 4. Музыкалон-ритмикон змæлд (фæлтгæрагта, кæфтыгта, хъæзтыгта).	«Маг хъæрагта» (2 ахуыры) «Зымаг» (4 ахуыры)	Алыуызон характеры фыст музыка аенкъарыныл ахуыр кенын, конгрэстон уаг аембарыныл ахуыр кенын. Зарджыгта ахуыр кеныны процессы зарынама арахъсныл фæлтгæрын, хи (серзон) хъаласей зарын, дзыг тынг гом кæнгæйга, дзырдга сывгæдгæ дзургæйга. Ахуыр кенын мидисджын хъазты змæлдтыл. Хъæлдзæг кафты характер авдисын. Амдзæгъд кенын амаг тымбыл зилын зоннын. Рæнхъарагът ивын. Уацмысы дзууæхайон арагът иргасын. Ритмы аенкъарынад авзæрын кенын нывы.	«Мячик» (Хабалаты З.), «Веселые матрешки (Ю. Слонов), «Куколка» (Цаллагты Л.), «Ищи игрушку» (М. Раухвергер), «День морозный» (Цаллагова), «Зима» (Т. Карасева), «Заз баелас» (Цаллагты Л.), «Лиса и зайцы» (Б. Финаровский), «Танец снежинок».
Январь		«Зымаг» (2 ахуыры) «Мыр» (4 ахуыры)	Сывæллагты ахуыр кенын музыкама кæронма хъусын, зонга уацмыста иргасын. Музыкаейы ахуыргæ иргасын. Музыкалон мыргæ сæ берæндма, динамикама, ритмма, нывма гæстаг авзæрыныл ахуыр кенын. Дарддæр ахуыр кенын сывæллагты аив, ивылдзæгæй зарыныл, (музыкалон инструментты цагъды) бацæуæны фæстаг зарын райдайыныл. Музыкаейы характерма гæстаг мидисджын змæлдтыгта кенын. Змæлдтыгта ивын музыкаейы хæйтгæм гæстаг. Мырбарзондон хъусынад рæзын кенын.	«Митин Дада» (Цаллагты Л.), «Сапожки» (Т. Ломова), «Колыбельная» (Карсев), «Как у наших у ворот» – уырыссаг адемон зарæг, «Стукалка» (Т. Ломова), музыкалон-дидактикон хъазт «Де мои детки» (Т. Ломова).

фæзæгты, цамаей базонной, цавæр зарæг у. Сабитæ базонынц зарæг амаг йæ азарынц, фыццаг къордгæйттæй, уыйфæстаг та – иугæйттæй.

Г. Левдокимов «Хъæлдзæг кафт». Музыкалон разамонæг сабиты базонга кены ног кафтимаг, уыйфæстаг зылды æрлаууынц. Зарæджы ныхæстаг гæстаг хъомылгæнаг змæлы амаг йæ сабитæ дæр фæзмынц.

1-аг къуплет – æвдисынц тæхгаг гæлабугты;

2-аг къуплет – згъоргаг тæрхъусты;

3-аг – даргъ къахдзæфтæг кæнаг хърихъуппыты.

Музыкалон разамонæг раарфаг кены сабитæн амаг сын равдисы, хæрзбон дзургæйга цы кенын хъæуы, уый: лæппугтаг сæ къухтæй æрхæцынц рæттыл (астæуыл), чызджыгта та – сæ къабайы фæдджийыл амаг сæрагæй ахуынц.

58-æм ахуыры сахат

Тема: «Хи куыд дарын хъæуы»

Нысанга:

– Музыкаейы уаг куыд ивы, уый куыд аенкъарой, куыд фиппайой зарды къуыхцыгта, зарæджы ныхæстаг гæстаг сæ бон куыд уа аив змæлд кенын, уыдæттыл сæ ахуыр кенын.

– Къæрцхъус куыд уой, рухс аенкъарæнтимæ куыд аембæлой музыкаейыл, уыдæттæ сын амоннын.

– Хæрзæгъдау уавыныл сæ ахуыр кенын.

Репертуар: Е. Тиличеева «Базон-ма, цауыл цагъдын, уый» (музыкалон-дидактикон хъазт).

А. Вишкарева «Жуки» – «Хъæндилга».

В. Карасева «Цветики» – «Дидинга».

О. Юдахина «Пришло лето» – «Сæрд æрцыди».

Т. Попатенко «Солнышко» – «Хур».

Г. Левдокимов «Веселый танец» – «Хъæлдзæг кафт».

М. Раухвергер игра «Солнышко и дождик» – «Хур амаг къæвда».

Архайæн фæрæзга:

Цæстуынга: ныв «Сæрд».

Райуаринаг: дзæгъдзæгъагтаг, гуымсагтаг.

- Т. Попатенко «Солнышко» – «Хур».
 В. Герчик «Воробей» – «Сырдонцью».
 Г. Левдокимов «Веселый танец» – «Хъæлдзæг кафт».

Архайæн фæрæзтæ

Райуаринаг: зæлгæ бибитæ, гуымсæгтæ къоппы.

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ «Бадгæйæ кафт» (иставæр полькæ). Сабитæ залмæ бацыдысты æмæ æрбадтысты. Хъомылгæнæг сын æвдисы змæлдтытæ (*æмдзæгъд, уæрджытæ æрхойын, уæхсчытæ æрцæвын*).

Сабитæ сæ фæлхат кæнынц музыкайы уагмæ гæсгæ – куы сабыр, куы тагъд.

Хъусын. Е. Тиличеева. Хъазт «Базон-ма, цæуыл цæгъдын, уый».

М. р. Мæнæ-ма цы рæсугъд къопп ис! (Кæсы йын йæ хуылфмæ). Цыдæр дзы ис. Цæй-ма, иумæ йæ фенæм (*сабитæ дзы систой дзæгъдзæгъæгтæ, зæлгæ бибитæ, чысыл гуымсæгтæ*).

М. р. Цы сты адон, сымахмæ гæсгæ?

С. Музыкалон инструменттæ.

М. р. Æмæ сæ цæгъдын зонут? А-ма, бафæлварут!
(Сабитæ цæвынц гуымсæг, тилынц зæлгæ бибитæ.)

М. р. Ныр та иумæ саразæм оркестр. Æз цæгъддзынæн пианинойыл, сымах та уæ инструменттыл.

Музыкалон-дидактикон хъазт «Базон-ма, цæуыл цæгъдын».

Хъуысы зарæг: «Базон-ма, цæуыл цæгъдын». Сабитæ йын «ахсынц» йæ уаг æмæ йын «хъырнынц» сæ инструменттæй – радыгай цæвынц гуымсæгтæ, тилынц дзæгъдзæгъæгтæ.

М. р. Хорз сарахстыстут, къæрцхъус стут, диссаджы оркестр сарæзтам.

Зард. Зарæггонд «Мæнæ цæуын æз хæрдмæ». Сабитæ зарынц. Сæ къухтæй æвдисынц архайд, уæлæмæ кæнæ дæлæмæ цыд (*Зæрдæн фæсдзыд æразт цæуы уынгæ-архайдон моделарæзынадай, армæгæвдисæн фæйнагъыл*).

Зарæг «Хур». Дарддæр зарæг ахуыргæнгæйæ, м. р. йæ хъус фæдары уымæ, цæмæй сабитæ зарой иумæ, æгæр тагъд дæр ма кæной, фæсте дæр ма зайой.

Зарæг «Сырдонцью». М. р. зарæджы райдиан ацæгъды æмæ

Февраль	<p>«Музыкалон инструменттæ» (8 ахуыры)</p>	<p>Дарддæр зонгæ кæнын музыкалон инструменттæ. Рæзын кæнын музыка æнкъарыны æууæл. Ахуыр кæнын сывæллæттæн конд музыкалон инструменттыл фæсдзыд аразыныл. Ахуыр кæнын фæрстыгæн дуапп дæттыныл, ахуыр кæнын мелоди бæлвырдæй фæлхат кæныныл. Ахуыр кæнын сывæллæтты музыкайы характеры аивд æнкъарыныл. Къæйттæй цæуын, хицæн кæнын архайдæй музыкайæн йæ райдиан æмæ йæ кæрон. Сабыр æмæ хъæрæй дзæгъдзæгъæнын дзæгъдзæгъæнгæнæй, къупп-къупп кæнын кубиктæй.</p>	<p>«А-пол-лай» (КудухтыГ.), ирон каффынц цагъд, «Стукалка» (Г. Ломова), «Мæ нана» (Цæллагты Л.), «Маму поздравляюг малыши» (Г. Попатенко), «Прятки» (Уырыссаг адамон мелоди), «Веселый танец» Т. Шутенко, «Ганец сидя», уырыссаг адамон мелоди «Канава», «Детская полька» (М. Глинка), «Барет» (Цæллагты Л.).</p>
Марты	<p>Музыкалон ахуыртæ: 1. Музыкакæмæ хъусын. 2. Музыкалон хъусынад æмæ хъæлæс фæлтæрыныл архайд. 3. Зард. 4. Музыкалон ритмикон змæлд (фæлтæрæнтæ, кæфтытæ, хъазтытæ).</p>	<p>Сывæллæтты ахуыр кæнын алыхуызон (характеры) музыкакæмæ хъусын, сæ зердæйы уаг æвдисын хуызы, мимикæйы, (къухтæй амонгæйæ). Рæзын кæнын сывæллæттæм мыртæ сæ бæрзæндмæ гæсгæ, сæ ритмикон нывæ гæсгæ хицæн кæныныл фæлтæрддзынæд. Зарыныл ахуыр кæнын, мелоди раст æвдисгæйæ. Ахуыр кæнын музыкакæмæ гæсгæ змæлдыл. Хъазты ситуаци аразгæйæ сывæллæтты хъазтыл цайдагъ кæнын.</p>	<p>«Мы запели песенку» (Р. Рустамов), «Маме в день 8 Марта» (Е. Тиличеева), «Помирись» (Т. Вилькорейская), «Кошка и котята» (Р. Раухвергер), «Машинист» (А. Филиппенко), «Машинист» (Г. Попатенко), «Поезд» (Н. Метлов), «Паровоз» (З. Компанец).</p>

Апрелдү		«Уалдзæг» (8 ахуыры)	Ахуыр кæнын сывæлæттæ алы характеры музыка æнкъарыныл, музыкайы характеры тыххæй фæрстыгæн дзуапп дæттын, фæлгæрын ныхасы грамматикон арагæт нымайгæйæ дзурыныл, дзырдугæ активизаци кæнын. Ахуыр кæнын ивазгæйæ, уæндрогæй, хъæлдзæгæй зарыныл, дзырдтæ сыгъдæг дзурыныл. Ахуыр кæнын фæлгонцæвдисæг змæлдыл. Фидар кæнын змæлынмæ арагæст. Рæзын кæнын сывæлæттæ музыкалон-сенсорон зæрдæргæвддзинад.	«Зима прошла» (Н. Метлов), «Веснянка» (А. Филиппенко), «Птица и птенчики», «Воробушки и автомобиль» (Р. Раухвергер), «Весной» (С. Майкапар), «Уалдзæг» (Целлагты Л.), «Цветики» (Т. Карасева), «Воробей» (В. Герчик), «Скворушки» (А. Филиппенко).
Май		«Нæ алфамбылай дуне» (2 ахуыры) «Хи дарыны культурæ» (2 ахуыры) «Сæрл» (2 ахуыры)	Раттын æмбарынад музыкайы фæлгонцаразæн гененты тыххæй. Музыкайы искæцы фæлгонцы характерон æууæлтæ иртасыныл цалх кæнын. Рæзын кæнын мырбаерæндон хъусынад. Ахуыр кæнын хъæлдзæгæй, æмхуызонгæй музыкалон бацауæны зарын райдайыныл. Бафидар кæнын къæйттæй цауыны зоньдзинад, тымбыл зилын, къах æрцауын. Ритмикон хъусынад фæлтæрын.	«Солнышко» (Т. Попагенко), «Три медведя» (И. Арсеева), «Солнышко и дождик» (М. Раухвергер), «Вот иду я вверх», «Угадай, на чем играю», «Веселый танец» (Г. Левдокин), «Пришло лето» (О. Юдахин), «Здравствуй, лето» (Т. Струве).

Сабитæ хæслæвæрд æххæст кæнынц. Хъуысы музыка, æмæ фæйнæгыл равæрдтой æрсыты гуырнывтæ. Фæныхас кæнынц музыкалон скъуыддзæгты мидис æмæ уагыл.

Зард. Т. Попатенко. Зарæггонд «Маенæ цауын æз хæрдмæ». Зарæггонды фæрцы сабитæ фæлварынц мелоди сыгъдæг акæныныл (хæрдмæ – бынмæ).

Т. Попатенко. «Хур». Зарæг ахуыр кæнынц айдагъ мелодимæ гæсгæ, цæмæй йæ бæлвырд сахуыр кæной æмæ дзырдтæ сыгъдæгдæр дзурой.

Целлагты Л. «Уалдзæг». Зарæг хуыздæр базоныны тыххæй хицæн дæлкъордтæй æмæ иугæйттæй зарынц. Æхуыргæнæг æппæлы сывæллæттæй.

М. Раухвергер. Хъазт «Хур æмæ къæвда». Музыкалон разамонæг сабиты зæрдыл æрлæууын кæны хъазты мидис. Музыка у 3 хайæ æмæ сабитæ дæр се змæлд хъуамæ ивой уыдонмæ гæсгæ.

А. Филиппенко «Веснянка» (хоровод). Музыкалон разамонæг сабиты æрлæууын кодта цæлхæмбырдæй, æрхæцыдысты сæ кæрæдзийы къухтыл фæрсы: «Цавæр кафт кодтат афтæ æрлæугæйæ?» Кæд сабитæн зын у дзуапп раттын, уæд сæ хъомылгæнæг байхъусын кæны музыкамæ.

Кæронбæттæны музыкалон разамонæг раппæлы сабиты зæрдиаг архайд æмæ зардæй. Куры сæ, цæмæй, ахуыры рæстæг сæ зæрдæмæ тынгдæр цы фæцыд, уый фæлхатой кæрты дæр.

57-æм ахуыры сахат

Темæ: «Хи куыд дарын хъæуы».

Нысантæ:

- Музыка цæмæй хуыздæр æнкъарой, ууыл кусын, цæмæй зонгæ зарагæн йæ райдайæн æмæ йæ мелодимæ байхъусгæйæ, сæ зæрдыл æрлæууа æмæ зæгъой йæ ном; цæмæй æрдзон хуызы зарой, ома сæ зард зæла йæхигъæдæй – суадонау; цæмæй зарæджы мидисимæ бæттой сæ архайд.
- Рæзын сын кæнын сæ фæлгæнæн æмæ къæрцхъусдзинад.
- Архайын ууыл, цæмæй уой уæздан, зæрдæхæлар.

Репертуар: Е. Тиличеева, музыкально-дидактическая игра «Угадай, на чем играю» – музыкалон-дидактикон хъазт «Базон-ма, цауыл цæгъдын».

5–8 хай – сабитæ кафты хуымæтæг змæлдтытæ кæнынц.

М. Раухвергер. Хъазт «Хур æмæ къæвда». «Къæвда райдыдта, тагъддæр хæдзармæ», зæгъгæ, ацы дзырдтæ фехъусгæйæ, сабитæ базгъорынц сæ бынæттæм, абадынц бандæттыл æмæ се 'нгуылдзтæй хойынц бандæтты фæйнæджытæ.

Хатдзæг кæнгæйæ, музыкалон разамонæг бафæрсы сабиты, ахуырты сæ зæрдæмæ цы фæцыд, уымæй. Байхъусы дзуаппытæм, стæй сын бафæдзæхсы, уæгъд рæстæг сын куы уа, уæд та сæ кæрты ногæй куыд ахъазой «Хур æмæ къæвда»-йæ.

56-æм ахуыры сахат

Темæ: «Нæ алфамбылай дуне»

Нысантæ:

- Зонгæ уацмыс зæрдыл æрлæууын кæнын; ныхæстимæ уыцы иу рæстæг змæлын.
- Фæлгонцады хъуыдыкæнынад, фæлгæнæн рæзын кæнын.
- Хъызгæйæ сабитæ æмархайд куыд кæной, ууыл сæ ахуыр кæнын.

Репертуар: И. Арсеев, музыкальная сказка «Три медведя» (музыкалон аргъау «Æртæ арсы»).

Т. Попатенко «Солнышко» – «Хур».

Цæллагты Л. «Уалдзæг».

М. Раухвергер «Солнышко и дождик» – «Хур æмæ къæвда».

Архайæн фæрæзтæ

Цæстуынгæ: æрсыты тæппæн гуырнывтæ (3).

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ «Ацыдыстæм». Зæлы Е. Макшанцевайы музыкæ. Музыкалон разамонæг сабитæй куры, цæмæй сæ зæрдыл æрлæууа, ацы фæлтæрæн ивгъуыд ахуырты куыд æххæст кодтой, уый. Кæд сабитæн уый зын у, уæд сын дзуры: «Бандæттыл æрбадут æмæ уæхи афтæ æнкъарут, цыма машинæтыл цæут». Хъуысы музыкæ, æмæ уымæ гæсгæ сабитæ се змæлдтытæ кæнынц.

Хъусын. А. Арсеев. Музыкалон аргъау «Æртæ арсы». Музыкалон разамонæг сабитæм дзуры: «Ныртæккæ уæм уазæгуаты æрбацæудзысты аргъауы хъайтартæ æмæ сæ музыкамæ гæсгæ хъæуы базонын.

1-æг ахуыры сахат

Темæ: «Бинонтæ»

Нысантæ:

– Ног зарæгмæ цымыдисæй хъус æрдарын, цæмæй сæ раздæры зонгæ фæлгонцмæ æргомыздæхт уой. Згъорыны æмæ уæгъдибар санчъехтæй цæуыны ритм хатын, бæрзонд æмæ ныллæг мыртæ иртасыныл ахуыр кæнын.

– Цæмæй зæрдиагæй хъусой, ууыл сæ амидин кæнын, хи адæмон музыкæ сын сæ зæрдæ куыд агайа, афтæ сæ хъомыл кæнын.

– Национ культураæмæ æмхиц кæнын сабиты.

Репертуар: Кудухты Т. зарæг «А-ло-лай».

Уырыссаг адæмон зарæг «Ладушки» – «Гуккытæй æмдзæгъд».

Е. Макшанцевайы зарæг «Научились мы шагать» – «Мах сахуыр стæм къахайсыныл».

Архайæн фæрæзтæ

Цæстуынгæ: авдæн узæг ныййарæджы ныв.

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон фæлтæрæн «Гуккытæй æмдзæгъд».

Сабитæ залмæ хъæлдзæг дзыгуыр-тыгуырай бацæуынц æмæ чысыл бандæттыл рабадынц. Музыка æгъды, сабитæ цагъдмæ гæсгæ æмдзæгъд кæнынц – се 'мдзæгъд цагъдимæ куыд бада, афтæмæй.

Кудухты Т. зарæг «А-ло-лай»-мæ хъусын.

Сабитæ æдзынæг кæсынц, авдæн узæг ныййарæджы хуызист кæм ис, уыцы нывмæ. Музыкалон разамонæг сын дзуры, зæгъгæ, мад йæ хъæбулы авдæны куы фæузы, уæд ын фæзары фæлмæн, рæвдаугæ хъæлæсæй. Сабитæ зарæгмæ хъусынц. Разамонæг сын фæзæгъы, сымах дæр, дам, хæрз чысылтæ куы уыдыстут, уæд уын уæ дзыщцатæ авдæны зарджытæ афтæ кодтой. Ноджыдæр ма иу хатт хъусынц зарæгмæ.

Зарын. Хъырнагæу зарын. «Баю-бай». Разамонæг сабитæм хаты, цæмæй къæцæлæй чындз Мæдинайæн авдæны зарæг акæной. Сабитæ зарынц «Баю-бай» (интервал чысыл терци) æмæ, цыма къæцæлæй чындз Мæдинайы узынц, уыйау архайынц.

Уырыссаг адæмон зарæг «Ладушки».

Ацы ног зарæгмæ хъусгæйæ, сабитæ иуæй-иу дзырдтæ хъырнæгау азарынц. Ахуыр æй куы фæкæнынц, уæд разамонæг архайы, цæмæй сабитæ, цавд цы уæнгтыл хауы, уыдон дæргъæвæттиндæр ивазой.

Хъазт «Научились мы шагаты»

Цалынмæ хъазын нæма фæцалх вæййынц, уæдмæ уал сабитæ уырдыг лæугæйæ фæхъусынц музыкæмæ, маршы æнгæсæн кæй у, сæ хъус æрдарынц уымæ. Стæй зарæджы мидисмæ гæсгæ аразынц сæ алы фезмæлд дæр.

Ахуыртæн хатдзæгтæ кæнгæйæ, разамонæг бафæрсы сабиты, сæ зæрдæмæ фæцыдысты ахуыртæ æви нæ, стæй ма ноджы æрбацæудзысты, зæгъгæ, уыдæттæй.

Е. Макшанцевайы музыка «Мах сахуыр стæм къахайсыныл»-ы цагъдмæ сабитæ залай ацæуынц.

2-аг ахуыры сахат

Темæ: «Бинонтæ»

Нысантæ:

- Цæмæй сабитæ музыкæмæ зәрдиагæй хъусой æмæ йын йæ равг бамбарын зоной, ууыл архайын.
- Сабиты дæргъæвæтин зардыл фæцалх кæнын, се 'ргом сын кафыны цагъдмæ здахын, хъуамæ йын æмбарой йæ хъæлдзæг равг, зоной хуымæтæджы змæлдтытæ кæнын.
- Аналитикон хъуыдыкæнынады бындуртæ сæм рæзын кæнын.
- Бинонтæм уарзон цæстæтас рæдын кæнын, куыд кæсой, афтæ сæ хъомыл кæнын.

Репертуар: Кудухты Т. зарæг «А-ло-лай».

А. Филиппенко «Пирожки» – «Гуылтæ».

Уырыссаг адæмон зарæг «Ладушки» – «Гуккытæй æмдзæгъд».

Т. Вилькорейская, кафт «Помирились» (Бафидыдтой).

Е. Макшанцева «Научились мы шагаты» – «Мах сахуыр стæм къахайсыныл».

Архайæн фæрæзтæ

Цæстуынгæ: авдæнузæг дзыщайы ныв.

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ «Æрæмдзæгъд кæнæм гуккытæй».

В. Герчик «Воробей» – «Сыррдонцъиу».

Архайæн фæрæзтæ

Цæстуынгæ: æрсыты тæпæн гуырнывтæ (3).

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ «Ацыдыстæм».

Сабитæ бадынц бандæттыл, сæ къухтæ сæ уæрджытыл æрæвæргæйæ, æрмттæ бынмæ, афтæмæй.

Зæлы Е. Макшанцевайы музыка. Музыкалон разамонæг куры, цæмæй зарæджы ныхæстæм гæсгæ змæлой. Се змæлд музыкæйы уагмæ гæсгæ рæвдздæр кæнынц.

Хъусын. И. Арсеев. Музыкалон аргъау «Æртæ арсы». Сабитæ байхъуыстой ацы музыкалон аргъаумæ. Зæлы æртæ музыкалон скъуыддзæджы – арс, мадæл-арс æмæ Мишуткæйы чи æвдисы, ахæмтæ.

М. р. Цæмæй хицæн кæнынц кæрæдзийæ, цы музыкалон фрагменттæм байхъуыстат, уыдон?

С. Арс у стыр, æмæ музыка дæр у уæззау, гуымиры – ныллæг зæлтæй. Мадæл-арсы цы музыка æвдисы, уый у чысыл рæвдздæр, арæзт у астауккаг зæлтыл. Мишуткæйы æвдисæг музыка та у цæрдæг, цардæгас, хъæлдзæг.

М. р. Цæмæн?

С. Уымæн æмæ Мишуткæ у гыццыл æмæ змæлаг, разгъор-базгъор уарзы.

Музыкалон разамонæг куры, цæмæй сабитæ афæзмой аргъауы хъайтарты.

Зард. В. Карасева. Зарæггонд «Дидинтæ». Сабитæ хуымæтæг мелоди фæлварынц рæвдз æмæ рог азарыныл. (*Зарынц зарæг, цыма дидинтæ æмбырд кæнынц, афтæ.*)

Т. Попатенко. Зарæг «Хур». Музыкалон разамонæг сабиты зонгæ кæны ног зарæгимæ, сиды сæм цæмæй йæ зæрдæйæ банкъарой, йæ мидис сæ сцымыдис кæна.

Сабитæ фæлхат кæнынц зонгæ зарæг зарын – бафидар кæныны тыххæй. Фæлæ уал ын йæ райдайæнмæ æмæ йæ мелодимæ развæлгъау куы байхъусынц, уæд сæ м. р. бафæрсы, цавæр зарæг у, зæгъгæ.

В. Герчик. Зарæг «Сыррдонцъиу». Музыкалон разамонæг сабитæн æмбарын кæны ног хъазты мидис æмæ æгъдæуттæ.

1–4 хай – сабитæ зарынц зарæг æмæ цæуынц зиллаккыл.

*Ирд хур мæнæ тынгдæр тавы,
Дунейæн цъæх фæлыст уафы.
Зарың ныр хъæрдæрсæй дæттæ,
Хъарм бæстæй куы тæхың мæргътæ.
Малусæг куы у цымыдис –
Митбынæй фыццаг ысзындис.
Уазал бонтæ фесты, фесты,
Зæхх та дидинагдон фестдзæн.*

(Литвак)

Хъуысы «Веснянка»-йы райдайæн.

Сабитæ цæлхдымбылæй æрлæууынц æмæ кафынц.

Ахуырты кæрон музыкалон разамонæг бафæрсы сабиты:

– Цавæр зарæгмæ хъуыстат?

Цавæр зарæг акодтат?

Цавæр хъазтæй хъазыдыстут?

Цавæр кафт кодтат?

Сабиты дзуаппытæм байхъусгæйæ музыкалон разамонæг кæны хатдзæг: æппæт зарджытæ, хъæзтытæ, æмдзæвгæтæ уыдысты рæсугъддæр афон – уалдзæджы кадæн.

55-æм ахуыры сахат

Темæ: «Нæ алфамбылай дуне»

Нысантæ:

– Сабиты ахуыр кæнын ууыл, цæмæй сæ бон зæлтæ хицæн кæнын уа сæ бæрзæнд æмæ сæ тембрæй, цæмæй цæрдæг, сæ къæхтæ æмæ къухтæ змæлынхъом æмæ тасаг уой, цæмæй уарзой алы музыка дæр, йæ мидисы тыххæй сæ бон уа дзурын; цæмæй хицæн фразæтæ сæ бон уа зарын.

– Цæмæй лæмбынæгæй хъусой æмæ алцыфиппайæг уой, ууыл кусын.

– Сабиты хъомыл кæнын, цæмæй уой къæрцхъус, æнувыд, фæразон.

Репертуар: Т. Попатенко «Солнышко» – «Хур».

В. Карасева «Цветики» – «Дидинтæ».

И. Арсеев «Три медведя» – «Æртæ арсы».

М. Раухвергер «Солнышко и дождик» – «Хур æмæ къæвда».

Сабитæ уæгъдибарæй залы бадынц. М. р. сæм хаты, цæмæй байхъусой Е. Макшанцевайы музыкамæ æмæ сæ зæрдыл æрлæууа, айразмæйы ахуыры рæстæг ацы музыкамæ хъусгæйæ цы куыстой, уый. Сабитæ æххæст кæнынц змæлдтытæ, хъомылгæнæг сын змæлдтыты фæдфæдылдзинад сæ зæрдыл æрлæууын кæнынæн æххуыс кæны.

Кудухты Т. зарæг «А-ло-лай»-мæ хъусын. М. р. сабитæм авдæнузæг дзыццайы ныв æвдисы æмæ сæ фæрсы: «Кæмæн кæны дзыцца зарæг?»

С. Йæ сабийæн.

М. р. Æмæ куыд зары?

С. Сабыр, рæвдаугæ хъæлæсæй.

М. р. Æмæ музыка хъæрæй куы цæгъдид, уæд саби бафынæй уайд?

С. Нæ бафынæй уайд.

М. р. Цæуылнæ?

Йæхæдæг сын æххуыс кæны раст дзуапп раттынмæ. Хъырнынау зард «Баю-бай»

М. р. Æмæ уæд музыка хъуамæ цавæр уа, цæмæй сабитæ бафынæй уой, уый тыххæй?

С. Сабыр.

М. р. Уæ куклаты уарзут? Æмæ сын цавæр зарджытæ фæзарут, куы сæ фæфынæй кæнут, уæд? Азарæм уæдæ «Баю-бай». (*Сабитæ зарың.*)

Зарын. А. Филиппенко «Гуылтæ». Сабитæ лæмбынæг хъусынц ног зарæгмæ. М. р. сын се 'ргом зарæджы мидисмæ здахы, ома фæзæгты сын, алы саби дæр йæ ныййарæг мады бирæ кæй уарзы, æмæ сын гуылтæ кæй фыцынц. Сабитæ ма иу хатт байхъусынц зарæгмæ.

Уырыссаг адамон зарæг «Гуккытæй æмдзæгъд». Адамон зарæгыл дарддæр кусгæйæ, м. р. тырны уымæ, цæмæй сабитæ хуыздæр æрцахсой зарæджы мелоди-азæлд æмæ раст, æмбæлгæ хуызы, хъæрæй дзурой дзырдтæ.

Т. Вилькорейская, кафт «Бафидыдтой». Сабитæ кафты цагъдмæ хъусынц. Стæй, музыкайы I хаймæ гæсгæ, дыгæйттæй, къæйттæ-къæйттæй цæуынц зиллаккыл. II хаймæ гæсгæ та «чемайау» зылынц, ома, музыкалон пьесæ дыууæ хайæ арæзт кæй у, уый фæнысан кæнынц. Алы фезмæлд дæр куыд æххæст кæнын хъæуы, уый сын м. р. бацамоны, равдисы.

Хъазт «Мах сахуыр стæм къахайсын» (Е.Макшанцевайы музыка) Хъазты змæлдтытæ ахуыргæнгæйæ, м. р. йæ хъус дары, цæмæй сабитæ змæлдтытæ æххæст кæной, тексты ныхæстæм лæмбынæг

хъусгæйæ, сæ къахайст ритммæ гæсгæ бæлвырд, æнæкъуыхцы, æнæ-рæдийгæ уа.

Хъызтæн хатдзæг скæнын æмбæлы хъызт «Сыгъзæрин кæртыдуары» руаджы, ома сабитæ залæй куыд рацæйцауынц, уæд дзуапп фæдæттынц мæнæ ахæм фарстатæн:

– Цавæр музыкайы цагъдмæ бафынæйгæнинаг у дзыцца йæ хъæбулы?

– Æмæ авдæны зарагæн йæ музыка æгæр хъæрæй куы уа, уæд сывæллон бафынæй уыздæн æви нæ? Уæ дзуапп бамбарын кæнут.

3-æг ахуыры сахат

Темæ: «Бинонтæ»

Нысантæ:

– Ахуыр кæнын сабиты, цæмæй адæймаджы хъæлæсмæ гæсгæ сæ хъæлæс аразой, афтæ сæ хъырнæгау зарын базонной, цæмæй се ’ппæты фæзмæлд дæр æмхуызон уа.

Цæмæй цæраггойты характерондæр миниуджытæ сæ фæзмæлдæй зæрдиагдæрæй фæзмой, хъæппæрисджындæрæй, уый охыл сæ исты рæвдауæнтæй разæнгард кæнын.

– Цæмæй къæрцхъусдæр уой, хуыздæр ахсой мыртæ æмæ мелодийы зæлд, абарстытæм хуыздæр арæхсой, уыцы миниуджыты рæзтыл дарддæр кусын.

– Музыкаемæ интерес рæзын кæнын.

Репертуар: М. Красев «Баю-бай».

А. Филиппенко «Гуылтæ».

В. Витлин «Фæныкхуыз лæппын гæды».

Т. Вилькорейская «Бафидыдтой».

Е. Макшанцева «Мах сахуыр стæм къахайсыныл».

Архайæн фæрæзтæ

Цæстуынгæ: авдæнузæг дзыццайы хуызтимæ ныв, гæдыйы худ (ас адæймагæн).

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон фæлтæрагæн – «Мах сахуыр стæм къахайсыныл». Зæлы Е. Макшанцевайы музыка. Сабитæ залмæ базгъорынц, кæй сæ кæм фæнды, уым йæхицæн бынат æрцахсы æмæ

Темæ: «Уалдзæг»

Нысантæ:

– Архайын, цæмæй музыкайы руаджы куыд æнкъарой нæ алфамбылай дуне; цæмæй хъызты фæлгонцтæ сæ бон ирдæй æвдисын уа.

– Се змæлгæ мысæнуаты æмæ дзурынмæ арæхстдзинады рæзтыл кусын.

– Цæмæй æрдз уарзой, рæсугъддзинадæн аргъ кæной, ууыл сæ ахуыр кæнын.

Репертуар: Р. Рустамов «Мы запели песенку» – «Мах базарыдыстæм зараггонд».

В. Герчик «Воробей» – «Сырдонцъиу».

Цæллагты Л. «Уалдзæг».

А. Филиппенко, игра «Скворушки» (Сауцъиутæ).

А. Филиппенко, хоровод «Веснянка» (Заргæйæ кафт).

Ахуыры нывæст

Сабитæ бандæттыл æрбадынц къулрæбын. Музыкалон разамонæг сæм равдисы нывгæндтæ афæдзы афонты тыххæй, æмæ сын уыйфæстæ базон-базон фæзæгъы:

М. р. Тынг хорз. Ныр та байхъусут уалдзæджы тыххæй зарагмæ.

Дæттæ зарын систой,

Сауцъиутæ сертахтысты,

Мыдыбындз фыццаг хатт

Мыд хъæмæ æрхаста.

М. р. Чи зæгъдзæн, ам цавæр афоныл цæуы ныхас?

Сабитæ байхъуыстой уыци-уыцимæ æмæ равзæрстой æмбæлгæ нывгонд.

Хъуысы Р. Рустамовы зараг «Мах базарыдыстæм зараггонд».

Уыйфæстæ музыкалон разамонæг, йæ къухы къалиу дымст къуыпатимæ, афтæмæй дзуры: «Цъиутæ зарджытæ кæнынц, къуыбыртæ дымсынц. Тагъд фæзындзæни сыфтæр, æмæ цин кæныс ды дæр».

Сабитæй куры, цæмæй азарой зараг «Уалдзæг» (Цæллагты Л. музыка). Уыйфæстæ хъазынц хъызтæй «Сауцъиутæ» (*хъомылгæнæг – гæды*).

Музыкалон разамонæг сын кæсы æмдзæвгæ:

Архайән фәрәзтә

Цәстуынгә: гыщыл асин, хъазән чындз.

Райуаринаг: цъиуты худтә, гәдыйы худтә.

Ахуыры нывәст

Музыкалон-ритмикон змәлдтытә «Бадгәйә кафт» (иставәр полькә). Сабитә бацыдысты залмә, әрбадтысты цәлхәвәрд бандәттыл. Хъомылгәнәг сын әвдисы архайд (*әмдзәгъд, уәгъд кьәриццытә уәрджытәен, рог цәфтә уәхсчытәен*). Музыка вәййы куы сабыр, куы рәвдз, әмә сабитә дәр фәлхатынц хъомылгәнәдджы змәлдтытә.

Хъусын. С. Майкапар. Пьеса «Уалдзәдджы». Сабитә хъусынц пьесәйә скъуыддзәгмә. Музыкалон разамонәг сә фәрсы, цавәр әнкъарән сәм сәвзәрд, цы ауад сә цәстыл әмә цәмән. Сабиты дзуаппытәм гәсгә музыкалон разамонәг кәны хатдзәг: музыка дзуры уалдзәгыл.

Зард. Зарәггонд «Мәнә әз цәуын хәрдмә» (мелоди хәрдмә – бынмә). Музыкалон разамонәг куры, цәмәй сабитә хъазән чындз Зәлинәимә акәной зарәг «Мәнә әз цәуын хәрдмә, мәнә әз цәуын бынмә». Сабитә зарынц, музыкалон разамонәг та, чындз йә кьухты, афтәмәй кәны әмбәлгә змәлдтытә (*чындзы хоны асиныл уәләмә-дәләмә*).

Зарәг «Сырдонцъиу». В. Герчик. Сабитә дарддәр ахуыр кәнынц зарәг. Разамонәг йә хъус дары, цәмәй сабитәен сә зард кәрәдзиуыл бада.

Цәллагты Л. «Уалдзәг». Музыкалон райдайәны хәдфәстә иумә базарыныл архайынц.

Зарәдджы куыст цәуы әмзард кәныныл, музыкайы фәстә кәм хъәуы, уым зард растдайыныл, динамикон ансамбль уагыл арәзын.

А. Филиппенко «Веснянка». Музыкалон разамонәг фәдзәхсы, цәмәй сабитә сә кәрәдзийы кьухтыл хәцгәйә әмхуызон архайой, афоныл райдайой әмә фәуой се змәлдтытә, ома әмызмәлд кәной.

А. Филиппенко. Хъазт «Сауцъиутә». Музыкалон разамонәг сабиты зәрдыл әрләууын кәны хъазты мидис, ратты сын рольтә, әмә сабитә музыкайы уагмә әмә зарәдджы ныхәстәм гәсгә змәлынц.

Хатдзәг

Музыкалон разамонәг раппәлы сабитәй, хорз кәй зарыдысты әмә ләмбынәг кәй хъуыстой, уый тыххәй.

фәлтәрәны домәнтә әххәст кәны. М. р. йә цәст дары, цәмәй сабитәй алчидәр йәхи «фәндагыл» цәуа, ома ма хъыгдара иннәты, макәй кьуыра.

Зарәг «Баю-бай»-мә хъусын. Сабитә зарәгмә ләмбынәг хъусынц, әдзынәгәй нывмә кәсынц, әмә музыкайы ахаст, йә уаг (фәлмән, буц, талас, рәдау, имонау, сабыр, уәздан) барынц нывы мидисимә. Цагъдмә ногәй куы фәхъусынц, уәд сә м. р. фәамидин кәны, «Баю-бай» куыд хъуысы, уый афәзмынмә, йә интонаци сфәлхатынмә. Уыцы иу рәстәг сабитә, раст цыма чындзы узынц, сәхи афтә фәдарынц.

Музыкалон-дидактикон хъазт «Цъиутә әмә сә ләппынтә». М. р. ногәй радзуры цъиу-дзыцца әмә ләппынтә-хъәбулты тыххәй радзырд. Фыццаг октавәйы лә куы райхъуысы, уәд сывәлләтгә сә кьухтә хәрдмә сисынц, фыццаг октавәйы ре куы райхъуысы, уәд та сә бынмә әруадзынц.

Зарәг «Гуылтә». Ацы зарәг ахуыргәнәгәйә м. р. йә хъус дары әмхәләсонты азәлды әууәлтәм, стәй, дзырды кәрон хәләсонтә куыд зард цәуынц, уымә; дарддәр сә ахуыр кәны музыкайән зәрдәйә аккаг дзуапп дәттыныл, әнкъарәнтә әргомәй әвдисыныл.

Уырыссаг адәмон зарәг «Гуккытәй әмдзәгъд». Зарәг ахуыргәнәгәйә, сабитә архайынц, цәмәй ныхәстә хорз хъуысой, әмбәрстгонд уой; зәлтә дәргвәтин зарыныл ахуыр кәной.

Кафт «Бафидыттой». Зәлы Т. Вилькорейскайы музыка. Сабитә зылды кәйтгә-кәйтгәй ләууынц. Музыкайы фыццаг әмә дыккаг хәйтты азәлдмә гәсгә змәлынц (зилдух кәнынц, кәйтгә-кәйтгәй). М. р. йә хъус дары, цәмәй роғызмәлд кәной, кәрәдзи ма хъыгдарой.

Хъазт «Фәныкхуыз ләппын гәды»

М. р. сабиты зонгә кәны хъазты мидисимә әмә рольтә фәбәрәг кәны. Сабитә – «ләппын гәдытә», хъомылгәнәг – «гәды». Се 'ппәт дәр зарәдджы мидисмә гәсгә аразынц сә архайд, текстимә әмцәдисонәй архайынц, цәмәй сә алы фәзмәлдәй дәр, цы цәрәгойы фәзмынц, уый әууәлтә-бәрджытә хуыздәр, ирдәрәй әвдисой.

Ахуыртәен хатдзәг кәнгәйә, м. р. раппәлы сабитәй сә хъазуатон архайды тыххәй, бафәдзәхсы сын, заләй әддәмә здәхгәйә «ләппын гәдыты» фәзмгәйә куыд змәлой.

4-æм ахуыры сахат

Темæ: «Бинонтæ»

Нысантæ:

– Музыкакæйы æххуысæй æмæ æнкъарæнты фæрцы сабиты, дзырд «бинонтæ» цы амонь, уый бамбарынмæ цæттæ кæнын. Пьесæйы мидахаст, йæ музыкалон фæлгонцтæ æмæ æнкъарæнтæм сабиты æмхиц кæнын. Мелоди-азæлд æнæрæдийгæ зарын æмæ дзырдтæ раст дзурыныл ахуыр кæнын; музыкалон уацмысы кæрон куыд æмбарой æмæ музыкакæйы фæудимæ се змæлдтытæ фæуыныл куыд архайой.

– Цы сурæтты бацауынц-фæхъазынц, уыдон ирддæрæй, уырнинагдæрæй æвдисынмæ сын сæ арæхстдзинад уæлдæр кæнын, абарстытыл æмæ се 'нкъарæнтæ æнакъæмдзæстыгæй æвдисыныл сæ ахуыр кæнын.

– Хæстæджытæ æмæ хионты куыд уарзой, æнувыд сыл куыд уой, уыцы хуызы сæ хъомыл кæнын.

Репертуар: Кудухты Т. «А-ло-лай».

М. Красев «Баю-бай».

Уырыссаг адæмон зарæг «Гуккытæй æмдзæгъд».

А. Филиппенко «Гуылтæ».

В. Витлин «Фæныкхуыз лæппын гæды».

Архайæн фæрæзтæ

Цæстуынгæ: дыууæ нывы дыууæ дзыщайы (ирон æмæ уырыссаг) хуызвыстимæ, авдæн узгæйæ, гæдыы худ (хъомылгæнагæн).

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ. Е. Тиличсевой. «Кæй фæнды згъорын?»

Сабитæ бадынц бандæттыл. М. р. бар ратты разгъор-базгъор кæнынæн, фæлæ музыка куы фæхъус уа, уæд хъуамæ æрбадой гауызыл. Сабитæ æххæст кæнынц хæслæвæрд.

Зарджытæ «А-ло-лай» æмæ «Баю-бай»-мæ хъусын. М. р. фла-нелеграфыл равæры нывтæ мадæлты хуызвыстытимæ. Сабитæ æнауынараей, сæ къах-къухтыл залмæ бацауынц æмæ сæ бынæттæ æрцахсынц. Хъусынц «А-ло-лай»-мæ æмæ, музыкамæ кæй фæлгонц хæстæгдæр у, уыцы ныв равзарынц, афтæ «Баю-бай»-мæ хъусгæйæ

В. Герчик «Сырдонцъиу». Зарæг ахуыр кæнынц æрмæст мелодимæ гæсгæ, фæлварынц мелоди сыгъдæг зарыныл, дзырдтæ бæлвырд дзурыныл.

Цæллагты Л. «Уалдзæг». Зарæг дарддæр ахуыр кæнгæйæ, музыкалон разамонæг йæ цæст дары, цæмæй сабитæ иу æмвæзадыл зарой, сæ зард кæрæдзиуыл бада.

А. Филиппенко. Хъазт «Сауцъиутæ». Музыкалон разамонæг сабитæн æмбарын кæны хъазты мидис. Дзуры сын, уалдзæг кæй ралæууыд, сабитæм æрхъæц кæй нал ис мæргъты æртахтмæ, ахстæттæ сын кæй аразынц.

Сабитæ музыкакæйы 1-аг хаймæ хойынц тымбылкъухтæй (*аразынц хæдзар*), 2-аг хаймæ та сабитæ-сауцъиутæ тæхынц музыкакæйы зæлтæм гæсгæ æмæ æрбадынц хæдзæрттыл, 3-аг хайы гæды-хъомылгæнаг ахсы сауцъиуты-сываеллæтты.

Хатдзæг

М. р. Уалдзæг уæ зæрдæмæ цауы? Цæмæн?

Куры, цæмæй сабитæ-цъиутæ балгай атæхой къордмæ.

53-аг ахуыры сахат

Темæ «Уалдзæг»

Нысантæ:

– Музыкалон уацмыс скъуыддзагмæ гæсгæ базоныны арæхстдзинад бафидар кæнын. Ахуыр кæнын сабиты, цæмæй зоной музыкакæйы, мелодийы къæпхæнгай нывæст фæлхатын (хæрдмæ – бынмæ), хъусой райдайæн æмæ-иу æмбæлгæ бынаты базарой, ныхæстæм гæсгæ мелоди куыд ивы, афтæ нывæндой сæ зард (сабыр – тагъд) æмæ се змæлдтытæ.

– Фæлгæнаг æмæ лæмбынагад рæзын кæнын.

– Цардæгас æмæ æдзæрд дунейы минæвæрттæм (объекттæм), афæдзы афонты ирддæр фæзындтытæм цымыдис æвзæрын кæнын.

Репертуар: С. Майкапар «Весной» – «Уалдзæджы».

В. Герчик «Воробей» – «Сырдонцъиу».

Цæллагты Л. «Уалдзæг».

А. Филиппенко, игра «Скворушки» (Сауцъиутæ).

А. Филиппенко «Веснянка».

Хатдзæг

М. р. Уæ зæрдæмæ фæцыд хъазт «Сырдонцъиутæ æмæ автомобиль»? Тезгойы рæстæг-иу уæ ма ферох уæд ахъазын.

52-аг ахуыры сахат

Темæ: «Уалдзæг»

Нысантæ:

– Сабиты музыкалон тæлмæнтæ хъæздыгдæр кæнын. Музыкалон уацмыстæм сæ кæронмæ лæмбынæг хъусыныл ахуыр кæнын. Архайын, цæмæй сабитæ фæлварой стыр æмæ гыццыл секундæ сыгъдæг азарыныл, цæмæй змæлой музыкайы ритммæ гæсгæ.

– Сабиты змæлгæ мысæнуат рæзын кæнын; цæмæй зæрдиагæй ныхасы архайой.

– Ахуыр сæ кæнын хæслæвардтæ хæдбарæй æххæст кæныныл.

Репертуар: С. Майкапар «Весной» – «Уалдзæджы».

В. Герчик «Воробей» – «Сырдонцъиу».

В. Карасева «Цветики» – «Дидинджытæ».

Цæллагты Л. «Уалдзæг».

А. Филиппенко, игра «Скворушки» (Сауцъиутæ).

Архайæн фæрæзтæ

Цæстуынгæ: ныв «Уалдзæг».

Райуаргæ: цъиуты худтæ.

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ «Хъæлдзæг æмæ æрхæндæг гуккытæ». Музыкалон разамонæг сабиты байхъусын кæны Е. Макшанцевайы алыхуызон музыкамæ (сабыр æмæ æмхиц). Сабитæ, цæлхæмбырдæй лæугæйæ, æмдзæгъд кæнынц музыкайы уагмæ гæсгæ – куы хъæрæй, куы сабыргай.

Хъусын. С. Майкапар. Пьесæ «Уалдзæджы». Сабитæ байхъусынц ацы пьесæмæ. Дыккаг хатт хъусгæйæ, музыкалон разамонæг сабиты æргом здахы хицæн хæйттæм (цъиутæ цъыбар-цъыбур кæнынц, дон хæл-хæл кæны æмæ æнд.). Уыйфæстæ та сын равдисы ныв «Уалдзæг» æмæ йын йæ мидис сбæтты музыкайы уагимæ.

Зард. В. Карасева «Дидинджытæ». Зарæггонд ахуыр кæнгæйæ, музыкалон разамонæг йæ хъус дары, цæмæй сабитæ раст дзурой ныхæстæ æмæ сæ кæрæттæ.

дæр. Сабиты дзуаппыты бындурыл хатдзæгтæ кæнгæйæ, м. р. бахахх кæны, алы ныййарджыты авдæны зарджытæ дæр халæмдих кæй сты сæ арæзт, уаг, ахаст æмæ æндæр æууæлтæм гæсгæ, æмхуызон буцгæнæг, фæлмæн, рæвдауæг, кæй сты, уый. Æппæт дзыццатæ дæр уарзынц сæ хъæбулты, аудынц сыл, сæ цæрайæ цæрынц.

Зарын. Хъырнæгау зарын. Сабитæ терци сыгъдæгæй зарыныл архайынц, фæлварынц сæхи дзырдтæ «ма-ма-мад», «са-са-са-саби»-тимæ.

«Гуккытæй æмдзæгъд», «Гуылтæ». «Гуккытæй æмдзæгъд» заргæйæ, архайын музыкалон разамонæгимæ зарæг иумæ сисыныл æмæ йæ дарддæр ахæццæ кæныныл, стæй та æнæ уый. Дыккаг цыппаррæнхъон (куплет) ахуыр кæнгæйæ, куыст цæуы интервалтæ сыгъдæгæй азарыныл, музыкалон райдианы фæстæ зарыныл.

Хъазт «Фæныкхуыз лæппын гæды». М. р. сабиты зæрдыл æрлæууын кæны хъазты мидис æмæ сæ ноджы зæрдиагдæрæй, цæрæгойты уаг цы фезмæлдтыты зыны, уыдоны фæзмынмæ разæнгард кæнын.

Ахуырты бындурыл хатдзæг кæнгæйæ, м. р. фæзæггы, сабитæ цы зарджытæ зарыдысты æмæ цы зарджытæм хъуыстой, уыдон сæрмагондæй сабитæн фыст кæй сты – стæй тынг раджы: сæ нанатæ дæр ма сæ кодтой сæ хъæбултæн. Уый фæстæ бахæс кæнын, цæмæй сабитæ хъазæн чындзыты фынай кæнынмæ бацæттæ кæной æмæ сын авдæны зарджытæ акæной.

5-æм ахуыры сахат

Темæ: «Нæ сабидон»

Нысантæ:

– Зарæг дæргъæвæтингæнгæйæ зарыныл сæ ахуыр кæнын, ас зарæггæнджыты хъæлæстæм гæсгæ. Зонын фезмæлд музыкаимæ иумæ райдайын æмæ фæуын. Хъазты фæлгонцтæ æвдисыныл хи хъарын.

– Сабитæм цымыдисдинад, исты базонынмæ тырнындинад гуырын кæнын.

– Алыхуызон музыкамæ сæ зæрдиагæй хъусыныл ахуыр кæнын.

Репертуар: Цæллагты Л. муз., Баситы М. ных. – «Пурти».

Хæбæлаты З. «Сабидон».

Уырыссаг адæмон зарæг «Гуккытæй æмдзæгъд».
А. Филиппенко «Гуылтæ».
Т. Вилькорейская, кафт «Бафидыдтам».

Архайæн фæрæзтæ

Цæстуынгæ: сабидоны хуызист кæм ис, ахæм нывтæ.

Райуаринæгтæ: пурти.

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон эмæлдтытæ. Сабитæ бацауынц залмæ æмæ æрбадынц бандæттыл. Райхъуысы Е. Тиличевайы музыка «Згъорын кæй фæнды?», æмæ сабитæ алырдæмты разгъор-базгъор кæнынц. М. р. кæсы, цæмæй сабитæ æнцонæй згъорой сæ къахфындзтыл, алчи йæхи фæндагыл.

Хъусын. Зарæг «Сабидон». М. р. æдзынæг кæсы нывтæм æмæ сабиты æргом здахы, сабидоны хорз æмæ хъæлдзæг цард кæй ис, хæларæй дзы кæй хъазынц æмæ худынц. Алкæмæн дæр сæ йæ къорды ис бирæ хъазæнтæ. Райхъуысы зарæг «Сабидон». М. р. сабитæм иумæ æрныхас кæны зарæджы мидисыл, йæ мелоди-азæлдыл, фæндон бахæссы, цæмæй сабитæ «гуымсæйцæгъдджытæ» æмæ «байрæгтæ» суой.

«Гуккытæй æмдзæгъд». Сабитæ йæ зарынц, цæмæй йæ хицæн къордгæйттæй дæр сæ зæрдыл дзæбæх бадарой. М. р. алы мадзæлтты фæрцы сабиты разæнгард кæны.

Кафт «Бафидыдтой». Цæмæй сабитæ кафт сæ зæрдыл хуыздæр бадарой, уый тыххæй та ногæй-ногмæ акафынц. Ахуыр кæнынц эмæлдтытæ иумæ райдайыныл æмæ фæуыныл.

Хъазт «Пурти».

М. р. сабитæм пурти равдисы, йæхæдæг дзы ахъазы, стæй фæзæгъы: «Пурти зæххыл – тьупп-тьупп!» Æмæ, уыцы ныхæстæ айхъусгæйæ, сабитæ сæхи «схъандзал» кæнынц, ома æрбадынц æмæ фестынц пружинайау. М. р. дарддæр фæзæгъы: «Æз дæр йæ фæстæ – гæпп-гæпп!» Æмæ сабитæ дæр зиллаккыл кæрæдзи фæдыл згъорынц.

Ахуырты фæстæ хатдзæгтæ кæнгæйæ, м. р. фæзæгъы, мах сабидоны дæр, дам, сабитæн бирæ хъазæнтæ ис. Сабитæн сæ хъазт, сæ кафт, стæй сæ зарын дæр сты иумæ, уыйадыл тынг цæуы, æвæццæгæн, сæ зæрдæмæ сабидон – æнæзивæгæй йæм уайынц.

В. Герчик «Воробей» – «Сырдонцъиу».

В. Карасева «Цветики» – «Дидинджытæ».

Т. Шутенко «Веселый танец» – «Хъæлдзæг кафт».

М. Раухвергер «Воробушки и автомобиль» – «Сырдонцъиутæ æмæ автомобиль».

Архайæн фæрæзтæ

Райуаргæ: рульта æмæ цъиуты худтæ.

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон эмæлдтытæ «Цъиутæ».

Сабитæ бадынц бандæттыл (*быруйыл*). Зæлы музыка æмæ сабитæ згъорынц алырдæм, сæ къухтæ базыртау фæйнардæм айтынцзæгæйæ – цъиутæ тæхынц. Музыка кувæ фæци, уæд æрлаууынц æмæ æрбадынц пьолыл.

Хъусын. С. Майкапар. Пьесæ «Уалдзæджы».

Музыкалон разамонæг сабиты байхъусын кæны пьесæ «Уалдзæг»-мæ, цæмæй йын базоной йæ равг æмæ, музыкалон фæлгонцады фæрæзтæй конд кæй у, уыдæттæ (*бæрзонд регистр; рухс, талас мелоди*).

Зард. В. Карасева. Зарæггонд «Дидинджытæ». Зарæг зарынц сабыруагыл. Сабитæ ахуыр кæнынц зарын интервалтæ – стыр æмæ гыццыл секундтæ, мелоди æнцонæй заргæйæ.

В. Герчик «Сырдонцъиу». Музыкалон разамонæг сабиты базонгæ кæны ног зарæгимæ, фæдзæхсы сын, цæмæй йæм зæрдæгомæй хъусой, йæ мидис ын банкъарой.

Цæллагты Л. «Уалдзæг». Ацы зарæг ахуыр кæнгæйæ, музыкалон разамонæг йæ хъус дары, цæмæй йын сабитæ раст зарой йæ мелоди, цæмæй ирон æвзагыл ныхæстæ дзурой бæлвырд. Уыйфæстæ йæ азарынц хицæн дæлкъордтæй.

Т. Шутенко «Хъæлдзæг кафт». М. р. Цæй æмæ акафæм нæ зонгæ кафт! Сабитæ хъусынц музыкамæ, кæнынц сæ зонгæ кафты эмæлдтытæ, æмæ кафынц. Сæ бон куына бауа, уæд сын хъомылгæнæг сæ зæрдыл æрлаууын кæндзæн зонгæ кафт.

М. Раухвергер. Хъазт «Сырдонцъиутæ æмæ автомобиль». Музыкалон разамонæг куры, цæмæй сабитæ, цы музыкалон скъуыддзаг райхъуыст, уымæ гæсгæ базоной, ацы мелоди кæй архайд æвдисы. Сабитæ хъусынц музыкамæ æмæ æвдисынц архайд – сырдонцъиутæ æмæ машинайы эмæлд.

песæ «Уалдзæг»-мæ, разамонæг бабæтты нывы мидис зарæджи ныхæстимæ.

Зард. Зарæггонд «Кап-кап-кап». Сабитæ фæлварынц терци сыгъдагæй фæлгъауын.

Цæллагты А. «Уалдзæг». Музыкалон разамонæг сабиты базонгæ кæны ног зарæгимæ ирон æвзагыл. Куы йæм байхъусынц, уæд æй ратæлмац кæны уырыссаг æвзагмæ.

Н. Метлов «Зымæг ацыд». Сабитæ ахуыр кæнынц зарæг. Хъуамæ йæ райдайой зарын прелюдийы фæстæ, зарой сабыргай, аивæй.

А. Филиппенко «Веснянка».

Музыкалон разамонæг сæ байхъусын кæны зонгæ музыкамæ, цæмæй сæ зæрдыл æрлаууа, уыцы музыкамæ гæсгæ цавæр змæлдтытæ кодтой, уый. Зын куы уа, уæд сын зæгъдзæн кафты ном æмæ фæд-фæдыл цы змæлдтытæ кодтой, уый.

Хъазт «Сыррдонцъиутæ æмæ автомобиль»

М. р. зæгъы сабитæн, цæмæй сæ зæрдыл æрлаууа, цъиутæ куыд тæхынц, машинæтæ куыд цæуынц.

М. р. Машинæ цъиутæм куы баввахс вæййы, уæд куыд атæхынц? Сабитæ йæ æвдисынц. Æмбарын сын кæны хъазты къахвæд – ралæууыд уалдзæг æмæ цъиутæ хъæлдзæг цъыбар-цъыбургæнгæ ратæх-батæх систой. Мæнæ фæзындысты машинæтæ, æмæ цъиутæ фæтарстысты æмæ ныппæррæст кодтой.

Ахуыртæн хатдзæг кæнгæйæ, музыкалон разамонæг фæрсы сабиты – цавæр музыкамæ хъуыстой, куыд хуыйны, афæдзы цавæр афоны тыххæй у?

51-аг ахуыры сахат

Темæ: «Уалдзæг»

Нысантæ:

- Музыкайы иумæйаг раг æнкъарын; музыкалон фæлгонцы ирд фæрæзтæ иртасын; заргæйæ, зарæджи характер æвдисын зонын.
- Фæлгæнæн уæрæхдæр кæнын.
- Цæмæй зæрдæхæлар уой, кæрæдзиимæ дзурынмæ арæхсой, ууыл кусын.

Репертуар: С. Майкапар «Весной» – «Уалдзæджы».

Цæллагты Л. «Уалдзæг».

Темæ: «Нæ сабидон»

Нысантæ:

- Сабиты зарæджи мидис, йæ равджы ахаст æмбарыныл ахуыр кæнын, текстмæ гæсгæ фарстатæн дзуапп дæттын, искæй фæлгонцы бацауынмæ арæхсын.
- Сæ сабидонмæ уарзон цæстæй куыд кæсой, адджын сын куыд уа, уыцы хуызы сæ хъомыл кæнын.
- Цæмæй се 'сфæлдыстадон миниуджытæ рæзой, лæмбынæгдæр хъусой æмæ музыка арфдæр æмбарой, ууыл кусын.

Репертуар: Хæбæлаты З. «Сабидон».

А. Филиппенко «Гуылтæ».

В. Карасева «Хур-фæскъæвда хур».

Т. Вилькорейская, кафт «Бафидыдтой».

Цæллагты Л., хъазт «Пурти».

Архайæн фæрæзтæ

Цæстуынгæ: сабидоны хуызистытимæ нывтæ; хъадæн арс.

Ахуырты нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ. М. р. фæндон бахæссы, цæмæй сабитæ «гуымсæйцагъдджытæ æмæ байрагтæ суой». Сабитæ ритммæ гæсгæ архайынц – чи сæ цыма гуымсæй цъæгъды, чи та сæ цыма байрагау дугъы уайы, афтæ.

Зарæг «Сабидон»-мæ хъусын. М. р. æрмæгтæвдисæн фæйнагыл нывтæ равæры æмæ сабиты бафæрсы, цавæр музыка зæлдзæн, уымæй. Кæд æмæ сабитæ дзуаппдæтгæйæ къуылымпы кæной, уæд сын аххуыс кæны нывты сюжет «Сабидон»-ы зарæгимæ бабæттын. Музыкайы ахаст бæрæггæнгæйæ, бамбарын кæны, адæймаджы раг, йæ мидуавæр искæцы бæлвырд хуызимæ баст кæй вæййы, уый – зæгъæм, хъæлдзæг раг æмæ бур, сырх хуызтæ.

Зарæгмæ хъусын. Зарæг «Хур-фæскъæвда хур», зарæг «Гуылтæ». Куыст дарддæр цæуы ууыл, цæмæй зарджытæ сæ зæрдыл хуыздæр бадарой, ма рæдийой, мелоди-азæлд фæлхатгæнгæйæ æмæ фæзмгæйæ.

Кафт «Бафидыдтой». Хъомылгæнæг хъазæн арс æрбахæссы æмæ йæ сабитæм ахæм хуызы равдисы, цыма уый йæ къухты кафгæ фæкæны. Фæзæгъы:

*Къуыдыр арс дæр æркафы,
Тилы дзæмбы сабитæм:
«Нæ цард кафгæ-заргæ арвитæм!»*

Цæй æмæ, сабитæ, æцæгæй дæр арсимæ иумæ æркафæм! (*Музыкæйы фыццаг хаймæ гæсгæ къæйттæ-къæйттæй кафгæ цæуынд зиллаккыл, музыкæйы дыккаг хайыл «бæлæгъ-чема» тымбыл кафтæй кафынд.*)
Хъомылгæнæг (*арсы номæй цыма дзуры*):

*Кæнын сымахæн арфæтæ
Æмæ стæй уынаффæтæ:
Цæрат нын худгæ-хъазгæйæ,
Уæ «Сабидон» уарзгæйæ!*

Ацæуы.

Цæллагты Л. хъазт «Пурти»

М. р. зæгъы сабитæн, цæмæй сæхи пуртиты бынаты авæрой æмæ зарæджы текстæ гæсгæ змæлой, ома 1 хайæн пружинайæу 2 хайæн зылдмæ гæсгæ згъорой.

Ахуыртæн кæронбæттæн счындæуы хъазт *«Сыгъзæрин кæртыдуар»-ы* руаджы æмæ сабитæ, залæй фæцæйцæугæйæ, дзуапп фæдæттынц ахæм фарстатæн:

1. Чи уæ æрбакодта сабидонмæ?
2. Цавæр хъазæнтæ ис уæ сабидоны?
3. Куыд хъазы гуымсæйцæгъдæг?
4. Куыд дугъ кæны байраг?
5. Уæ сабидон уарзут?
6. Цæмæн?

7-æм ахуыры сахат

Темæ: «Фæззæг»

Нысантæ:

- Зарæджы мидис æмæ равг-ахаст зæрдæмæ хæстæг исын, æмбарын, зарæджы текстæ гæсгæ фарстатæн дзуаппытæ дæттын. Музыкæйы мидуавæр-динамикæ куыд ивы, уый сæ алы фезмæлдæй дæр æвдисын.
- Сфæлдыстадон фæлгæнæны рæзтыл кусын.
- Æрдзмæ аудæджы цæстæй кæсыныл сæ ахуыр кæнын.

згъорынц залы. Музыкæйы дыккаг хаймæ та сабитæ-машинæтæ, сæ къухты рултæ, афтæмæй зиллаккыл цæуынд тæпп-тæппæнгæйæ. Ахуыртæн хатдзæг кæнгæйæ, музыкæлон разамонæг бафæрсы сабиты: «Тындæр уæ зæрдæмæ цы фæцъд, абон цавæр хъæзтытæ кодтат – хъæлдзæг æви æнкъард?»

50-æм ахуыры сахат

Темæ: «Уалдзæг»

Нысантæ:

- Инструменталон музыкæ æнкъарын; музыкæйæн æмбæлгæ змæлдæй дзуапп дæттын, йæ фæзилæнтæ æмæ йæ хицæн хæйттæ иртасын зонын; хуымæтæг мелодитæ биноныг фæлгъауын (*интонирование*).
- Музыкæйы фæрцы æнкъарын нæ алыварс дуне.
- Змæлгæйæ (фæлтæрæнты рæстæг) хъæппæрис æвдисын.

Репертуар: Н. Метлов «Зима прошла» – «Зымæг ацъд».

С. Майкапар «Весной» – «Уалдзæджы».

А. Филиппенко – «Веснянка».

Цæллагты А. «Уалдзæг».

М. Раухвергер «Воробушки и автомобиль» – «Сырдонцъиутæ æмæ автомобиль».

Æрмæджытæ æмæ ифтонгæнæнтæ

Цæстуынгæ: ныв «Уалдзæг».

Ахуыры нывæст

Музыкæлон-ритмикон змæлдтытæ «Кæй фæнды разгъор-базгъор кæнын?»

Музыкæлон разамонæг сабитæн фæзæгъы, цæмæй залы аразгъор-базгъор кæной Т. Ломовайы музыкæмæ гæсгæ. Фæлæ сæ згъорын райдайын æмæ фæуын хъæуы музыкæйы райдайæн æмæ кæронимæ. Сабитæ фæлтæрæн æххæст кæнынц. Музыкæлон разамонæг йæ цæст дары, цæмæй лæппутæ æмæ чызджытæ сæхи уæздан дарой, кæрæдзи къуырттытæ ма кæной.

Хъуысын. С. Майкапар. Пьесæ «Уалдзæджы». Сабитæ уынынц ныв «Уалдзæг». Музыкæлон разамонæг сæ куры, цæмæй нывы мидисмæ гæсгæ æрхъуыды кæной ном. Кæд сын зын у, уæд сын баххуыс кæндзæн æмбарæн фæрстыты фæрцы. Уыйфæстæ сабитæ байхъуысынц

А. Филиппенко «Машинист».

Архайән фәрәзтә

Цәстуынгә: 4 нывгонды афәдзы афоны хуывыстимә.

Райуаргә: рульта, сырдонцъиуты худтә.

Ахуыры нывәст

Музыкалон-ритмикон змәлдтытә «Автомобиль» (тъяепгенгә къяхдзәф).

Музыкалон разамонәг сабитәм равдисы руль әмә сә бафәрсы, цәмән хъәуы, зәгъгә. Дзуаппыты фәстә сын фәзәгъгы, цәмәй афәзмой автомобили цыд. Кәд сабитән уый сә бон нә вәййы, уәд сын әй йәхәдәг равдисы.

Р. Рустамов «Мах базарыдыстәм зарәг». Музыкалон разамонәг зары зонгә зарәг әмә домы сабитәй, цәмәй зәгъгой – куыд хуыйны, цәй тыххәй у. Стәй фәйнәгыл равәры 4 хуызисты афәдзы афонтимә әмә сабитәй фәкуры, цәмәй зарәджы мидисмә гәсгә кәцы у, уый равзарой. Сабитә фәзәгъгыңц: зарәг у уалдзәгыл.

Музыкалон-дидактикон хъазт «Цъиу әмә йә ләппынтә».

М. р. Мадәл сырдонцъиу тахтис йә ләппынтимә, уыйфәстә абадтис бәласы дәллаг къялиутыл, ләппынтә та – уәллагыл (*фәйнәгыл сын әвдисы бәлас әмә цъиуты сә мадимә*). Ләппынтә хъәлдзәг чи-чъви кәныңц (1 октавәйы *ля*), мадәл сырдонцъиу сын дзуапп дәтты (1 октавәйы *ре*).

Сабитә цалдәр хатты фәлварыңц зарын квинтә уәләмә-дәләмә.

Зарын. Н. Метлов. Зарәг «Зымәг ацыд». Зарәг ахуыр кәныңц мелодимә хъусгәйә. Сабитә архайыңц зарын иу әмвәзадыл, әмхәләсонтә дзырдты кәрон бәлвырд, сыгъдәг дзургәйә.

А. Филиппенко «Машинист». М. р. бахәс кәны сабитән, цәмәй зонгә зарәг мелодимә гәсгә базоной.

Сабитә йә базыдтой, загътой йын йә ном әмә йә уыйфәстә зарыңц дәлкъордтәй әмә иугай дәр.

А. Филиппенко «Веснянка». Кәрәдзийы къяхтыл хәцгәйә сабитә фәлварыңц аив змәлд кәныңыл, зарәджы ныхәстәм гәсгә ивыңц се змәлд.

М. Раухвергер. Хъазт «Сырдонцъиутә әмә автомобиль». Хъазт сахуыр кәныны размә сабитә байхъусыңц зарәгмә әмә рахатыңц, уацмыс дыууә хайә кәй у, уый. Әххәст кәныңц змәлдтытә: музыкайы фыццаг хаймә сабитә-цъиутә «тәхыңц» – рогәй

Репертуар: Хәбәлаты З. зарәг «Сабидон».

А. Александров «Осенняя песенка» – «Фәззыгон зарәг».

В. Карасева «Хур-фәскъәвда хур».

Цәллагты Л. хъазт «Пурти».

Архайән фәрәзтә

Цәстуынгә: ныв «Фәззәг».

Ахуыры нывәст

Музыкалон-ритмикон змәлдтытә. «Байрәгтә әмә гуымсәй-цәгъдәг». Сабитә маршы цагъдмә әрбацауыңц, цәлхдымбыләй сләууыңц әмә, радыгай куы сабыр, куы хъәрдәр музыкамә хъусгәйә, се 'мдзәгъдәй бәрәг кәныңц сабыр әмә хъәрәй цагъды зәлтә.

Зарәг «Сабидон»-мә хъусын.

Сабитә хъусыңц Хәбәлаты З. зарәг «Сабидон»-мә.

М. р. Уә зәрдәмә цауы ацы зарәг, цәй тыххәй у?

(Сабиты дзуаппытә).

М. р. Ацы зарәг у хъәлдзәг, уәнпрог, уымән әмә сабитә бирә уарзыңц сә сабидон.

Сабитә ләмбынәг кәсыңц нывмә «Сывәлләттә сабидоны». Иу хатт ма хъусыңц зарәгмә.

Зарын. «Фәззыгон зарәг». М. р. зонгә кәны сабиты ног зарәгимә, зәгъгы сын, цәмәй сә хъус әрдарой йә мидисмә.

«Хур-фәскъәвда хур». Зарәг ахуыр кәныңц айдагъ мелодимә хъусгәйә.

М. р. йә хъус дары, цәмәй мыртә әмә ныхасы кәрәттә хорз хъуысой.

Хъазт «Пурти»

М. р. сабиты зәрдыл әрләууын кәны хъазты мидис. Сывәлләттә әххәст кәныңц змәлдтытә, м. р. йә хъус дары сә архайдмә.

Хатдзәгтә кәнгәйә, м. р. фәбәлвырд кәны, сабитә ногәй цы базыдтой, уый. Бафәрсы сә, кәцы зарджытә фәцыдысты сә зәрдәмә әмә цауыл цауы ныхас зарджыты, уымәй, куры сә, цәмәй равдисой, куыд тъябәртт кәныңц байрәгтә әмә куыд цауыңц гуымсәй цәгъдджытә.

8-æм ахуыры сахат

Темæ: «Фæззæг»

Нысантæ:

– Ахуыр кæнын сабиты музыкалон уацмысмæ кæронмæ хъусын, музыкаемæ хъусгæйæ лæмбынæг æмæ зæрдæргъæвд куыд уой, куыд æй æмбарой рæстырдæм. Хъуамæ се змæлдæй хицæн кæной, уацмыс дыууæ хайæ арæзт кæй у, уый.

– Сæ фæлгæнæныл æмæ музыкайы ахаст хъусæй ацахсыныл дарддæр кусын.

– Цардæгас æмæ æдзæрд æрдзы объектæм, æрдзы æмæ афæдзы афонты алы ивдзинадтæм цымыдисаг цæстæй кæсын.

Репертуар: Т. Попатенко «Листопад» – «Сыфтæрызгъæлæн».

А. Александров «Осенняя песенка» – «Фæззыгон зарæг».

В. Карасева «Солнышко-ведрышко» – «Хур-фæскъæвда хур».

Р. Рустамов «Танец с листиками» – «Сыфтæртимæ кафт».

Хъазт «Дымгæ æмæ бæлæстæ».

Архайæн фæрæзтæ

Цæстуынгæ: ныв «Фæззæг».

Райуаринаг: сывæллæттæ цал уой, уал сыфы хъабыхæй конд (хъабæр гæххæттæй).

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ «Æрхæндæг æмæ зæрдæ-хъæлдзæг гуккытæ».

Сабитæ мидæмæ маршы цагъдимæ æрбацауыныц. (*Е. Макишанцевайы музыка.*) Æрлæууыныц сæ мидбынаты, хъусынц цагъдмæ, се 'мдзæгъды ахастæй бæрæг кæнынц, музыка хъæрдæрæй кæнæ та сабырдæрæй кæд фæхъуысы, уыцы бынæттæ.

Зарæг «Сыфтæрызгъæлæн»-мæ хъусын. М. р. сабитимæ иумæ æдзынæг кæсы ныв «Фæззæг»-мæ, зары сын «Сыфтæрызгъæлæн», йæ мидис ын нывы сюжетимæ бæтгæйæ.

Зарын. Хъырнаæгау зард «Су-су-су-у-у». М. р. уæлдай тынгдæр йæ хъус дары уымæ, цæмæй сабитæ хатой интонаци.

Зарæг «Фæззыгон зарæг». Зарæг ахуыргæнгæйæ м. р. архайы, цæмæй мелоди-азæлд рæстмæ фæлхатой, дзырдтæ æнцон рахатгæ дзурой.

Зарæг «Хур-фæскъæвда хур». Дарддæр зарæг ахуыргæнгæйæ м. р.

зарæджы мидис. Сабитæ фæлхатыныц тæдзынæджы зæлтæ, цæмæй терцитæ сыгъдæг зарой, уый тыххæй.

Зарæг. Н. Метлов «Зымæг ацыд». Ахуыр кæнынц зарæг. Музыкалон разамонæг йæ хъус фæдары, цæмæй сабитæ мелоди сыгъдæг фæлгъауой æмæ бæлвырд дзурой ныхæстæ.

Т. Попатенко «Машина». Музыкалон разамонæг сабиты зæрдыл æрлæууын кæны, зарæг кæй хъæуы райдайын музыкалон прелюдийы фæстæ. Зарæг кæнынц дæлкъордгай. Музыкалон разамонæг бæрæггæнæн савæры алкæй арæхстдзинадæн дæр (*æппæлы сабитæй*).

А. Филиппенко «Веснянка».

Музыка куы райдайы, уæд æй сабитæ фæфæлварынц базонын, йæ ном ын фæзæгъынц. Æрхъуыды кæнынц, йæ фыццаг æмæ дыккаг куплеттæм куыд змæлыдысты, уый. Зарæгмæ гæсгæ зылыныц, кæрæдзийы къухтыл хæцгæйæ. Музыкалон разамонæг йæ цæст дары, цæмæй се змæлд, сæ кафт бæттой музыкайы райдайæн æмæ кæронимæ.

Н. Метлов. Хъазт «Поезд».

Ныхæстæ куыд дзурынц æмæ зарынц, хъуамæ змæлгæ дæр афтæ кæной.

Хатдзæг кæнгæйæ, музыкалон разамонæг раппæлы сабитæй, хорз кæй зарыдысты, музыкаемæ лæмбынæг кæй хъуыстой, уый тыххæй.

49-æм ахуыры сахат

Темæ: «Уалдзæг»

Нысантæ:

– Музыкайы раг æнкъарын; зæлтæ иртасын; зарæджы мидисыл дзурын зонын. Дзуапп дæттынмæ арæхсын; раздæр кæй зарыдысты, уыцы зарджытæ базонын æмæ азарын.

– Сабиты къæрцхъусдзинад æмæ фæлгæнæн рæзын кæнын.

– Цæмæй зæрдиагæй архайой, хъæппæрисджын уой, ууыл кусын.

Репертуар: Н. Метлов «Прошла зима» – «Зымæг ацыд».

А. Филиппенко «Веснянка».

Р. Рустамов «Мы запели песенку» – «Мах базарыдыстæм зарæг».

М. Раухвергер «Воробушки и автомобиль» – «Сырдонциутæ æмæ автомобиль».

сабитæ змæлой музыкайы тактмæ гæсгæ – афоныл райдайой æмæ фæуой змæлдтытæ.

Ахуыртæн хатдзæг кæнгæйæ, музыкалон разамонæг бафæрсы сабиты, цымыдисаг сæм цы фæкаст, ахуыртæ хæлдзæг уыдысты, ноджыдæр ма æрбацаудзысты æви нæ.

Разамонæг хъары зарæг музыкалон фрагментмæ гæсгæ базонынын, æмæ сывæллæттæн зын куы уа, уæд разамонæг зары зарæг æнæ хъæнæй, æмæ сывæллæттæй æххæст дзуаппытæ:

«куыд хуыйны зарæг?»

48-æм ахуыры сахат

Темæ: «Уалдзæг»

Нысантæ:

- Зонгæ уацмыстæ иртасын, ритм хуыздæр æнкъарын, архайын æрдзон хуызы зарынын.
- Се змæлгæ мысæнуат æмæ къæрцхъусдинады рæзтыл кусын.
- Дзуапп дæттынын сæ ахуыр кæнын (дзуапджын уæвынын).
- Уæздандзинады æмæ зæрдæхæлардзинады миниуджытæ сæм хъомыл кæнын кæрæдзимæ.

Репертуар: З. Компанейц «Паровоз».

Н. Метлов «Зима прошла» – «Зымæг ацыд».

Т. Попатенко «Машина».

А. Филиппенко «Веснянка».

Н. Метлов хъазт «Поезд».

Архайæн фæрæзтæ

Райуаргæ: машинæйы, поезды, автобусы нывтæ.

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ «Трамвай». Музыкайы хæйттæ куыд ивынц, афтæ ивы сабиты змæлд дæр. Архайынц сæхæдæг æнæ хъомылгæнæджы амындай.

Хъусынад. З. Компанейц «Паровоз». Музыкалон разамонæг куры, цæмæй сабитæ базоной сæ зонгæ зарæг, йæ иу хаймæ байхъусгæйæ. Кæд афтæ сæ бон нæу, уæд сын зарæг акæны æнæхъæнæй. Разæнгард сæ кæны, цæмæй дæттой æххæст дзуаппытæ фæрстытæн: «Куыд хуыйны зарæг?», «Цæй тыххæй дзы зарынц?»

Зард. Зарæггонд «Кап-кап-кап». Музыкалон разамонæг фæлгъауы

хæс у, цæмæй сабитæ зарын райдайой зарæгамонæджы хæдфæстæ, цæмæй сæ зард кæрæдзиуыл бада.

«Сыфтæртимæ кафт». М. р. фæндон бахæссы, цæмæй уал раздæр музыкамæ байхъусой, стæй сбæлвырд кæной, музыкайы ахастмæ гæсгæ куыд æмæ цы хуызы змæлын æмбæлы, уый. Сабитæй чи кæм лæууы, уым лæугæйæ баззайы, афтæмæй цæлхдымбылæй сабыргай фезгъорынц, сæ къухты сыфтæ тилгæйæ.

Хъазт «Дымгæ æмæ бæлæстæ»

(Цыфæнды ирон мелодимæ гæсгæ)

М. р. фæзæггы сабитæн, сыхæм бæлæстæ стут, зæгъгæ; уæ къухтæ – бæлæсты къалиутæ, æнгуылдзтæ – сыфтæ. Фæзæдджы, дымгæ куы радымы, уæд бæлæсты сыфтæ базмæлынц (*се 'нгуылдзтæ змæлын кæнынц*), дымгæ фæтынгдæр вайы (*сабитæ сæ къухтæ тилынц*). Дымгæ ноджы тынгдæр æрбадымдта – сыфтæ уæлдæфы зилдух кæнынц æмæ сындæггай зæхмæ хауынц (*сабитæ зилдух кæнынц, се 'нгуылдзтæ змæлын кæнгæйæ сабыргай сæ къухтæ бынмæ æруадзынц*). Хъазты дæргы сабитæ фæзмынынц дымгæйы уынар: шу-шу-шу!

Хатдзæгтæ кæнгæйæ, м. р. сывæллæттæн раарфæ кодта сæ хорз зард æмæ, музыкамæ лæмбынаг кæй хъуыстой, уый тыххæй.

9-æм ахуыры сахат

Темæ: «Фæзæг»

Нысантæ:

- Сабиты амидин кæнын ногæй исты базонинмæ; сæ алы фезмæлды дæр сæ мидуавæр равдисынмæ куыд арæхсой, цæмæй сæ фезмæлд цæрдæг уа. Зарæггæнæджы фæлтæрдыл дарддæр кусын.
- Сæ хъудыкæнынад сын цырен кæнын, бæлвырд истæмæ сын арæзт куыд уа, ууыл архайын; сæ фæлгæнæны дарддæры рæзтыл кусын.
- Карджын адæмимæ æмæ се 'мгæрттимæ ныхасмæ куыд арæхсой.

Репертуар: Т. Попатенко «Листопад» – «Сыфтæрызгъæлæн».

В. Карасева «Солнышко-ведрышко» – «Хур фæскъæвда хур».

А. Александров «Осенняя песенка» – «Фæззыгон зарæг».
Р. Рустамов «Танец с листочками» – «Сыфтæртимæ кафт».
Хъазт «Дымгæ æмæ бæлæстæ» (Цавæрфæнды ирон мелоди).

Архайæн фæрæзтæ

Райуаринæгтæ: сывæллæтты нымæцмæ гæсгæ гæххæттын сыфтæ.

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ «Æрхæндæг æмæ хъæлдзæг гуккытæ». М. р. сабитæм хаты, цæмæй Е. Тиличеевайы музыкаемæ байхъусой, æмæ, музыка хъæрдæр æмæ сабырдæр куы зæла, уæд æй къухæмдзæгъдæй фæбæрæг кæной.

Зарын. Зарæг «Сыфтæрызгъæлæн». Сабитæ сбадынц, байхъусынц зарæг «Сыфтæрызгъæлæн»-мæ. М. р. сæ бафæрсы, зарæг куыд хуыйны, уымæй. Ногæй йæм куы фæхъусынц, уæд сабиты м. р. фæразæнгард кæны, цæмæй музыкайæн йæ ахаст иртасой – фæрсы сæ: «Кæцы афæдзы афоны тыххæй у зарæг?»

С. Фæззæджи тыххæй.

М. р. Йæ ахастмæ гæсгæ цыхуызæн музыка у?

С. Сабыр, уæздан.

М. р. Цæмæн ахæм у?

С. Уымæн, æмæ сыфтæ сабыргай зилдух кæнынц уæлдæфы æмæ уæзданæй, цадаггай æрæнцайынц зæххыл.

Хъырниæгау зарын «Су-су-су-у-у». Куыд æй зарынц, афтæ сæ къухтæй амонинц мелоди-азæлды ивддзинæдтæ, уылæнтæ.

Зарæг «Хур-фæскъæвда хур». М. р. кусы ууыл, цæмæй зарæг сыгъдæг зарой, сæ зард уа иу æмвæзадыл, кæрæдзиуыл бада.

«Фæззыгон зарæг». Сæ зард кæрæдзиуыл куыд бада, сабиты ууыл ахуыр кæнын – хъуамæ сæ мачи разæй кæна, мачи фæсте зайа.

Сыфтæртимæ кафт. Сабитæ цæлхдымбылæй слæууынц æмæ, куыд æмбæлы, афтæ фæаразынц сæ фезмæлд – рог тъæбæртт кæнынц зиллаккыл, апырх вæйынц фæйнæрдæм, сæ къухтæ уæзбын сисынц, стæй сæ æруадзынц – музыкайы ахастмæ гæсгæ.

Хъазт «Дымгæ æмæ сыфтæртæ» (Цавæрфæнды ирон мелоди).

М. р. сабиты зæрдыл æрлæууын кæны хъазты мидис æмæ сæ змæлдтытæ æххæст кæнынмæ разæнгард кæны.

Хатдзæгтæ кæнгæйæ, м. р. сабиты куыст равзары, аргъ ын кæны, раппæлы сын сæ зард æмæ кафтæй.

Н. Метлов «Поезд».

А. Филиппенко «Веснянка».

Архайæн фæрæзтæ

Цæстуынгæ: ныв «Уалдзæг» нывгæндтæ машинæйы, поезды, автобусы хуызвыстытимæ.

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ «Трамвай» (раздæры ахуырты хуызæн).

Цæлхдымбылы лæугæйæ сабитæ хъусынц музыкаемæ. Музыкалон разамонæг сæ фæрсы: «Ацы музыкаемæ ивгъуыд ахуырты цавæр змæлд кодтат?» Сабитæй йæ искæцы фæлгъауы. Уыйфæстæ æнæхъæн къорд æххæст кæны фæлтæрæн. Музыкалон разамонæг архайы, цæмæй се змæлд уа бæлвырд æмæ ритмыл бада.

Хъусын. 3. Компанейц «Паровоз». М. р. сабитæн акæны зонгæ зарæг æмæ сæ бафæрсы йæ номæй, йæ уагæй. Уыйфæстæ сæ фæкуры, цæмæй мидисмæ гæсгæ равзарой нывгонд (транспорты хуызвыст – разæй фæйнагыл).

Зарын. Зарæггонд «Кап-кап-кап». Зарæджи фæрцы архайынц терцийы хуыздæр фæлгъауыныл. Сабитæ зарынц «Кап-кап», зæлты ивдимæ сæ æрмттæ дæр фæивынц.

Н. Метлов. Зарæг «Зымæг ацыд». Сабитæ кæсынц ныв «Уалдзæгмæ».

М. р. сæ фæрсы: «Цавæр афæдзы афон ис нывы?»
Кæд сын дзуапп раттын зын у, уæд сын æххуыс кæны фарстаты руаджы:

«Цæмæн тайы мит? Сабитæ рог дарæсы цæмæн сты? Тæдзынджытæ цы фесты?» Дзуаппыты фæстæ сæ байхъусын кæны зарæгмæ «Зымæг ацыд».

Т. Попатенко. Зарæг «Машина». Зарæг дарддæр ахуыр кæнынц. Музыкалон разамонæг йæ хъус дары, цæмæй сабитæ кæной æмзæлд зард.

А. Филиппенко «Веснянка». Музыкалон разамонæг сабиты зонгæ кæны ног кафтимæ. Фыццаг байхъусынц музыкаемæ, йæ уаг ын куы рахатынц, уæд хъомылгæнæджы амындай февдисынц змæлдтытæ:

1 хай – кæрæдзийы къухтыл æрхæцгæйæ, зылынц зиллаккыл;

2 хай – фæзынц мæргъты тахт.

Н. Метлов. Хъазт «Поезд». Музыкалон разамонæг архайы, цæмæй

Хъусын. З. Компанейц «Паровоз». Сабитæ хъусынц зарæгмæ. Уый-фæстæ сæ музыкалон разамонæг бафæрсы зарæджы мидис æмæ уагæй.

Къуылымпы куы кæной, уæд сæм æххуысгæнæг фарстатæ дæтты, цæмæй сын дзуапп дæттын æнцондæр уа.

Зард. Зарæггонд «Би-би-би». Сабитæ кæнынц зарæггонд, сæ разамонæджы зардмæ хъусгæйæ. Музыкалон разамонæг къуыхцытæ, рæдыдтытæ куы бафиппайы, уæд сæ раст кæны.

Т. Попатенко. Зарæг «Машинæ». Зарæг ахуыр кæнынц, айдагъ мелодимæ хъусгæйæ. Афгæмæй сабитæ ахуыр кæнынц мелоди бæлвырд фæлгъауыныл æмæ зарынц дзырдтæ дæр сыгъдæг.

А. Филиппенко «Машинист». Сабитæ зарынц, музыкамæ хъусгæйæ, зарын райдайынц прелюдийы, ома зарæджы райдайæны хæдуæлвæд куыст цæуы æрдон æгъдауæй «хиылæсæй» зарыны æрæхстдзинауыл.

Н. Метлов. Хъазт «Поезд». Хъуысы зарæг. Сабитæ йæ базыдтой; зæгъынц, куыд хуыйны, уый. Сæ зæрдыл æрлæууыд, йæ алы куплетмæ цы змæлдтытæ кодтой, уыдон.

Музыкалон разамонæг йæ цæст дары, цæмæй се змæлд бада ритмыл æмæ ивд цæуа зарæджы ныхæстæм гæсгæ.

Т. Шутенко. Зарæггонд «Хъæлдзæг кафт». Музыкалон разамонæг сын фæзæгъы, цæмæй кæной сæ зонгæ кафт. Сабитæ байхъусынц музыкамæ, сæ иу æвдисы хицæн змæлдтытæ. Хъомылгæнæг ын æххуыс кæны бахъуаджы рæстæг.

Ахуыртæн хатдзæг кæнгæйæ, музыкалон разамонæг раппæлы сабитæй.

47-æм ахуыры сахат

Темæ: «Уалдзæг»

Нысантæ:

- Архайын ууыл, цæмæй зарæг фæзына сæ зæрдæйы уагыл, сæ цæсгæмттыл зоной мелодийы кæронимæ се змæлд фæуаромын. Зарæджы мидис куыд æвдисой хъазты змæлдæй.
- Къæрцхъусдæр æмæ æнкъарагдæр уæвыныл сæ ахуыр кæнын.
- Хъазты рæстæг æмархайд куыд кæной, ууыл кусын.

Репертуар: З. Компанейц «Паровоз».

Н. Метлов «Зима прошла» – «Зымæг ацыд».

Т. Попатенко «Машинæ».

Темæ: «Фæззæг»

Нысантæ:

– Сабиты музыкалон уацмысы ахаст æвзариныл æмæ зарæджы мидис радзурыныл сахуыр кæнын, фарстатæн дзуапп дæттынмæ куыд арахсой, бæрзонд æмæ ныллæг зæлтæ кæрæдзийæ иртасын куыд зоной.

– Сæ фæлгæнæн æмæсын сесфæлдыстадон зæрдæргъæвддзинады рæзтыл кусын.

– Æнæфенд куыд нæ уой, æнæзонгæ адæммæ æнцонæй куыд зонгæ кæной, дзуаппджын куыд уой, ууыл сæ цалх кæнын.

Репертуар. Т. Попатенко «Листопад» – «Сыфтæрызгæлæн».

Цæллагты Л. «Фæззæг».

А. Александров «Осенняя песенка» – «Фæззыгон зарæг».

Р. Рустамов «Танец с листиками» – «Сыфтæртимæ кафт».

Хъазт «Халæттæ æмæ сыррдонцъиутæ».

Хъазт «Дымгæ æмæ бæлæстæ».

Архайæн фæрæзтæ

Цæстуынгæ: халæттæ æмæ сыррдонцъиуты хуызыстытæ кæм ис, ахæм нывтæ, афæдзы афонты нывтæ.

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ. (Кæс 3-аг ахуыры сахатмæ).

Зарæг «Сыфтæрызгæлæн»-мæ хъуын.

М. р. Уæ зæрдæмæ цæуы ацы зарæг? Цавæр у?

(Сабиты дзуаппытæ.)

Уыйфæстæ сын фæзæгъы, цæмæй зарæджы мидисмæ гæсгæ ныв равзарой. Кæд къуыхцы кæной, уæд сын æххуыс кæны.

Музыкалон-дидактикон хъазт «Халæттæ æмæ сыррдонцъиутæ».

М. р. сабитæн радзуры, фæззæджы бирæ мæргътæ хъарм бæстæтæм кæй атахынц, уый тыххæй. Фæлæ чи нæ атахы, ахæм мæргътæ дæр ис – зæгъæм, халæттæ æмæ сыррдонцъиутæ (*ныв æвдисы*). Халæттæ æмбонды сæр бадынц æмæ уасынц, хъуахъхъ-хъуахъхъ, зæгъгæ (*хъуысы I октавейы ре*), сыррдонцъиутæ та хъуыддагхуызæй цъыбар-цъыбур кæнынц (*хъуысы I октавейы ля*).

(Сабитæ зарынц.)

Зарын. Зарæг «Фæззæг». Ацы зарæг ахуыргæнгæйæ м. р. йæ хъус дары мелоди-азæлды рæстмæйы фæлхатынмæ-зæлынмæ, стæй, иронау дзырдтæ цас нывыл загъд цæуынц, уымæ.

Зарæг «Фæззыгон зарæг». Зарæг фæлхатгонд цæуы ахæм нысануæгимæ, цæмæй йæ сæ зæрдыл хуыздæр бадарой (зарынц æй дæлкъордгай, хицæнтæ-хицæнтæй).

Сыфтæртимæ кафт. Музыкайы азæлдмæ гæсгæ хъуамæ æмызмæлд кæной сабитæ – ома иумæ-иу райдайой æмæ-иу иумæ фæуой.

Хъазт «Дымгæ æмæ бæлæстæ»

М. р. бæласы хуызæн æрлæууы æмæ йæ цæнгтæ хæрдмæ ивазы, бафæрсы сабиты: «Чи дæн æз?» Уыйфæстæ сын фæзæгъы, цæмæй бæласхуыз «сæхи скæной» (кæс фæзæджы темæйы 8-æм ахуыры сахатмæ).

Хатдзæг кæнгæйæ, м. р. фæзæгъы, сабиты цырды змæлдæй разы кæй у, уый, фæразæнгард сæ кæны, сæ зæрдæ сын балхæны. Бафæдзæхсы сын, бæлæсты бын рæсугъд сыфтæ куыд æруидзой, уый.

11-æм ахуыры сахат

Темæ: «Фæзæг»

Нысантæ:

– Ритм хуыздæр куыд æнкъарой, ууыл дарддæр кусын, музыкамæ хъусгæйæ, се 'змæлд æдæрсгæ куыд уа, уыцы арæхстдзинад фæфидардæр кæнын (хуымæтæг цыдæй цæуын, згъорын). Сæ ахаст ныхмæвæрд кæмæн у, фæйнахуызон, ома контрастон, уыцы пьесæтæм сæ лæмбынæггæй хъусыныл ахуыр кæнын – хъуамæ сæ сæ кæрдзийæ иртасой. Мыртæ сæ бæрзæндмæ гæсгæ фæйнахуызон кæй сты, уый дæр хатын æмæ сæ хъæлæсæй фæзмын.

– Лæмбынæгдæр куыд уой, рохгæнаг куыд нæ уой, ууыл кусын.
– Цæрагойты куыд уарзой, сæ рыст сын сæ зæрдæмæ хæстæг куыд исой, тæригъæдгæнаг куыд уой, уыцы хуызы сæ хъомыл кæнын.

Репертуар: Ю. Матвеев «Зайчик» – «Лæппын тæрхъус».

М. Старокадомский «Зайчик» – «Лæппын тæрхъус».

Цæллагты Л. «Фæзæг».

В. Карасева. «Солнышко-ведрышко» – «Хур-фæскъæвда хур».

Т. Вилькорейская, пляска «Помирились» (Бафидыдтой).

А. Филиппенко «Машинист». Зарæг дарддæр ахуыргæнгæйæ, музыкалон разамонæг йæ хъус дары, цæмæй сабитæ æмзæлд зард кæной, сæ зард кæрдзиуыл бада.

Метлов Н. Хъазт «Поезд». Музыкалон разамонæг зæгъы сабитæн, цæмæй «поезды» абалц кæной. Æмбарын сын кæны, йæ вагæттæ кæрдзийы фæстæ æвæрд бандæттæ кæй уыдзысты. Сабитæ сбадынц бандæттыл æмæ хъомылгæнæгимæ азарынц фыццаг куплет. Дыккаг куплеты дзырдтæм та сæ æрдæгкъæдз рæмбынкъæдзтæй фæзмынц цæлхыты змæлд.

Ахуыртæн хатдзæг кæнгæйæ, музыкалон разамонæг бафæрсы сабиты: «Уæ зæрдæмæ тынгдæр цы фæцыд – поезд æви машинæйыл балц?»

46-æм ахуыры сахат

Темæ: «Транспорт»

Нысантæ:

– Архайын, цæмæй сабитæ æмбарой зарæджы хъæлдзæг уаг, йæ музыкалон фæлгонц; мелоди раст куыд зарой, дзырдтæ дзæбæх куыд хъуысой, ууыл сæ ахуыр кæнын. Музыкайы уагæн се змæлдтытæй дзуапп куыд дæттой.

– Сабиты лæмбынæгдзинад рæзын кæнын, ныхас кæнынмæ куыд арæхсой, дзуапп дæттын куыд зоной.

– Хъæппæрис куыд æвдисой, фæразон куыд уой, ууыл кусын.

Репертуар: Т. Попатенко «Машинæ».

З. Компанейц «Паровоз».

А. Филиппенко «Машинист».

Н. Метлов хъазт «Поезд».

Т. Шутенко «Хъæлдзæг кафт».

Архайæн фæрæзтæ

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ – «Трамвай» (куы къах æнахъæнаей æвæрын, куы та къахфындзтыл цæуын.)

Музыкалон разамонæг сабитæн фæзæгъы, цæмæй «абалц кæной» трамвайы. Лæппутæ æмæ чызджытæ кæрдзийы фæдыл слæууынц æмæ цæуынц зиллаккыл куы тæпкъахæй, куы та сæ къахфындзтыл. (Цæмæй сабитæ хуыздæр змæлой, уый тыххæй сын хъомылгæнæг зары.)

45-æм ахуыры сахат

Темæ: «Транспорт»

Нысантæ:

– Сабиты музыка æнкъарын сахуыр кæнын – æнкъард, хъæлдзæг, цæмæй сæм æвзарын кæна рух æрхæндæг кæнæ хъæлдзæг уаг; æмбарой, зарын кæд райдайын фæхъæуы, уый; сæ архайдæй куыд фæлгъауой музыкайы зæлды райдайæн æмæ кæрон.

– Архайын ууыл, цæмæй се змæлгæ мысæнуат рæза, лæмбынæг уой, музыкамæ хъусгæйæ, се 'нкъарæнтæ æвдисой.

– Сæ алыварс дунейы фæзындтæм цымыдис куыд кæной, сæхи дарын зоной, уыцы хуызы сæ хъомыл кæнын.

Репертуар: З. Компанейц «Паровоз».

Т. Попатенко «Машина».

А. Филиппенко «Машинист».

Н. Метлов хъазт «Поезд».

Архайæн фæрæзтæ

Цæстуынгæ: нывгæндтæ машина, поезды хуызвыстытимæ.

Райуаринаг: рультæ (аразæнтæ).

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ – «Автомобиль» (тъæпгæнгæ къахдзæф).

Музыкалон разамонæг сабитæм равдисы руль æмæ сæ бафæрсы, цæй тыххæй хъæуы, зæгъгæ. Сабиты дзуаппыты фæстæ домæ, цæмæй равдисой, автомобиль куыд фæцæуы, уый. Сабитæ æххæст кæнынц фæлтæрæн (тъæпгæнгæ къахдзæф). Хъомылгæнæг раппæлы, музыкамæ раст æмæ æнцонæй чи цæуы, уыдонæй.

Хъусын. З. Компанейцы зарæг «Паровоз». Музыкалон разамонæг сын сæвары ног зарæг «Паровоз». Стæй сæ бафæрсы зарæджы мидисы тыххæй, йæ уаг цавæр у. Уыйфæстæ сабитæн бахæс кæны, цæмæй равзарой зарæджы мидисæ гæсгæ нывгонд. (Машина æмæ поезды нывгæндтæ сты фæйнагыл.)

Зард. Зарæггонд «Би-би-би». Сабитæ фæзынц автомобили уынаер, кæнынц нотæтæ соль-æй си-йы онг.

Т. Попатенко. Зарæг «Машина». Музыкалон разамонæг сабиты зонгæ кæны ацы ног зарæгимæ, стæй æрныхас кæнынц йæ мидисыл. Зарæгæн дыккаг хатт фæхъырнынц сæхæдæг.

В. Агафонников, упражнение «Ноги и ножки» (фæлварæн «Къæхтæ æмæ гæккытæ»).

Е. Макшанцева, игра «Грибочки» (Гыццыл къозотæ).

Архайæн фæрæзтæ

Цæстуынгæ: нывгæндтæ «Тæрхъус фæззыгон хъæды», «Тæрхъус сæрдыгон æрдузы астæу».

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ «Къæхтæ æмæ гæккытæ». Музыкайы фыццаг хайы ритммæ сабитæ сæ къахайст аразынц, хуымæтæг цыдæй цæугæйæ. Музыкайы ритм куыд аивдзæн дыккаг хайы, уымæ гæсгæ аразынц се згъорд дæр.

Зарын. Зарджытæ «Лæппын тæрхъустæ» (Ю. Матвеевы æмæ М. Старокадомскийы музыка). М. р. сабитæм æвдисы дыууæ нывгонды тæрхъустимæ. Фыццаг нывыл тæрхъус фæззыгон хъæды, дыккагыл та – лæппын тæрхъус хъæлдзæгæй гæппытæ кæнгæйæ æрдузы астæу. М. р. æрхаты сабитæм, цæмæй лæмбынæг байхъусой зарæгмæ æмæ йын йæ музыкайы ахастмæ гæсгæ базоной, тæрхъустæй кæцыйы уаг æвдисы, уый. Кæд æмæ сабитæ къуыхцытæ кæной, уæд сын баххуыс кæны музыкайы ахаст нывгонды мидисимæ абарынмæ, зæгъæм, тæрхъусæн узал у фæззыгон хъæды, йæ зæрдæ бамагуыр, нырхæндæг, æмæ уæдæ музыка дæр æнкъард у, хъуыдыдзаст, сын дæггай зæлы. Сабитæ сæ цæсгæмтты æмæ къухты змæлдæй фæзынц куы æнкъард тæрхъусы уаг, куы та зæрдæхъæлдзæджы рагв – уавæр.

Цæллагты Л. зарæг «Фæззæг».

Зарæг ахуыр кæнынц, мелодимæ хъусгæйæ. М. р. йæ хъус дары, цæмæй зарæджы ныхæстæ иронау раст дзурой.

В. Карасева. «Хур – фæскъæвда хур». М. р. зæгъы сабитæн, цæмæй зарæджы ныхæстæ æрымысой, йæ мелоди – азæлд ын развæлгъау акæнгæйæ. Куыд сæ нæ рох кæна, уый охыл æй зарынц ногæй.

Хъазт «Гыццыл къозотæ»

Сабиты ног хъазты мидисимæ зонгæ кæнгæйæ м. р. зары зарæг «Гыццыл къозотæ», хъомылгæнæг та зарæджы ныхæстæм гæсгæ змæлы, архайд æвдисы. М. р. дыккаг хатт зары зарæг, сабитæ та хъомылгæнæджы амындмæ гæсгæ æвдисынц зарæджы мидис.

Сыфтæртимæ кафт. Хъуысы Р. Рустамовы музыка. Музыкайы цагъд куыд бæрзонддæр æмæ куыд ныллæгдæр кæна, уымæ гæсгæ сæ архайд куыд аразой, ууыл сæ ахуыр кæнын.

Музыкалон-дидактикон хъазт «Халæттæ æмæ сырдонцъиутæ».

Сабитæ дыууæ дихы фæвæйыныц. 1 кьорд – «халæттæ», 2-аг кьорд – «сырддонцъиутæ». Фыццаг октавæйы мыр *ре* куы райхъуысы, уæд сæ «базыртæ» батилыныц «халæттæ», зарæгау кæныныц: «хъуахъхъ-хъуахъхъ-хъуахъхъ».

Фыццаг октавæйы мыр *ля* куы райхъуысы, уæд «сырддонцъиутæ» гæппытæ кæнын райдайыныц, зарæгау кæныныц: «чик-чирик».

Хъазтæн хатдзæгтæ кæнгæйæ, м. р. бафæдзæхсы сабитæн, цæмæй тезгъогæнгæйæ сæ хъус æрдарой халæттæ æмæ сырдонцъиутæм, сæ миниуджытæ сын фиппайой.

12-æм ахуыры сахат

Темæ: «Фæззæг»

Нысантæ:

– Музыкалон-аивадон фæлгонцты фæрцы фæззæджы æууæлты тыххæй сабиты зониндзинæдтæ фæуæрæхдæр кæнын. Се уæнгтæ, сæ алы фезмæлд дæр сæ коммæгæс куыд уа, куыд арæхсой фезмæлын-фезмæлдмæ, уый сын амонь, ома исты архайгæйæ сæ фезмæлд рæстмæ куыд уа (змæлды координаци). Уæнгæй тасаг, уæнгдыхæй хъаруджын куыд уой, ууыл кусын. Фæд-фæдыл цæлхдымбылæй цыды ритм ахсыныл сæ фæлтæрын.

– Хъусæй цы фехъусой, уый хуыздæр сæ зæрдыл куыд дарой, фарстатæн нывыл æмæ аккаг дзуаппытæ куыд дæттой, ууыл сæ ахуыр кæнын æмæ сын уыцы миниуджытæ рæзын кæнын.

– Хъуамæ хъазты хæстæ æххæстгæнгæйæ æвзарой æхсызгон æнкъарæнтæ.

Репертуар: Цæллагты Л. зарджытæ «Фæззæг», «Фæззæг – алаемæты рæсугъд» («Осень-красавица») æмæ «Фæззыгон заргæйæ кафт» («Осенний хоровод»).

А. Александров «Осенняя песенка» – «Фæззыгон зарæг».

В. Агафонников «Ноги и ножки» – «Къæхтæ æмæ гæккытæ».

Е. Макшанцева, игра «Грибочки» (Гыццыл къозотæ).

Архайæн фæрæзтæ

Цæстуынгæ: худтæ-къозотæ – сабиты нымæцмæ гæсгæ.

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ – «Автомобиль» (тъæпгæнгæ къахдзæф). Сабитæ ахуыр кæныныц кæрæдзийы фæдыл зиллаккыл цæуын, ома цæлхæмбырдæй, тъæпгæнгæ къахдзæфтæй.

Хъусын. М. Глинка «Сабиты полькæ». Сабитæ хъусынц Глинкайы уацмысы цыбыр хаймæ. М. р. сæ фæрсы, уацмыс кæй у, уымæй, йæ уаг, йæ равг, йæ мидисы тыххæй. Ноджы ма иу хатт хъусынц «Сабиты полькæ»-мæ.

Зард. Зарæггонд «Æз цæуын, цæуын уæләмæ» (мелоди квинтæйы арæнты къæпхæнгæй цæуы уæләмæ, стæй та дæләмæ).

Разамонæг равæры зиллæччытæ дæлейæ-уæләмæ, уæләмæ-дæлейæ. Сывæллæттæ мæ иу хатт зарыныц зарæг, разамонæг та сын мелодийы æрдамад амонь.

Сабитæ зарæггæнæгау кæныныц, хъомылгæнæджы зард фæзмгæйæ; сæ къухтæй дæр фæлхатыныц мелодийы уылæнтæ – уæләмæ-дæләмæ.

Р. Рустамов. «Мах базарыдыстæм зарæг». Сабитæ архайыныц хæдхуыз хъæлæстæй зарыныл, цæмæй зарæг зæла йæхигъæдæй, æмбæрстгондæй йæ алы дзырд дæр хъуыса дзæбæх; цæмæй дæргъæвæтин зæлтæ ивазой, цас æмбæлы, уыйас.

Т. Ломова. Кафт «Тъупгæнæн». М. р. сабитæн ацæгъды сæ зонгæ кафты мелоди æмæ сæ бафæрсы, уыцы музыкамæ цы гæнгæ у. Сабитæй иу æвдисы хицæн змæлдтытæ. Куы бахъæуы, уæд ын хъомылгæнæг аххуыс кæны, уыйрæстæ кафт кафыныц сывæллæттæ.

М. Раухвергер. Хъазт «Гæды æмæ йæ лæппынтытæ». Хъазты рæстæг сабитæ ахуыр кæныныц тыгъдады сæхи хорз æнкъарыныл, цæмæй сæ бон уа уайтагъд æмбæхсæн бынат ссарын. Музыкайы æртæ хайы сæ уагмæ гæсгæ сты фæйнахуызон æмæ сæ кæрæдзийæ куыд хицæн кæной, иртасой (гæдийы лæппынтытæ, мадæл гæды).

М. р. Мах ахуыр кодтам машинисты тыххæй зарæг, ис ахæм дæсныиад дæр. Сымахæй кæмæндæр йæ мад у дохтыр, йæ фыд – шофыр. Искайы нана та у ахуыргæнæг.

Æмæ уæхæдæг куы сдынджыр уат, уæд уæ цавæр дæсныиад равзарын фæнды?

змæлдæй æмæ мимикæйæ равдисой сæ зæрдæйы уаг. *Иу хагг мæ зæлы зарæг.*

Иу хатт мæ зæлы зарæг.

Цæллагты Л. «*Мæ нана*». М. р. дзуры сабитæм, цæмæй зарæг мелодимæ гæсгæ базоней. Йæ ныхæстæ сын сæ зæрдыл æрлæууын кæны, æмæ сабитæ зарынц дæлкъордгай.

Т. Шутенко. «*Хъæлдзæг кафт*». М. р. ныхасмæ гæсгæ сабитæ къордгай кафынц сæ зонгæ кафт. Фыццаг къорд куы фæкафы, уæд сæм иннæ сабитæ кæсынц æмæ аргъ кæнынц сæ арæхстдзинадæн, уыйфæстæ сæ бынæттæ фæивынц.

М. Раухвергер. *Хъазт «Гæды æмæ йæ лæппынтыæ»*. М. р. сын сæ зæрдыл æрлæууын кæны хъазты мидис æмæ йын сабитæ сæхæдæг æххæст кæнынц йе змæлдтытæ, фæфæзмынц гæды æмæ йæ лæппынты ныхæстæ. Архайынц, цæмæй хъазты фæлгонц равдисой ирддæрæй, аивдæрæй.

Ахуыртæн хатдзæг кæнгæйæ, м. р. бафæрсы сабиты, сæ зæрдæмæ тынгдæр цы фæцыд ахуырты рæстæг, зарын æви хъазын. Домы, цæмæй рæвдауæндонны фæстæ улæфты рæстæг ахъазой «Гæды æмæ йæ лæппынты» хъазтæй.

44-æм ахуыры сахат

Темæ: «Дæсныйæдты дуне»

Нысантæ:

– Музыкалон уацмысы равг æнкъарын, зæрдыл дарын æмæ йæ базоней. Музыкайы райдайæн æмæ кæронæн хæдуæлвæд æмбæлгæ хуызы дзуапп дæттын. Мидазæлды къæпхæнтæ кæрæдзийæ хицæн кæнын. Музыкайы уагмæ гæсгæ змæлдтытæ аив хуызы бæттын.

– Фæлгонцы æнкъарындынад рæзын кæнын, музыкайы уаджы тыххæй хи хъуыды дзурын.

– Хистæрты фæллоуæн аргъ кæнын.

Репертуар: М. Глинка «Детская полька» – «Сабиты полькæ».

Р. Рустамов «Мы запели песенку» – «Мах базарыдыстæм зарæг».

М. Раухвергер «Кошка котята» – «Гæды æмæ йæ лæппынтыæ».

Е. Тиличеева «Маме в день 8 Марта» – «Мадаен 8 Мартыйы бонмæ».

Т. Ломова, танец «Стукалка» – «Тъупгæнæн».

Ахуырты нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ «Къæхтæ æмæ гæккытæ». Зæлы В. Агафонниковы музыкаæ. Цæлхдымбылæй цæугæйæ, сабитæ ахуыр кæнынц хæславарды архæйдтытæ музыкайы цагъды ахастмæ гæсгæ æххæст кæнын (хуымæтæг хуызы цæуын, згъорын).

Цæллагты Л. зарæг «Фæззæг – алæмæты рæсугъд»-мæ хъусын.

М. р. Фæззæг æдзух уазал, уарынджын æмæ æгъуыз нæ вæййы, фæлæ ма уый вæййы хъарм æмæ хурарæх дæр. Байхъусут-ма зарæг «Фæззæг – алæмæты рæсугъд»-мæ (*сабитæ йæм лæмбынæг хъусыны*).

М. р. Йæ уаг, йæ ахастмæ гæсгæ цавæр музыкаæ у?

С. Хъæлдзæг, рæвдз, цырл.

М. р. Цæмæн у ахæм?

С. Уымæн æмæ у хур бон, ирд, рухс бон, нæ уары.

М. р. Цæй æмæ зæрдæхъæлдзæгæй ныххудæм, хурау зæрдæхæларæй – нæхи куыд хорз æнкъарæм, уый равдисæм.

Зарын. *Хъырнæгау зарын «Шу-шу-шу».* Хъырнæгау заргæйæ, сабитæ зарæджы мидис сæ къухты змæлдæй æвдисынц, ома мелоди къæпхæнгай куыд рæзы, уый хатынц æмæ иртасынц.

Цæллагты Л. зарæг «Фæззæг». Музыкалон разамонæджы æххуысæй сабитæ зарынц зарæг «Фæззæг», музыкаæ цæгъдгæйæ дæр æмæ æнæ музыкайæ дæр – уый фæрцы сабитæ ахуыр кæнынц зарæджы мелоди-азæлд æнæрæдыдæй фæлхатын, сæ зард кæрæдзиуыл куыд бада, афтæ.

Александров А. зарæг «Фæззыгон зарæг». Цæмæй сабитæ сыгъдæгæй дарддæр дæр арæхсой мидазæлд сфæзмынынмæ, уый охыл зарынц ногæй ацы зарæг.

Цæллагты Л. зарæг «Фæззыгон заргæйæ кафт». Сабитæ хъусынц ног заргæйæ кафты музыкаæмæ æмæ м. р. æххуысгæнæн фарстаты руаджы, музыкайы ахастимæ чи бады, ахæм змæлды уаг бæлвырд кæнынц, змæлынц уыцы хуызы – цæуынц заргæйæ кафты къахайстæй, фадыварцæй.

Хъазт «Гыццыл къозотæ»

М. р. сабитæн зæгъы, цæмæй сæ сартыл æркæной худтæ-къозотæ æмæ сæхи къозотæй банкъарой.

Дарддæр сабитæ зарæджы ныхæстæм гæсгæ архайынц.

I хай – гуыппытæ кæнгæ санчъехтæ кæнынц.

II хай – сæ худтыл хæцгæйæ сæ сæртæ тилынц.

III хай – æрбадгæйæ æмдзæгъд кæнынц.

Ахуырæн хатдзæг кæнгæйæ, м. р. бахæс кæны сабитæн, цæмæй сæ зæрдыл æрлаууын кæной, цавæр зарæгмæ хъуыстой, цæуыл у зарæг, йæ равгмæ, йæ характермæ гæсгæ цахæм у, уый.

13-æм ахуыры сахат

Темæ: «Фæззæг»

Нысантæ:

– Музыкайы фæрцы цæмæй алыварс дуне зæрдæйæ æнкъарой, цин æмæ сагъæс кæнын зоной, ууыл архайын. Цы сурæтты бацæуынц æмæ фæхъазынц, уым цæмæй сæхиуыл æууæндагдæр уой, арæхстджындæр уой, ууыл кусын.

– Дзурынмæ разæнгарддæр куыд уой, уымæ сæ амидин кæнын, цы архайд сæххæст кæнынц, цы фезмæлд, уый цæмæй сæ зæрдыл хуыздæр дарой, ууыл архайын.

– Æрдзмæ сæм уарзондзинад гуырын кæнын, хъуамæ сæ зæрдæ зæгъа æрдзы рæсугъддзинадтыл цин кæнын зоной.

Репертуар: Цæллагты Л. «Фæззæг – алæмæты рæсугъд», «Фæззæг», «Фæззыгон заргæйæ кафт».

Е. Макшанцева, игра «Грибочки» (Къозотæ).

Архайæн фæрæзтæ

Цæстуынгæ: ныв «Фæззæг».

Райуаринаг: къозоты гоппытæ.

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ. Сабитæ заргæйæ кафты къахист ахуыр кæнынц, цæлхдымбылæй цæугæйæ.

Зарæг «Фæззæг – алæмæты рæсугъд»-мæ хъусын. Музыкалон разамонæг сабитимæ иумæ æдзынæг кæсы ныв «Фæззæг»-мæ; зарæг азары, йæ мидис ын нывы мидисимæ бæтгæйæ ахæм фарстаты фæрцы:

М. р. Нывы цавæр афæдзы афон у нывгонд?

С. Фæззæг.

М. р. Æмæ йæ куыд базыдтат?

С. Сыфтæр зынгæ фæбур, мæргътæ хъарм бæстæм тæхын райдыдтой.

М. р. Æмæ музыка та цавæр у?

С. Хъæлдзæг.

Темæ: «Дæсныйæдты дуне»

Нысантæ:

– Музыка æххæстæй æнкъарын, йæ уаг-равгæн дзуапп дæттын. Заргæйæ мидазæлд раст кæнын (*интонирование*), афтæ сæ ритм дæр; дзырдтæ сыгъдæг дзурын. Музыкайы уагмæ гæсгæ рог змæлд кæнын, уæгъдибарæй, ритм нæ халгæйæ.

– Фæлгæнæн æмæ фæлгонцы хъуыдыкæнынад рæзын кæнын.

– Сабитæ цæмæй кæрæдзийы уарзой, зæрдæхæлар уой, уыдæттыл сæ ахуыр кæнын.

Репертуар: А. Филиппенко «Машинист» – «Машинисты зарæг».

Р. Рустамов «Мах базарыдыстæм зарæг».

М. Раухвергер, игра «Кошка и котята» (Гæды æмæ йæ лæппынтæ).

Т. Шутенко «Веселый танец» – «Хъæлдзæг кафт».

Цæллагты Л. «Мæ нана».

Архайæн фæрæзтæ: хъæбæр гæххæттæй гуылтæ (зæлты символтæ).

Райуаргæ: гæдыы агъуд (маскæ).

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ «Автомобиль» (*тъæпгæнгæ къахдзæф*).

Музыкалон разамонæг куры, цæмæй сабитæ змæлды руаджы равдисой фæлгонц – «машина фæцæуы». Сабитæ чысыл къордтæй, цыма сæ къухы руль (арæзæн) ис, афтæмæй фæзмынц машинæйы цыд, къæхтæ иугуыраей æвæргæйæ, ома тынг тæпп кæнгæйæ.

Зард. Зарæгонд «Гæркъæраг-урсфарс» – уырыссаг адамон мелоди.

Зарæджы фæрцы сабитæ сæ æмдзæгъдæй фæлхатынц мелодийы ритмикон ныв, дæргъвæтон æмæ цыбир зæлты радивд.

А. Филиппенко. Зарæг «Машинист». Сабитæ хъусынц ног зарæгмæ, ныхас кæнынц йæ мидисыл. Зарæг «Машинист» дыккаг хатт куы райхъуысы, уæд ын бахъырнынц.

Р. Рустамов. «Мах базарыдыстæм зарæг». Ацы зарæг сын зонгæ у, архайынц йæ мелоди раст акæныныл, дзырдтæ та сыгъдæг, бæлвырд дзурыныл.

Сывæллæттæ хъусынц зарæгмæ, стæй разамонæгимæ дзурынц зарæджы мидисыл, ахуыргæнæг куры, цæмæй сывæллæттæ къухты

Архайән фәрәзтә

Райуаринаг: кьухмәрзәнтә сабиты нымәцмә гәсгә.

Ахуыры нывәст

Музыкалон-ритмикон змәлдтытә «Бәх» (цапуал).

М. р. сабиты згъорын кәны цапуаләй, әрмәст дыууә хуызы – раздәр цапуаләй ауайынц, кәй куыд фәнды, афтә, алырдәмты, стәй та азгъорынц зиллаккыл кәрәдзийы фәстә.

Хъусын. Р. Рустамов. «Мах базарыдыстәм зарәг». Сабитә хъусынц зарәгмә, уыйфәстә м. р. семә аныхас кәны зарәджи мидисыл, йә равгыл. Домы, цәмәй сабитә зарәджи ахастән дзуапп дәттой сә кьухты змәлдәй әмә цәсгомәй дәр, әвдисой, цы зәрдәйы уаг сәм фәзынд, уый.

Зард. Зарәггонд «Гәркъәраг-урсфарс» – уырыссаг адәмон мелоди.

Сабитә «әвдисынц» зарәггонды мидис – се 'нгуылдзтә хәссынц сә армыл – фыцынц кас. Архайынц әмә зарынц музыкалон разамонәгимә.

Е. Тиличеева. Зарәг «Мадән 8-әм Мартыйы бонмә». М. р. сәвәрдта мелоди әмә куры, цәмәй йә сабитә базоной. Уыйфәстә йә (сфидар кәныны тыххәй) зарынц хицәнтәй әмә дәлкьордгай.

А. Филиппенко. Зарәг «Аджын гуылтә». Сабитә зарынц зонгә зарәг, уыйразмә сын м. р. сә зәрдыл әрләууын кодта зарәджи мидис.

М. Раухвергер. Хъазт «Гәды әмә йә ләппынтә». Хъазты мидис бамбарын кәныны размә м. р. сабитән әвәры музыка. 1 хай – ләппынтә-сабитә азгъорынц әмә бамбәхсынц. 2 хай – мад-гәды бирә уарзы йә ләппынты, агуры сә әмә сиды:

*«Кәм ысты, кә,
Мә хъәбултә –
Мә гыцылтә,
Фәлмән хуртә?!»*

Ләппынтә-сабитә базгъорынц сә мадмә, уый сә ләгъз кәны әмә дзуры: «Мәнә сты мә хъәбултә – мә гыцылтә, фәлмән хуртә!» Хатдзәг кәнгәйә, м. р. раппәлы сабитәй, зәрдиагәй кәй архайдтой, хорз кәй кафыдысты әмә зарыдысты, уый тыххәй.

М. р. Цәмән у хъәлдзәг?

С. Хорз бон скодта, хур зәрдәхәларәй кәсы дунемә.

М. р. Тынг раст зәгьут! Әцәгдәр у уый тыххәй музыка афтә хъәлдзәг, цинәйдзаг, уәнгроггәнәг.

Зарын. Зарәг «Фәззыгон заргәйә кафт». Зарәг амонгәйә бәстондәр куыст цәуы ууыл, цәмәй музыка зәла раст, әмбәрстгонд уой зарәджи ныхәстә.

Зарәг «Фәззәг». Зарәг ахуыргәнгәйә тынгдәр хъус дарын хъәуы, цәмәй сабитә иумә райдайой зарын, дзырдтә раст дзургәйә.

Заргәйә кафт. Музыкамә гәсгә сабитән м. р. аmony, куыд змәлын хъәуы, уыдәттә. Сабитә сә әххәст кәнынц.

Хъазт «Къозотә». М. р. сабитән сә зәрдыл әрләууын кәны хъазты мидис. Уыйфәстә сын фәдзәхсы сабитән, цәмәй сә сәртыл зокьоты гоппытә әркәной әмә «къозотә» фестой. Сабитә зарәджи текстмә гәсгә змәлдтытә әххәст кәнынц.

Къозотә стәм, къозотә стәм,

Уазәгуаты нә лымаентәм әрцыдыстәм.

Иумә кафәм, иумә зарәм,

Цин нә кафты, цин нә зарды мах ссарәм!

(Сабитә сә кьәхтәй тьунп-тьунгәнгә цәуыны.)

Дарддәр зары хьомылгәнәг:

Сырхәй сырхдәр у дә худ,

Урс-урсид дә кьәхтә.

Цәй-ма, зокьо, цәй, ныххуд,

Амдзәгьд кән дзәбәхдәр!

(Сабитә сә сәртә тилыны, гоппытыл сә кьухтәй хәцгәйә. Стәй та әмдзәгьд фәкәныны, дзуцәддәжы әрбадыны.)

Уалынджы фәзыны әхсәрәг-тыртына, къозотә рамбырд кәнынмә хъавы, фәлә йын сабитә-къозотә алырдәмты алидзынц.

Ахуыртән хатдзәггәнгәйә, м. р. фәзәгьы сабитән, цәмәй әхсәрәттәддәжы уазәгуаты әрбахоной әмә уый семә ахъаза.

14-әм ахуыры сахат

Темә: «Фәззәг»

Нысантә:

– Фәззәддәжы тыххәй сабиты зоньндзинәдтә хъәздыгдәр кәнын; сә зонгә музыкалон уацмысты цы фәлгонцтә ис,

уыдоны бындурыл сын се ʼнкъарæнтæ агайын, фæйнахуызондæр кæнын. Хъуамæ раст æмбарой кафты фæзилæнтæ-змæлдтытæ.

– Цæмæй дзæбæхдæр ахсой музыкайы ахаст, ууыл дарддæр архайын. Сабиты æргомыздæхтдæр кæнын ахуыртæм, ног зониндзинадтæм.

– Ногæй исты базонинмæ иудадзыгдæр куыд тырной, æрдзæн аргъуыц куыд кæной, куыд æй уарзой, уыцы хуызы сæ хъомыл кæнын.

Репертуар: Г. Попатенко «Листопад» – «Сыфтæрызгæлæн».

А. Александров «Осенняя песенка» – «Фæззыгон зарæг».

Цæллагты Л. «Фæззыгон заргæйæ кафт».

Е. Макшанцева, игра «Грибочки» (Зокъотæ).

Архайæн фæрæзтæ

Цæстуынгæ: дыууæ бæласы нывгонды – сæрдыгон æмæ йæ фæззыгон хуызтимæ.

Ахуыры нывæст

Залы кьулты æмварс дæргæй-дæргъмæ чысыл бандæттыл бадынц сабитæ. М. р. сын фæдзæхсы ахæм уыцы-уыцимæ байхъусын: «Мигътæ æрбабырсынц, хуры абырсынц, мæргътæ атахынц, æрызгæлы сыфтæр – кæд ваййы уый афтæ?» Æмæ сын фæзæгъы: дзуапп нывтæй иуы мидæг «бамбæхст» (*æвдисы сæм дыууæ нывгонды*). М. р. сын сæ раст дзуаппытимæ сразы ваййы æмæ сæм æрхаты, зарæг «Фæззæг – алæмæты рæсугъд»-мæ цæмæй байхъусой. Уыйфæстæ, йæ кьухты фæззыгон сыфтæры цъæпæра даргæйæ, фæзæгъы:

Æфтауыс нæ дисы, нывгæнæг фæззæг,

Дæ сыфтæр у хъулон, фæлыстæн бæззæд.

М. р. сабитæн азарын кæны «Сыфтæрызгæлæн». Уыйфæстæ та сын сыфтæ байуары, æмæ уыдон æд сыфтæ кафт кæнынц. Дарддæр сын м. р. фæзæгъы, фæззæг æмхуызон хъарм æмæ хъæлдзæгæнгæс кæй нæ ваййы, фæлæ дзы æнкъард, æрхуым, уазал бонтæ дæр кæй ралæууы, зæрдæ æнкъардгæнæн рæстæг.

Сабитæ хъусынц зарæг «Сыфтæ хауынц»-мæ. Уыйфæстæ сæ сæртыл æркæнынц кьозоты гоппытæ æмæ хъазын райдайынц «Зокъотæй». Хъазты кæронбæттæн æхсæрсæттæг-хъомылгæнæг сабитæн хуын æрбахæссы: фæткъуытæй йедзаг чыргæд. Сабитæ йын зæрдиаг арфæтæ фæкæнынц.

(бафидар кæнын тыххæй), фæлæ сын уый размæ скæны фæлварæн – айдагъ мелоди сын радта æнæ ныхæстæй, базонут æй, зæгъгæ. Зарæг зарынц разамонæджы аххуысæй, стæй та сæхæдæг.

Кафт «Бафидыдтам» (Т. Вилькорейская) М. р. сæ хъусын кæны музыкамæ, цæмæй сæ зæрдыл æрлæууа, цавæр кафт æм кодтой, уый. Кæд сабитæ къуыццы кæной, уæд сын м. р. зæгъдзæн кафты ном æмæ йæм цы змæлдтытæ кæнын хъæудзæн фæд-фæдыл, уый.

Хъазт «Æмбæхсындытæ»

Хъазт фæлхат кæнын æмæ йын йæ мидис ныффидар кæнын. М. р. йæ хъус тынгдæр æрдары уымæ, цæмæй сабитæ ритм æмæ музыкайы амындмæ змæлой, архайой (хъандзалтæ, къах æркъуыраентæ, тьуппытæ).

Ахуыртæн хатдзæг кæнгæйæ, м. р. дзуры: «Цы зарджытæм хъуыстат æмæ уæхæдæг дæр кæй акодтат, уыдон сарæзтой мады кадæн. Сывæллæттæ та иууылдæр бирæ уарзынц сæ мадæлты. Сымах дæр сæ уарзут æмæ афтæ хорз дæр уымæн зарыдыстут. Стыр бузныг!»

42-аг ахуыры сахат

Темæ: «Мады бон»

Нысантæ:

– Пьесæйы мидис зæрдæйæ æнкъарын, йæ «азæлд» зына сæ цæсгомыл, се змæлдыл. Цæмæй зарой нывыл, ома мелоди æмæ ныхæстæ аразой раст, сыгъдæг. Ахуыр кæной цапуалæй згъорын; тыгъдады дзæгъæл ма кæной.

– Музыкамæ хъусгæйæ рæзын кæнын сæ къæрцхъусдинад.

– Цæмæй лæмбынæг æмæ фæразон уой, афтæ сæ хъомыл кæнын.

Репертуар: Р. Рустамов «Мы запели песенку» – «Мах базарыдыстæм зарæг».

Уырыссаг адæмон мелоди «Гæркъæраг-урсфарс».

Е. Тиличеева «Маме в день 8 Марта» – «Мадæн 8 Мартыйы бонмæ».

Уырыссаг адæмон мелоди хъазт «Æмбæхсынтытæ».

М. Раухвергер, игра «Кошка и котят» (Гæды æмæ йæ лæппынтæ).

А. Филиппенко, песня «Пирожки» (зарæг «Гуылтæ»).

41-аг ахуыры сахат

Темæ: «Мады бон»

Нысантæ:

- Фæлмæн, узæлгæ музыка æнкъарын; йæ мидис ын фæлгъауын. Хъазæн нывæфтыд змæлдтытæ кæнын.
- Хъусгæ мысæнуат рæзын кæнын, сабиты дзуапп дæттыныл ахуыр кæнын.
- Цæмæй фæразон æмæ быхсон уой, афтæ сæ хъомыл кæнын.

Репертуар: Р. Рустамова «Мы запели песенку» – «Мах базарыдыстæм зарæг».

Е. Тиличиева «Маме в день 8 Марта» – «Мадæн 8-æм Мартыйы бонмæ».

Цæллагты А. «Мæ нана».

Уырыссаг адæмон мелоди «Æмбæхсынтæй хъазт».

Т. Вилькорейская, пляска «Помирились» (Бафидыдтам).

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ «Бæх» (цапуал).

Сабитæ æххæст кæнынц æмбæлгæ змæлд (цапуал). Музыкалон разамонæг йæ цæст дары, цæмæй лæппутæ æмæ чызджытæ змæлой иумæ, ома алчидæр йæ архайд бæтта къорды архайдимæ.

Хъусын. Р. Рустамовы зарæг «Мах базарыдыстæм зарæг».

М. р. сабитæн сæвæры ног зарæг «Мах базарыдыстæм...». Куы байхъусынц, уæд сын фæдзуры йæ мидисыл æмæ мелодийы уагыл.

М. р. Сырддонцъиутæ хъæлдзæг цъыбар-цъыбур цæмæн кæнынц, малусæг цæмæн фæзынд? Доны зард цæмæн фæхъæрдæр?

С. (Сабиты дзуаппытæ.)

М. р. Тынг раст. Иууылдæр цин кæнынц уалдзæджы ралаудыл.

Зард. Зарæггонд «Гæркъæраг-бæрбæраг» – уырыссаг адæмон мелоди.

Зарæджы руаджы сабитæ ахуыр кæнынц мидазæлд (интонаци) иу зæлыл аразын (интонирование большой секунды вниз).

Зарæг Т. Попатенко. «Мадæн 8-æм Мартыйы бонмæ». Уалдзæджы фыццаг бонты ваййы «Маделты бæрæгбон», уый фæбæрæг кæнæм иууылдæр. Æппæт сывæллæттæ дæр уарзынц сæ маделты æмæ цæттæ фæкæнынц бæрæгбонмæ.

М. р. сын зарæг кæнын кæны фæлмæн, узæлгæ уагыл, цæмæй сабитæ уайтагъд зарын райдайой райдайæны фæстæ сабыргай.

Цæллагты Л. «Мæ нана». Сабитæ ногæй зарынц сæ зонгæ зарæг

Хатдзæджы хуызы м. р. фæзæггы, сабитæ музыкамæ, æмдзæвгæтæм кæй байхъуыстой, зарджытæ кæй кодтой, кæй кафыдысты æмæ хъазыдысты, æппæт уыдæттæй буц кодтой афæдзы аламмæты рæсугъд афон – фæзæджы.

15-æм ахуыры сахат

Темæ: «Мæ бæсты хай»

Нысантæ:

- Музыка æрздæ-зондæй æнкъарын, хъусын æм куыд зоной, ууыл сæ дарддæр ахуыр кæнын, ритм æрцахсынмæ къæрцхъус куыд уой, уыцы миниуæг сын фидар кæнын, хъуамæ арæхсой исты сурæты уаг æвдисæг архайдмæ, рæзын кæнын сæ бæрзæнумæ гæснæ контрастон музыкалон зæлты музыкалон-сенсорон зæрдæмæ исынаф.

– Цы фехъусынц, уый сæ зæрдыл фидарæй куыд дарой, уыцы хуызы сæ хъомыл кæнын, стæй сын кафты алы фезмæлд дæр хъуамæ уа æнæферохгæнгæ.

– Сæ райгуырæн бæстæ æмæ горæтмæ уарзон цæстæй куыд кæсой, афтæ сæ хъомыл кæнын.

Репертуар: Цæллагты Л. зарæг «Фæзæг».

Е. Тиличиева «Вырастает город» – «Рæзы горæт».

Уырыссаг адæмон зарæг «Ладушки» – «Гуккытæй æмдзæгъд».

Цæллагты Л. «Пурти».

Æрмæджытæ æмæ ифтонгæнæнтæ.

Цæстуынгæ: горæты ныв хæхты ракомкоммæ.

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ «Фæхыл сты – бафидыдтой».

Сабитæкъæйттæ-къæйттæйлаууынцкæрæдзиныхмææмæкæрæдзийы æрмттæ æрцæвынц æмдзæгъдгæнагау (цыппæрæймаг дæргъвæтиныл – фæхыл сты, æстæймаг дæргъвæтиныл – бафидыдтой).

Зарæг «Рæзы горæт»-мæ хъусын. Сабитæ сæ бынæтты сбадынц, м. р. семæ иумæ æдзынæг кæсы нывмæ, се 'ргом сын, уынгтæ куыд рæсугъд сты, хæхтæ бæсты фидыц куыд сты, Терк куыд сæрыстыр у, уыдæттæм здахы, ноджы ма нывы сюжет бабæтты музыкайы ахаст æмæ раг-уагимæ. Уый у хъæлдзæг, уæнгрог, цардуарзон.

Зарын. Хьырнагау зарын «Шу-шу-шу». Сабитæ хьырнагау зарынц, сæ архайдæй йын йæ мидис æвдисынц, ома сæ къухтæй, сыфтæ куыд хауынц зæхмæ, уый фæзмынц – уымæй бæлвырд кæнынц, мелоди къæпхæнгай бынмæ, ныллагмæ куыд цæуы, уый.

Зарæг «Фæззæг». Развæлгъау зарæгæн йæ райдианмæ байхъусгæйæ, ногæй азарынц «Фæззæг». Ныффидар кæнын æмбæлы зарæджы интонаци сыгъдæгæй зарыны фæлтæрд.

«Нæ гуккытæй æмдзæгъд кæнæм». Ногæй зарынц ацы зарæг. М. р. йæ хъус дары уымæ, цæмæй сабитæ иумæ райдайой зарын æмæ иумæ фæуой.

Хъазт «Пурти»

М. р. сабиты зæрдыл æрлæууын кæны хъазты мидис, сабитæ архайынц фæлгонц хуыздæр æмæ растдæр равдисыныл.

М. р. хатдзæгтæ куы кæна, уæд хъуамæ зæгъа, иууылдæр æмбисонды рæсугъд ран кæй цæрæм, нæ горæт Дзæуджыхъæу тынг райдзаст кæй у, нæ хæхтæн æмбал кæй нæй, Терк Цæгат Кавказы цæугæдæтты сæйрагдæртæй кæй у – æнæдомд, знæт, уæнпрог.

16-æм ахуыры сахат

Темæ: «Мæ бæсты хай»

Нысантæ:

– Сæ ахаст хъæлдзæг кæмæн у, ахæм зарджытæм сабитæ æхсызгонæй æргомыздæхт куыд уой, уыцы миниуæджы рæзтыл сын дарддæр кусын. Мелодийы хуымæтæг ритмикон фæлгонц æнæрæдигæйæ сфæлхатыныл сæ ахуыр кæнын. Музыкайы мидахæстимæ хъуамæ сæ фезмæлдтытæ иумæ бадой.

– Цырлдзаст æмæ къæрцхъус куыд уой, цы фехъусой, уый цæмæй фидарæй сæ зæрдыл дарой, ууыл кусын, уыцы миниуджытæ сын рæзын кæнын.

– Афтæ сæ хъомыл кæнын, цæмæй сæ кæрæдзимæ цæстуарзон цæстæй, зæрдæхæларæй кæсой.

Репертуар: В. Карасева «Цæхæрадоны – лæппын тæрхъус» æмæ «Зымæг» – «В огороде заинька» и «Зима».

Е. Тиличиева «Вырастает город» – «Рæзы горæт».

Т. Вилькорейская, пляска «Помирились» (Бафидыдтой).

Архайæн фæрæзтæ

М. р. Уый цæмæн равзæрстат?

С. Ацы музыкаемæ ис кафæн, уымæн æмæ у хъæлдзæг.

М. р. (фынæй сабиты нывгонд æвдисгæйæ). Ахъуыды-ма кæнунт, ацы нывгонды мидисмæ та цавæр музыка равзæриккат? Хъæлдзæг? Хъæрæй чи хъуысы, ахæм?

С. Нæ, нæ! Музыка хъуамæ уа сабыр, фæлмæн, уымæн æмæ сывæллæттæ фынæй кæнынц.

Зарын. Зарæггонд «А-у». М. р. зары, сабиты нæмттæ ранымайгæйæ. Сабитæ йын дзуапп дæттынц «Ау»-йæ терцийы хай (интервал) заргæйæ.

Е. Тиличиева. Зарæг «Мадæн 8-æм Мартъийы бонмæ». Сабитæ зарæг ахуыр кæнынц. М. р. сын амоны, цæмæй зарой æмхъæлæсæй, æмгуыппæй, ома разæй дæр куыд ничи кæна, фæсте дæр куыд ничи зайа.

Т. Попатенко. «Сабитæ арфæ кæнынц мадæн». Сабитæ сæ зонгæ зарæг ногæй азарынц хуыздæр базоныны тыххæй. Фæлæ сын м. р. уый размæ саразы фæлварæн. Айдагъ мелоди сын хъусын кæны æнæ ныхæстæй, æмæ сæ бафарсы, ацы зарæг цавæр у, зæгъгæ.

Т. Шутенко. «Хъæлдзæг кафт». М. р. та сабиты хъусын кæны зонгæ музыкаемæ æмæ сæ бафарсы.

М. р. Уæ зæрдыл ма лæууы, ацы музыкаемæ цавæр змæлдтытæ кодтат, уый?

(Сабитæ кафынц, архайынц, æмызмæлд кæнынц.)

Хъазт «Агур инструмент»

Хъазгæйæ архайын, цæмæй сабитæ ритммæ гæсгæ раст змæлой, афойнадыл райдайой æмæ фæуой се змæлд, бахъуыды кæной музыкалон инструментты нæмттæ.

Хатдзæг

М. р. Цæй, мæ чысыл хуртæ, æхсызгондæр уын цы уыд нæ абоны ахуырты?

(Сабиты дзуаппытæ.)

М. р. Мæнæн та абон мæ зæрдæмæ æппæты тынгдæр фæцыдысты уæ ерыстæ «бæхыл бадынæй». «Дугъы» уæ иу дæр фæсте нæ баззæд – иууылдæр разындыстут æвзыгъд барджытæ.

кæны, цæмæй раст архайой æмæ хъазой.

М. р. Стыр бузныг! Æз æппæты тынгдæр разыйæ баззадтæн, бæхтыл куыд бадтыстут æмæ куыд тагъд уадыстут, уымæй. Тынг ныфсджын æмæ сæраен барджытæ стут.

40-æм ахуыры сахат

Тема: «Музыкалон инструменттæ»

Нысантæ:

– Цæмæй музыкайы алы хуыз дæр сабитæм хъара, цæмæй зоной музыкалон уацмысы уаг иртасын, фæрстытæн æмбæлгæ дзуапп дæттын; цæмæй се змæлдтытæ бæттой музыкайы уагимæ; цæмæй рæза сæ зарыны дæсныдзинад.

– Сабиты фæлгонцон хъуыдыкæнынады рæзтыл кусын.

– Цæмæй хæслæвæрд æххæст кæнгæйæ хъæппæрис хæдбарæй архайой, ууыл сæ ахуыр кæнын.

Репертуар: М. Глинка «Детская полька» – «Сабиты полька».

Е. Тиличеева «Маме в день 8 Марта» – «Мадæн 8-æм Мартыйы бонмæ».

Т. Попатенко «Маму поздравляют малыши» – «Сабитæ арфæ кæнынц мадæн».

Т. Шутенко «Веселый танец» – «Хъæлдзæг кафт».

Цæллагты Л., хъазт «Барæг».

Хъазт «Агур инструмент».

Архайæн фæрæзтæ

Цæстуынгæ: нывгæндтæ, кафгæ, хъазгæ æмæ фынаы чи кæны, ахæм сывæллæттимæ.

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ «Бæх» (цапуал – прямой галон). Сабитæ цапуалæй уайынц зиллаккыл, хъазты фæлгонц æвдисгæйæ, ома бæхы дугъ фæзмгæйæ.

Хъусын. М. Глинка «Сабиты полька». М. р. сабиты æрбадын кæны æмæ фæхъусынц музыкамæ (развæлгъау цæстуынгæ кæттагыл равæры нывгæндтæ).

М. р. Ацы музыкайы мидисмæ нывгæндтæй æввахсдæр кæцы у, уый-ма мын равдисут.

(Сабитæ æвзарынц нывгонд.)

Цæстуынгæ: горæты хуызгондимæ ныв.

Райуаринаг: кубиктæ.

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ «Фæхыл сты – бафидыдтой». Сабитæ къæйттæ-къæйттæй лæууынц, кæрæдзимæ æргомыздæхтæй, сæ къухты кубиктæ, афтæмæй. Цы ритмикон фæлгонц сын амынд у, уый кубикты къупп-къуппæй фæлхатынц-фæзынц. Уыйфæстæ сæ къайæмбæлтты баивынц, ома кæрæдзимæ чъылдымыздæхтæй алаууынц æмæ ныр та иннæтимæ æххæст кæнынц уыцы хæслæвæрд (цыппæрæймаг æмæ æстæймаг дæргъвæтинагтæ).

Зарæг «Рæзы горæт»-мæ хъусын. Ныллæг бандæттыл бадгæйæ сабитæ музыкамæ хъусынц. М. р. зæгъы, цæмæй зарæг базонной – йемæ амæй размæйы ахуырты рæстæг базонгæ сты, æрымысой йын йæ ном, æмæ сабиты амидин кæны ахæм фæрстытæн дзуаппытæ раттынмæ: «Цæуыл дзурæг у зарæг, цуу йæ мидис? Цавæр у йæ мидахаст, уагмæ гæсгæ? Уæ горæт уарзут?»

Зарын. Хъырнагау зарын «Цæхæрадоны – лæппын тæрхъус». Стыр секунды сыгъдæг интонаци фæзыны фæлтæрдыл куыст дарддæр хæццæ кæнын, хъæлæсонтæ æмæ æмхъæлæсон мыртæ дзырдты кæрон æнцон æвзарæн куыд уой, афтæ зарын.

«Зымæг». М. р. сабиты базонгæ кæны ног зарæгимæ – «Зымæг», сæ зардæ сын агайы, цæмæй йæм, се 'нкъарæнтæ æргомгæнгæйæ, хъусой, йæ мидис сæм цымыдисаг æркæса.

Хъазт «Куырм арс»

Хъомылгæнæг сабитæн æмбарын кæны ирон адамон хъазты æгъдæуттæ, чи сæ кæй фæлгонц æвдисдзæн, уый сын амоны. Хъомылгæнæг – «куырм арс» – лæууы зиллачы астау, сабитæ йæ алыварс цæлхдымбылæй лæууынц, сæ алкæй къухы дæр сæ ис фæйна дыууæ кубиччы. Сывæллæттæ сæ цæлхдымбылы къуындæгæй-къуындæгдæр слæууынц, сабыргай кубиктæ кæрæдзиуыл хойгæйæ. «Куырм арс» сæм ныхъхъусы, алырдæмты разил-базил кæны. Сабитæ сæ цæлхдымбыл фæуæрæхдæр кæнынц, уæрæхдæр та алаууынц, ома сæ кубиктæй тыхджындæр, хъæрдæрæй хойгæйæ. «Куырм арс» се 'рцахсыныл архайы.

Кафт «Бафидыдтой». Сабитæ ногæй æркафынц, сæ фезмæлд уæндондæр, арæхстджындæр куыд уа, ууыл сæхи хъаргæйæ, дзæбæх куыд сфæлтæрой кафт, уымæ тырнгæйæ.

Ахуыртæн хатдзæггæнгæйæ, м. р. раппæлы сывæллæттæй сæ

хъæппæрисджын, сæ хъазуатон архайды тыххæй. Фæрсы сæ, кубиктимæ цы куыстой, цæмæн сæ бахъуыдысты, ноджыдæр ма сын цæмæн бабæздзысты, уыдæттæй.

17-æм ахуыры сахат

Темæ: «Æз æмæ мæ буар»

Нысантæ:

– Алыхуызон зарджытыл дæр зæрдиагæй куыд æмбæлой, зæрдæбынай сæм куыд хъусой, дарддæр дæр сæ ууыл ахуыр кæнын. Зарæгæн йæ алы уылаентæ – ныллæг уа, кæнæ бæрзонд – раст куыд æххæст кæной, ууыл кусын. Музыкаемæ гæсгæ змæлын – цæуын, згъорын хуыздæрæй хуыздæр куыд арæхсой, ууыл сæ фæлтæрын.

– Мырты-азæлд æмæ мелоди хуыздæр куыд ахсой æмæ алцæмæ дæр цырджастдæр æмæ къæрцхъусдæр куыд уой, уыцы миниуджытæ сæм рæзын кæнын.

– Æнæ искай æххуысæй змæлынхъом куыд уой, æнæ-къуылымпыйæ куыд уа сæ архайд, уыцы хуызы сæ хъомыл кæнын.

Репертуар: В. Карасева «Зима» и «В огороде – заинька» – «Зымæг» æмæ «Цæхæрадоны лæппын тæрхъус».

Е. Макшанцева «Это – я» – «Уый æз дæн».

Е. Тиличиева «Вырастает город» – «Рæзы горæт».

Уырыссаг адамон мелоди «Чысыл цырыхъхъытæ».

Архайæн фæрæзтæ

Райуаринаг: кубиктæ.

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ «Къæхтæ æмæ гæккытæ». Зæлы В. Агафонниковы музыка. Сабитæ, цæлхдымбылæй лæугæйæ, музыкайы фыццаг хаймæ гæсгæ къахайстæй цæуынц, ома сæ къæхтæ садзгæйæ, дыккаг хаймæ гæсгæ та згъоргæ кæнынц, зилдугæнгæйæ.

Зарæг «Рæзы горæт»-мæ хъусын. Музыкалон разамонæг сабиты гыццыл бандæттыл сбадын кæны, бафæдзæхсы сын зонгæ зарæгмæ байхъусын, цæмæй сæ зардыл æрлæууа, зарæг цы хуыйны, уый, стæй дзы цæуыл ныхас цæуы, уыцы хабæрттæ дæр. (*Сабитæ хъусынц, уыйфæстæ дзуапп дæттынц.*)

куы хъæрæй, куы та сабыр. (*Музыка зæлы куы хъæрæй, куы сабыр æмæ стæй фæивы.*)

Хъусын. М. Глинка «Сабиты полькæ». М. р. сабиты базонгæ кæны ног музыкалон уацмысимæ. Куы йæм байхъуыстой, уæд сæ æрфæрсы.

М. р. Ацы музыкаемæ уæм цы кæнын цæуы?

С. Кафын, гæппытæ кæнын, хъазын.

М. р. Цæмæн?

С. Хъæлдзæг у, цæрдæг хъæрæй хъуысы.

М. р. Æмæ, сымахмæ гæсгæ, ацы музыкайæн йæ хуыз цавæр у?

(*Стъольыл равæрдта алыхуызон сыфтæ. Сабитæ æвзарынц хуызтæ.*)
Музыкалон разамонæг сын æххуыс кæны.

М. р. Ныр та райсут музыкалон инструменттæ æмæ – уæ хъару мæ уæхæдæг! Бацархайут ацы музыка ноджы хъæлдзæгдæр, рæвдзæр саразын!

(*Хъуысы музыка, сабитæ хойынц гуымсæг, барабан. Къæрцæнæнтæ æмæ зилгæ бибитæ тилынц музыкайы ритммæ гæсгæ.*)

М. р. Мæ хуртæ акæнут! Диссаджы оркестр уæ рауад. Бирæ инструменттæй иумæ цæгъдгæйæ оркестр.

Зард. Зарæггонд «Андрей-сыррдонцъиу» – уырыссаг адамон мелоди. Ам æргом здæхт цæуы, цæмæй сабитæ зарæджы мидазæлд (интонаци) кæной иу зæлыл.

Е. Тиличиева. «Мадæн 8-æм Мартыйы ...»

Сабитæ зарæг ахуыр кæнынц уыциу мелодимæ. Фæлхат æй кæнынц æнæ музыкалон инструменты æххуысæй.

Цæллагты Л. «Мæ нана».

М. р. сæвæрдта зарæджы мелоди æмæ фæрсы сабиты, цавæр зарæг у, уыйфæстæ зарæг фæлхат кæнынц, цæмæй йæ хуыздæр базонной æмæ йæ сæ зæрдæмæ хæстæг райсой.

Т.Шутенко. «Хъæлдзæг кафт».

Сабитæ кафынц сæхæдæг. М. р. сæ разæнгард кæны: «Хъуамæ кафат афтæ хорз, уæ мадæлты зæрдæмæ куыд фæцæуа».

Хъазт «Агур инструмент»

М. р. сабиты зардыл æрлæууын кæны хъазты мидис. Сабитæ æвзарынц музыкалон инструменттæ æмæ дзы алкайы алыварс дæр цæлхдымбылæй æрлæууынц. Хъуысы музыка, сабитæ рог дугъ кæнынц инструменты алыварс. Хъомылгæнæг сабитæн æххуыс

инструменттæн сæ бынæттæ фæивы. Уыйфæстæ сиды сабитæм, цæмæй та зиллаккыл æрлæууой сæхи инструментты цур.

Хатдзæг

М. р. Сымах канд хæдбар не стут, фæлæ ма хæлар æмæ æнгом дæр. Иумæ цы дзæбæх зарут, кафут æмæ хъазут! Сыгъзарин фестут! Амбылдтат.

39-æм ахуыры сахат

Темæ: «Музыкалон инструменттæ»

Нысантæ:

– Архайын ууыл, цæмæй музыкайы уаг хуыздæр æнкъарой, цæмæй сабитæ раст амоной зарæджы мелоди, бæлвырд дзурой йæ ныхæстæ, æвдисой æмбæлгæ архайд музыкайы райдайæн æмæ кæрон, сывæллæтæн æххуыс кæнын музыкайы контрастон аивæдон маузæлттæ иртасвимæ.

– Кусын ууыл, цæмæй сабиты змæлгæ мысæнуат рæза, къæрцхъусдæр уой.

– Хъомыл сæ кæнын активон, инициативон уæвыныл.

Репертуар: Уырыссаг адæмон мелоди «Андрей-сырддонцыу».

Е. Тиличиева. «Маме в день 8 Марта» – «Мадаен 8 Мартыйы бонмæ».

Цæллагты Л. «Мæ нана».

Т. Шутенко «Веселый танец» – «Хъæлдзæг кафт».

Уырыссаг адæмон мелоди «Къанау» – «Бадгæйæ кафт»

М. Глинка «Детская полька» – «Сабиты полька».

Цæллагты Л., хъазт «Барæг».

Хъазт «Агур инструмент».

Архайæн фæрæзтæ

Цæстуынгæ: музыкалон инструменттæ: барабан, гуымсæг, бибитæ (погремушки).

Райуаргæ: хуызджын гæххæтты сыфтæ.

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ «Къанау».

«Бадгæйæ кафт» – уырыссаг адæмон мелоди

Музыкалон разамонæг сабитæй куры, цæмæй сæххæст кæной сæ зонгæ фæлтæрæн (кæс 5–6 ахуыртæм). Æцæг, музыкамæ гæсгæ, –

С. Сабитæ горæты уынгты фæцæуынц æмæ сæ хъус алцæмæ дæр дарынц, æппæт дæр фиппайынц – уæрæх рæсугъд уынгтæ, ног аив хæдзæрттæ...

М. р. Æмæ нын музыка уыдæттæ куыдæй æвдисы?

С. У хъæлдзæг, уæнгрөг, сабиты хорз ахаст æвдисæг.

Зарын «Цæхæрадоны – лæппын тæрхъус» хъырнасау зарын.

Сабитæ ууыл архайæг сты, цæмæй мелоди-азæлд нывылдæр зарой, ма йæ гæды кæной, ма рæдиой ома.

Зарæг «Уый æз дæн». М. р. сабиты зонгæ кæны ног зарæгимæ, амидин сæ кæны уымæ, цæмæй йæм æргомзæрдæйæ хъусой, се 'нкъарæнтæ ма æмбæхсой, йæ мидис сæм цымыдисаг кæса.

«Зымæг». Ацы зарæг ахуыргæнгæйæ сабиты æргом здæхт цæуы уымæ, цæмæй йын йæ мелоди-азæлд хуыздæр сæ зæрдыл бадарой æмæ йæ растдæр фæзмой, фæлхатой, уæдæ дзырдтæ дæр хъуамæ сыгъдæг дзурой, æнцонæй сын бамбарæн куыд уа, афтæ.

Уырыссаг адæмон мелоди «Чысыл цырыхъытæ». Æппæты разæй уал сабитæ музыкамæ байхъусынц, сбæрæг кæнынц, дыгууæ хайæ арæзт кæй у, уый. Сабитæ къæйттæ-къæйттæй слæууынц æмæ кафынц, музыкайы хæйттæ кæрдзийы куыд ивынц, уый сæ кафты ахастæй бæрæг кæнгæйæ.

Хъазт «Куырм арс»

М. р. сабиты зæрдыл хъазты мидис æрлæууын кæны, стæй сын ногæй-ногмæ фæамоны кубиктæ кæрдзиуыл ритмикон хуызы къуырццытæ кæнын – куы хъæрдæрæй, куы та сындæгдæр, сабырдæрæй.

Ахуыртæн хатдзæг скæнгæйæ, м. р. бафæрсы сабиты, сæ зæрдæмæ фæцыдысты ахуыртæ æви нæ, ноджыдæр ма æрбацаудзысты æви куыд, зæгъгæ, уыдæттæй.

18-æм ахуыры сахат

Темæ: «Æз æмæ мæ буар»

Нысантæ:

– Музыкамæ ноджы зæрдиагдæрæй куыд хъусой, хуыздæр æй куыд ахсой, ууыл архайын. Сæ фезмæлд цæмæй æдæрсгæдæр æмæ арæхстджындæр уа, ууыл кусын. Зарджытæ ахуыргæнгæйæ хъус уымæ дарын, цæмæй зарыны æгъдæуттæм арæхстджын

дæр кæной, сæ фæлтæрддзинад рæза.

– Хъусын æмæ змæлын куыд хъæуы, уый æвзарынмæ цæмæй цыррдæр уой, ууыл сæ ахуыр кæнын.

– Уыцы хуызы сæ хъомыл кæнын, цæмæй цыррдзаст æмæ къæрцхъус уой, быхсон, фæразон уой, иу ран бадынæй æгæр тагъд ма тыхсой.

Репертуар: В. Карасева «Зима» и «В огороде – заинька» – «Зымæг» æмæ «Цæхæрадоны лæппын тæрхъус».

Е. Макшанцева «Это – я» – «Уый æз дæн».

Е. Тиличиева «Вырастает город» – «Рæзы горæт».

Пляска «Сапожки» – кафт «Чысыл цырыхъхъытæ».

Е. Макшанцева, упражнение «Похлопаем в ладошки» (фæлтæрæн «Нæ гуккытæй æмдзæгъд кæнæм»).

Архайæн фæрæзтæ

Райуаринаг: сабиты нымæц кубиктæ.

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ «Нæ гуккытæй æмдзæгъд кæнæм». М. р. сабиты зæрдыл фæлтæрæны мидис æрлæууын кæны, æмæ сабитæ дæр, йæ алыварс лæугæйæ, фæлтæрæны архайд æххæст кæнынц, се 'мдзæгъд, къæхтæ хойынай, сæ тымбылкъухты тьупп-тьуппæй музыкайы алы хæйттæ йæ ритммæ гæсгæ æвдисынц.

Зарæг «Рæзы горæт»-мæ хъусын. Сабитæ гыццыл бандæттыл сбадынц. М. р. сын зарæджы райдиан цæгъды æмæ сын фæзæгъы, цæмæй йын йæ ном базоной. Кæд æмæ сабитæ къуыхцытæ кæной, уæд сын фыццаг къуплет цæгъды. Йæ ном ын куы сбæлвырд кæнынц, уæд ма сабиты иу хатт зарæгмæ байхъусын кæны æмæ йын йæ мелоди-азæлды ахаст мимикайæ фæбæрæг кæнын бафæдзæхсы.

Зарын. Хъырнагау зарын «Цæхæрадоны – лæппын тæрхъус». Зарæджы алы интонацион фæзылдыл дæр кусын, йæ мелоди йын раст зарын.

Зарæг «Уый æз дæн». Ацы зарæг ахуыргæнгæйæ фылдæр æргом здахын æмбæлы уымæ, цæмæй мелоди-азæлды уаг хæлд ма цæуа, дзырдтæ æнцонамбарæн уой сыгъдæгæй хъуысой.

«Зымæг». Сабитæ сабыргай зарынц, сæхи æнæ уæлдай хуызы лæмаргæйæ, фæстаг дзырдты кæрæттæ ивазгæйæ ауадзынц алы рæнхъы дæр.

Кафт «Чысылцырыхъхъытæ». Музыкайы ахаст æмæ мидызмæлдмæ

Музыкалон-дидактикон хъазт «Базон инструмент». Музыкалон разамонæг куры, цæмæй сабитæ къоппæй сисой фæйнае музыкалон инструменты. (*Сабитæ æххæст кæнынц курдиат.*)

М. р. Цавæр инструмент дæм ис?

С. Гуымсæг.

М. р. Дæумæ та?

С. Доули (бубен).

М. р. Дæумæ та?

С. Къæрцгæнæнтæ.

М. р. Цæй, ныр сæ ахъазæм; а-ма, цæгъдын сæ зонут.

(*Сабитæ æххæст кæнынц хæслæвæрд.*)

М. р. Æгæр тынг ма цæвут уæ инструменттæ, хъавгæ архайут, уæ кæрæдзийы цагъд дæр куыд хъусат.

Зард. Зарæггонд «Андрей-сыррдонцъиу». М. р. раздæр йæхæдæг акæны зарæг, уыйфæстæ йын сабитæ йæ хицæн хæйттæ фæлхат кæнынц.

Е. Тиличиевайы зарæг «Мамæйæн – 8 Мартъийы бон».

Сабитæ хъусынц ног зарæгмæ. Ныхас кæнынц йæ мидисыл, музыкайы хуыз æмæ уагыл. Ногæй зарæгмæ хъусынц, фæлæ ацы хатт бахъырнынц фразæты кæрæттæн.

Цæллагты Л. «Мæ нана». Зарынц музыкалон разамонæгимæ иумæ, уыйфæстæ та – хицæнтæй æмæ дæлкъордгай, фæстагмæ та иугæйттæй.

М. р. куы бафиппайы, сабитæ дзырдтæ иронау раст нæ дзурынц, уæд сæ рæдыд раст кæнынц æмæ йæ фæзæгъынц, куыд æмбæлы, афтæ.

Т. Шутенко. «Хъæлдзæг кафт».

М. р. куры, цæмæй сабитæ сæ зæрдыл æрлæууын кæной, ацы кафт уый размæ ахуырты куыд кодтой, уый. Сабитæ цыппæргæйттæй æрлæууынц. Зæлы музыка, æмæ сабитæ сæ хъомылгæнæгимæ кæнынц кафты змæлдтытæ.

Хъазт «Агур инструмент»

М. р. сабиты зæрдыл æрлæууын кодта хъазты мидис. Сабитæ фæдих сты æртæ дæлкъордыл æмæ æрлæууыдысты цæлхæмбырдтæй (*алы зиллаччы астæу дæр бандæттыл ис музыкалон инструменттæ*). Музыкайы фыццаг хаймæ сабитæ райдайынц згъорын зиллаккыл. Музыкайы 2-аг хаймæ фæйнæрдæм фæпырх сты æмæ акæсынц къулырдæм, ома иннæрдæм азилынц. Хъомылгæнæг музыкалон

Т. Попатенко. «*Сабитæ арфæ кæнынц мадæн*». Сабитæ музыкаемæ гæсгæ зарынц, фæлæ йæ райдайынц прелюдийы – зарæджы райдайæны фæстæ.

Т. Шутенко. «*Хъæлдзæг кафт*». М. р. сабиты зонгæ кæны ацы кафты цагъдимæ, æмбарын сын кæны мелодийы хуыз æмæ уаг. Уыйфæстæ сабиты слæууын кæны цыппæргæйттæй. 1–2 тактмæ сабитæ æмдзæгъд фæкæнынц музыкаемæ гæсгæ æмæ фæзæгъынц: иу, дыууæ, æртæ! 3–4-æм тактмæ сæ къухтæй сæ астауытыл æрхæцынц æмæ тагъд-тагъд тьупп-тьупп фæкæнынц сæ къæхтæй, фæдзурынц: «*Куыд кафæм, уымæ-ма æрбакæс!*»

Ахуыртæн хатдзæг кæнгæйæ, м. р. раппæлы сабитæй, зæрдиагæй кæй архайдтой, хъæппæрис кæй равдыстой.

38-æм ахуыры сахат

Темæ: «Музыкалон инструменттæ»

Нысантæ:

– Сабиты ахуыр кæнын музыкалон инструментты фæрцы музыкаимæ æмдзæвд кæнын, ома къæрцгæнæнтæй æмæ иннæ цæвгæ инструменттæй хъæугæ мелодийæн «хъырнын». Сабиты дзырдурат хъæздэгъдæр кæнын, сыгъдæг дзурыныл сæ ахуыр кæнын. Цæмæй иртасын зоной иу зæлыл арæзт мелоди.

– Цæмæй музыка æмбарой, ууыл сæ ахуыр кæнын.

– Кæрæдзийæн æххуыс куыд кæной, афтæ сæ хъомыл кæнын.

Репертуар: Цæллагты Л. «Мæ нана».

Е. Тиличеева «Маме в день 8 Марта» – «Мамæйæн 8 Мартыйы бон».

Т. Шутенко «Веселый танец» – «Хъæлдзæг кафт».

Уырыссаг адæмон мелоди «Къанау» – «Бадгæ кафт».

Уырыссаг адæмон мелоди «Æмбæхсынтæй хъазт».

Архайæн фæрæзтæ

Цæстуынгæ: сабиты музыкалон инструменттæ.

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ «Бадгæйæ кафт» – уырыссаг адæмон мелоди «Къанау». 5-æм ахуыры сахаты куыд уыд, афтæ, фæлæ змæлдтытæ хъæуы тагъддæр кæнын.

(темпæ) гæсгæ сабитæ сæ хъомылгæнæджы фæзмгæйæ æххæст кæнынц алы фæзмæлдтæ (къæхтæй зæхх æрцæвын, къæйттæй цæуын).

Хъазт «Куырм арс». М. р. сабитæм кубиктæ æвдисы æмæ сæ фæрсы, цæмæн хъæуынц, уымæй. Уыдон сæ зæрдыл æрлæууын кæнынц хъазты мидис æмæ, фæйнæ дыууæ æмдигъоны райсгæйæ, кæрæдзиуыл сæ хойынц куы хъæрдæрæй, куы та сабырдæр – «арс-хъомылгæнæг» сæм цас дæрддзæф ваййы, уымæ гæсгæ.

Ахуыртæн хатдзæг кæнгæйæ, м. р. сабиты бафæрсы, зæрдиагæй архайдтой æви нæ, стæй цы фæцыд сæ зæрдæмæ, уыдæттæй.

19-æм ахуыры сахат

Темæ: «Æз æмæ мæ буар»

Нысантæ:

– Фæйнахуызон зарджытæм хъусгæйæ, цæмæй се 'нкъарæнтæ æргомæй æвдисой, уыцы миниуджыты рæзтыл сын кусын. Зарæджы мидазæлд (интонаци) райдианæй кæронмæ сыгъдæгæй хæццæ кæныныл архайын. Интонаци иу мырыл кæрæй-кæронмæ куыд хæццæ кæной, музыкайы ахастмæ гæсгæ сæ архайд-змæлд аразынмæ куыд арæхсой, ууыл сæ ахуыр кæнын.

– Къæрцхъус æмæ лæмбынæг куыд уой, уыцы миниуæг сын рæзын кæнын.

– Уыцы хуызы сæ хъомыл кæнын, цæмæй сæ кæрæдзимæ хæлар зæрдæ дарой, уæздан хуызы ныхас кæной.

Репертуар: Хæбæлаты З. «Къæхтæ», «Цæстытæ».

В. Карасева «Зима» – «Зымæг».

Е. Тиличеева «Мы идем с флажками» – «Мах тырысатимæ цæуæм».

Уырыссаг адæмон мелоди «Цырыхъхъытæ».

Ирон адæмон хъазт «Куырм арс».

Архайæн фæрæзтæ

Райуаринаг: кубиктæ.

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ «Кæй уæ фæнды аразгъор-базгъор кæнын?»

Музыкалон разамонæг сын фæзæгъы, цæмæй Т. Ломовайы музыкаемæ байхъусой æмæ йын йæ ахаст рахатой. Сабитæ йæ рæуæг, тæлфаг-змæлаг схонынц æмæ уымæ гæсгæ сæхæдæг дæр змæлынц, згъорынц. Кæд æмæ сæ исчи къуыхцытæ кæна, нæ арæхса, уæд ын м. р. феххуыс кæны.

Хæбæлаты З. зарæг «Къæхтæм» хъусын. Сабитæ чысыл бандæттыл рабадынц æмæ ног зарæгмæ хъусынц. М. р. семæ зарæджы мидис æвзары, хатынц ын йæ азæлд-мелоди.

Зарын Е. Тиличевайы хъырнаæгаузард «Махцæуæм тырысатимæ». Азарыны размæ уал сабитæ мелодийы ритмикон арæзт бæрæг кæнынц се 'мдзæгъдæй. Стæй йæ уæд иу мыры бындурыл азарынц.

Е. Макианцевайы зарæг «Уый æз дæн». Зарæг дарддæр ахуыргæнгæйæ, м. р. йæ хъус уымæ дары, цæмæй сабитæн сæ зард кæрæдзиуыл бада, фæсте дæр сæ мачи зайа, стæй сæ иннæтæй раздæр мачи кæна.

В. Карасевайы зарæг «Зымæг». Дарддæр зарæг куы ахуыр кæной, уæд м. р. йæ хъус дары, цæмæй мелодийы азæлд (интонаци) сыгъдæгæй зарой æмæ, музыкалон фразæты кæрæттæ кæрæдзийæ цæмæй хицæн кæнынц, уый æнкъарой.

Кафт «Цырыхъхъытæ». Сабитæ къæйттæ-къæйттæй цæлхдымбылæй слæууынц æмæ, ныронг цы кафты архайд базыдтой, уымæй пайдагæнгæйæ, сæ алы фезмæлдæй дæр музыкайы хицæн хæйтты ахаст æвдисынц (уæздан – тагъд, цырын).

Хъазт «Куырм арс». Ацы хъазты фæрцы сабитæ ахуыр кæнынц сабыр, хъуызгæ цыдæй цæуын, тагъд згъорын, сæ алы фезмæлдæн дæр кубиктæй къæрцгæнгæйæ, цадæггай сæ фезмæлды уаг куы хъæрдæр, куы сабырдæрмæ ивгæйæ (сабыр – хъæрай).

Хъазтæн хатдзæгтæ кæнгæйæ, м. р. раппæлы сабитæй, хорз кæй зарыдысты, музыкаемæ тынг лæмбынæгæй кæй хъуыстой, йæ хæйттæ йын кæй иртæстой кæрæдзийæ, уый тыххæй.

20-æм ахуыры сахат

Темæ: «Æз æмæ мæ буар»

Нысантæ:

– Музыкалон сурæттæ-фæлгонцтæ зæрдæйæ дæр æмæ зондæй дæр куыд æнкъарой-æмбарой, уыцы хуызы хъомыл кæнын

– Цæмæй сæ алыварс дуне музыкайы руаджы æнкъарын райдайой, цæмæй рæзой сæ иртасæн архайд бындуртæ æмæ хъæздыгдæр кæна сæ миддуне, ууыл кусын.

– Цæмæй цымыдисдæр кæной, лæмбынæгдæр хъусой, ууыл сæ ахуыр кæнын.

Репертуар: Цæллагты Л. «Мæ нана».

Т. Попатенко «Маму поздравляют малыши» – «Сабитæ арфæ кæнынц мадæн».

Уырыссаг адамон мелоди «Къанау» – «Бадгæйæ кафт».

Т. Шутенко «Веселый танец» – «Хъæлдзæг кафт».

Архайæн фæрæзтæ

Цæстуынгæ: къопп, бибитæ, къæрцгæнæнтæ, гуымсæг.

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ. «Бадгæйæ кафт» – уырыссаг адамон мелоди «Къанау». Сабитæ бадынц бандæттыл (бандæттæ – тымбыл æвæрд), хъомылгæнæг сын æвдисы змæлдтытæ, сабитæ сæ фæлхат кæнынц. Хъомылгæнæг сæ разæнгард кæны æвастхъæртæй, амонæн ныхæстæй (къухтæй æмдзæгъд, къæрцгæнæнтæй уæрджытæ хойын, «бибитæ», «тæрхъустæ»).

Музыкалон-дидактикон хъазт «Базон инструмент».

М. р. Мæнæ-ма æрбакæсут, цы диссаджы къопп нæм ис (*ныккасти йæм*). Мидагæй дзы цыдæр ис. А-ма фенæм сæ (*сабитæ дзы радыгай исынц къæрцгæнæнтæ, гуымсæг, бибитæ*).

Сымахмæ гæсгæ, адон цы сты?

С. Гуымсæг, зæлгæ бибитæ (куы сæ тилай, уæд), гуымсæг.

М. р. Раст загътат. Адон сты сабиты музыкалон инструменттæ æмæ дзы алкæцийæн дæр ис йæхи хъæлæс. Байхъусут-ма сæм (*сабитæ цæвынц гуымсæг, тилың зæлгæ бибитæ*).

Алæ-ма, æз уын мæхæдæг равдисон, раст цæгъдын куыд хъæуы ацы инструменттыл, уый (*сабитæ кæсынц æмæ хъусынц хъомылгæнæдджы архайдмæ*).

Зарын. Зарæггонд «А-у». М. р. зары мелоди, сабиты нæмттæ дзургæйæ. Сабитæ йын дзуапп дæттынц, «а-у», квартæ заргæйæ.

Цæллагты Л. зарæг «Мæ нана». Сабитæ фæлварынц æмзæлд зард кæныныл, цæмæй æгæр тагъд дæр мачи кæна æмæ фæсте дæр мачи зайа, афтæмæй. М. р. йæ хъус дары, сабитæ иронау дзырдтæ раст дзурынц æви нæ, уымæ.

С. Ирон фæндыры.

М. р. Тынг раст загътат. Ныр ма йæ нывыл дæр равдисут!

(*Сабитæ йæм амоньц.*)

М. р. Ныр та иннæ базон-базон.

(*Хъуысы пианинойы цагъд.*)

М. р. Цавæр инструменты зæлтæ фехъуыстат?

С. Пианинойы.

М. р. Пианинойыл цагъды пианист. (*Сабитæ йын фæзмынц йæ ныхас.*)

Зард. Зарæггонд «Ау». Зарæджы фæрцы сабитæ фæлварынц квартæйы хай (интервал) сыгъдæг акæныныл.

Цæллагты А. зарæг «Маæ нана». Зарæг ахуыргæнгæйæ, сабитæ архайынц мелодимæ гæсгæ раст зарыныл, дзырдтæ сыгъдæг дзурыныл.

Т. Попатенко «Сабитæ арфæ кæнынц мадæн». Сабитæ зарæг зарынц музыкаимæ. Райдайынц зарын музыкайы райдайæны фæстæ иумæ ныззарын (ома, фыццаг зæлтæ хæдуæлвæд).

Т. Вилькорейская. Кафт «Бафидыдтой». М. р. сабитæн бар дæтты æмбал равзарынæн æмæ зонгæ кафт кæнынц дыгæйттæй.

Уырыссаг адамон мелоди – хъазт «Æмбæхсынджытæ». М. р. сабиты зæрдыл æрлаууын кæны хъазты æгъдæуттæ. Райсын сын кæны, цы 'мбæлы, уыдæттæ. Зæлы музыка. Сабитæ сæхæдæг æмбæлгæ змæлд кæнынц.

Хатдзæгтæ кæнгæйæ, музыкалон разамонæг фæрсы сабиты:

– Абон уæ зæрдæмæ тынгдæр цы фæцыд?»

(*Сабиты дзуаппытæ.*)

Кæронбæттæны музыкалон разамонæг раппæлы сабитæй, хъæппæрис кæй равдыстой æмæ зæрдиагæй кæй бацархайдтой, уый тыххæй.

37-æм ахуыры сахат

Темæ: «Музыкалон инструменттæ»

Нысантæ:

– Сабиты музыкалон инструменттимæ (гуымсæг, бибитæ, къæрцгæнæнтæ) æмæ сæ «хъæлæстимæ» зонгæ кæнын, ома куыд зæлынц. Архайын ууыл, цæмæй алыхуызон зарджытæ зæрдæйæ æнкъарой, цæмæй сæ бон уа хуымæтæг мелодитæм гæсгæ раст, сыгъдæг зарын (интонирование).

сабиты. Сæ алыварс дуне æнкъарыны миниуджыты рæзтыл музыкайы фæрцы кусын. Тыгъдады, ома кæм дæ, цы ран, уый иртасынмæ арæхстдзинад сын рæзын кæнын; хъуамæ арæхсой цæстытыл ауайын кæнын ирдæй, цы хъазты сурæтты бацауынц, уыдоны.

– Алы фезмæлд дæр сæ зæрдыл хуыздæр куыд дарой, хъусæй дæр лæмбынæгдæр хъусæг куыд уой, зæрдæйæ æнкъарагдæр, ууыл архайын.

– Сæ размæ цы хъазты хæслæвæрдтæ вæййы, уыдон æххæстгæнгæйæ, зæрдæйæ райдзаст куыд уой, уымæ сæ тырнын кæнын.

Репертуар: Хæбæлаты З. «Къæхтæ».

Е. Макшанцева «Это – я» – «Уый æз дæн».

Е. Тиличеева «Мы идем с флажками» – «Мах цауæм тырысатимæ».

В. Карасева «Зима» – «Зымæг».

Уырыссаг адамон мелоди «Цырыхъхъытæ».

Сабиты хъазт «Дымгæ æмæ бæлæстæ».

Архайæн фæрæзтæ: сывæллæтты хъæлдзæг æмæ æнкъард цæсгом æвдисæг нывтæ.

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ «Кæй уæ фæнды аразгъор-базгъор кæнын?» Сабитæ залмæ бацауынц æмæ хъомылгæнæджы фæдзæхстмæ гæсгæ иу искæцырдæм рог тьæбæртт кæнынц, кæрæдзи нæ къуыргæйæ æмæ нæ хъыгдаргæйæ.

Хæбæлаты З. зарæг «Къæхтæм» хъусын. М. р. æрхаты сабитæм, цæмæй сæ зонгæ зарæгмæ байхъусой æмæ, цы хуыйны, уый æрхъуыды кæной. Йæ мелодимæ гæсгæ цавæр у йæ ахаст, уый фæбæлвырд кæнын æмæ æмбæлгæ ныв равзарын.

Зарын. Хъырнагъау зарынц «Мах цауæм тырысатимæ». Иу мыры бындурыл мелоди-азæлды (интонацийы) сыгъдæг зæлыныл кусын.

Е. Макшанцевайы зарæг «Уый æз дæн». Сабитæ зарæг зарынц цагъдимæ иумæ, райдайынц æй йæ развæлгъауы зæлтæм гæсгæ, стæй та æнæ уыдон.

В. Карасевайы зарæг «Зымæг». Музыкалон разамонæг фæзæгты, зарæг, дам-ма, йæ райдианмæ гæсгæ базонут, стæй йæ зæрдыл хуыздæр бадарыны охыл ногæй азарынц (иугæйттæй, дæлкъордгай) иу æмвæзадыл.

Кафт «Цырыхъхытæ». Ацы кафт ногæй-ногмæ уымæн акæнын хъæуы, цæмæй, уацмыс дыууæ хайæ кæй у, уый хуыздæр сæ зæрдыл бадарой æмæ йæ се змæлдæй бæрæг кæной, ома музыкайы хайттæ куыд ивынц, уыдон дæр сæ кафты уаг афтæ ивынц.

Хъазт «Дымгæ æмæ бæлæстæ». М. р. сабитæн хъазты мидис сæ зæрдыл æрлаууын кæны, уыдон та æххæст кæнынц фæзмыгой-фæлгонц змæлдтытæ. М. р. йæ хъус дары, цæмæй змæлдтытæ музыкайы характеримæ кæрæдзиуыл бадой.

Хатдзæгтæ кæнгæйæ, м.р. æппæлы сабитæй, зæрдиагæй кæй архайдтой, коммæгæс кæй уыдысты, уый тыххæй.

21-аг комплексон ахуыры сахат

Темæ: «Мæ хъазæнтæ»

Нысантæ:

– Хъазæнтæ сæм цымыдисаг куыд кæсой, уыдонæй хъазынмæ куыд тырной, уыцы хуызы сæ хъомыл кæнын, æмдзæвгæты ритм ахсыныл сæ фæцалх кæнын.

– Архайын, цæмæй зæрдæргъæвд, лæмбынæг уой, сæ фезмæлдтытæ зæрдыл дарой, ома кæд куыд змæлын-архайын хъæуы, уый.

– Цæмæй хъазæнтæм аудæджы цæстæй кæсой, уыцы хуызы сæ хъомыл кæнын.

Репертуар: Слонаты Ю. «Мах стæм хъæлдзæг матрешкæтæ».

Цæллагты Л. «Хъазæн чындз».

Архайæн фæрæзтæ

Цæстуынгæ: нывгæндтæ хъазæн чындз, бæх, тæрхъус æмæ науы хуызвыстытимæ.

Райуаринаг: матрешкæтæ æмæ науы стыр æмæ чысыл силуэттæ, æрвцъæх æмæ фæлурс-сырх гæххæтты дыууæ сыфы.

Ахуыры нывæст

Сабитæ залмæ бацауынц æмæ сæ бынæтты сбадынц. М. р. сæм хъазæнты хуызвыстытимæ нывгæндтæ æвдисы æмæ сæ бафæрсы, цы сты, уымæй. (*Сабиты дзуаппытæ.*) Æрхаты сæм, цæмæй куклайы тыххæй æмдзæвгæтæ бакæсой. М. р. сæ раппæлы æмæ сын фæзæгъы, чындзойы тыххæй зарæг зонын, зæгъгæ. Стæй азары

Хатдзæг

М. р. Мах акодтам авдæны зарджытæ мад æмæ нанайы тыххæй. Цæмæн, уый зонут? Тагъд уыдзæн мадæлты бæрæгбон æмæ сын зарджытæ балæвар кæндзыстæм.

36-æм ахуыры сахат

Темæ: «Музыкалон инструменттæ»

Нысантæ:

– Архайын, цæмæй сабитæ хуыздæр æнкъарой музыка æмæ йæ ритм; базоний-иу, раздæр цы уацмыстæм хъуыстой, уыдон.

– Цæмæй сабиты ассоциативон хъуыдыкæнынад æмæ фæлгæнæны бындуртæ рæзой, ууыл кусын.

– Æвзæрын кæнын сабитæм национ культураемæ уарзт æмæ цымыдис.

Репертуар: Цæллагты А. «Мæ нана».

Т. Попатенко «Маму поздравляют малыши» – «Сабитæ арфæ кæнынц мадæн».

Т. Вилькорейская, пляска «Помирились» – Бафидыдтой.

Уырыссаг адамон мелоди «Æмбæхсджытæй хъазт».

Архайæн фæрæзтæ

Цæстуынгæ: пианино æмæ ирон фæндыры хуызистытæ.

Райуаргæ: кубиктæ, къухмæрзæнтæ.

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ «Æркъуыцц-къуырицц кæнаем («Æрхойæм»). Сабитæ лаууынц цæлхæмбырдæй, алкæй къухы дæр ис дыууæ кубичы. М. р. сын æмбарын кæны: кубиктæй къæрцц-къæрцц кæнын хъæуы куы сабыр, куы хъæрæй, музыка куыд зæлы (музыка хъуысы куы сабырæй, куы хъæрæй), афтæ.

Музыкалон-дидактикон хъазт «Базон инструмент».

М. р. Ныр та лæмбынæг байхъусут музыкалон уыци-уыцитæм. Уыдон базонынæн уын феххуыс уыдзысты ацы нывгæндтæ (*пианино æмæ ирон фæндыры хуызистытимæ*).

(*Хъуысы ирон фæндыры цъагъд.*)

М. р. Цавæр инструменты зæлтæ фехъуыстат?

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ «Хъандзалтæ». Сабитæ ахæлиу сты залы. Иставæр кафты цагъдмæ дзуцæджы æрбад-æрбад кæнынц æнæрлæугæйæ.

Музыкалон-дидактикон хъазт «Базон инструмент».

М. р. сабиты æрбадын кæны æмæ афтæмæй байхъуысынц музыкаемæ (*кассетайыл фыстæй хъуысы ирон фæндыры цагъд*).

М. р. Цавæр музыкалон инструмент нын лæвар кæны ахæм алæмæты зæлтæ?

С. Ирон фæндыр (*амонынц æм*).

(*Уыйфæстæ хъуысы фортепианойы цагъд*.)

М. р. Ныр та цæмæ байхъуыстам?

С. Пианиномæ.

М. р. Æмæ махмæ ис ахæм инструмент?

(*Сабитæ йæ æвдисынц*.)

Зард. Зарæггонд «Кæм сты мæ лæппынты?» М. р. сабитæм æвдисы, карчы хуызист цы нывгондыл ис, уый. Дзуры сын: «Мадел-карк агуры йæ лæппынты æмæ зары: «Кæм стут, сабитæ?» Карчы цъиутæ: «Мах ам стæм».

(*Ахæм куыст кæнынц, бабыз æмæ халоны хуызистытæ цы нывгæндтыл ис, уыдонимæ дæр*.)

Сабитæ «бапп-бапп», «хъуахъ-хъуахъ» кæнгæйæ зарынц квинтæйы хай.

Цæллагты А. зарæг «Мæ нана». М. р. сабиты базонгæ кæны ног зарæгимæ, йæ мидис ын раздæр бамбарын кæнгæйæ.

Т. Попатенко. «Сабитæ арфæ кæнынц мадæн». Сабитæ дарддæр ахуыр кæнынц ацы зарæг. М. р. архайы, цæмæй æмзард кæной разæй дæр куыд ничи кæна æмæ фæсте дæр куыд ничи зайа.

Т. Ломова. Кафт «Тъунгæнæн». М. р. сабитæн сæвæрдта сæ зонгæ музыка æмæ сæ фæрсы.

М. р. Ацы музыкаемæ хъусгæйæ цы кæнæн ис? (*Цавæр кафт-иу æм кодтат?*)

Сæ зæрдыл сын æрлæууын кæны, къæйттæй-иу æм кæй кафыдысты. Сабитæ дыгæйттæй æрлæууынц æмæ кæнынц зонгæ змæлдтытæ.

«Цъындамбæхсджытæй хъазт» – уырыссаг адæмон мелоди. Сабитæ, ирд хуыз кæлмæрзæнтæ сæ къухты, афтæмæй кафынц. Музыка куы фæвæййы, уæд сабитæ æрбадынц, фындзмæрзæнтæй сæ цæсгæмттæ амбæхсынц, дыууæ къухæй йын йæ кæрæттыл хæцгæйæ. Хъомылгæнæг «фæагуры» сабиты.

Цæллагты Лидæйы зарæг «Хъазæн чындз». Зарæджы мидис, хъазæн чындзы хуызвыст кæуыл ис, уыцы нывгондимæ сбæтты. Сабитæ йын зæрдиагæй бахъырнынц, лæмбынагæй, мелодимæ хъусгæйæ. Уыйфæстæ сын фæзæгъы, цæмæй зарæджы текстмæ гæсгæ сæхимæ бæхтæ æмæ тæрхъустæ æркæсой. Сабитæ уыцы фæлгонцты змæлд фæзынц, бæхтау дугъ кæнынц, тæрхъустау гæппытыл систы. Музыка куы фенцайы, уæд сын м. р. се 'ргом нау æмæ матрешкæйы хуызвыстмæ аздахы æмæ сæм æрхаты, цæмæй, йæхæдæг раздæр уыцы хъазæнтæн цы силуэттæ бацæттæ кодта, уыдонæй, сæ зæрдæмæ чи фæцыд, уый равзарой. Развæлгъау цæттæгонд гæххæтты сыфыл сабитæ ритмикон хуызы равæрынц силуэттæ:

æрвцъæх сыфыл – стыр нау, чысыл нау;

фæлурс-сырхыл – стыр матрешкæ, чысыл матрешкæ.

Фыццаг уал иууылдæр æдзынæг кæсынц панно «Нау»-мæ, хъомылгæнæг бакæсы Д. Хармсы æмдзæвгæ «Нау».

Дон-дон тагъд фæтынды нау,

Ленк кæны уый дардæй.

Матростæм нæ хæссын фау:

Домбай сты æхсары уартæй.

Стæй лыстæг æркæсынц панно «Матрешкæтæм».

М. р. Цы диссаджы рæсугъд матрешкæтæ сты. Æз уын уыдоны тыххæй зарæг зардзынæн, сымах та, алы куплеты фæстæ дæр цы кафты музыка уыдзæн, уымæ гæсгæ æмдзæгъд кæндзыстут. Зæлы Слонаты Ю.-йы зарæг «Мах стæм хъæлдзæг матрешкæтæ.

(*Сабитæ хæслæвæрд æххæст кæнынц*.)

Ахуыртæн хатдзæг кæнгæйæ, м. р. раппæлы сабитæй сæ биноныг куысты тыххæй, бафæдзæхсы сын, цæмæй сæ куыстытæ сæ мадæлтæм равдисой – науты æмæ матрешкæты силуэттæ.

22-аг ахуыры сахат

Тема: «Мæ хъазæнтæ»

Нысантæ:

– Музыкаемæ хъусынмæ зæрдæргъæвд куыд уой æмæ йæ куыд æмбарой, уыцы миниуджыты рæзтыл кусын, сæ ритмикон къæрцхъусдзинад сын рæзын кæнын, искæцы сурæты фæзымгой змæлды фæзилæнтæ æххæст кæнын. Уацмысæн йæ формæ дыууæ хайæ кæй у, уый хатын хъусгæйæ.

– Цæстæй уынгæйæ зæрдæмæ куыд исой уацмысы ахаст, стæй хъусæй лæмбынæг хъусæг куыд уой, уыцы миниуджыты рæзтыл кусын.

– Афтæ сæ хъомыл кæнын, цæмæй сæ хæслæвæрд æххæстгæн-гæйæ сæ зæрдæ искауыл куыд нæ дарой, сæхицæй сæ ныфс куыд уа.

Репертуар: «Мах стæм хъæлдзæг матрешкæтæ», «Хъазæн чындз». М. Раухвергер «Агур хъазæн».

Архайæн фæрæзтæ

Цæстуынгæ: нывгæндтæ хъазæн чындз, матрешкæтæ, пурти æмæ машинæйы хуызвыстытимæ.

Райуаринаг: сабиты нымæцмæ гæсгæ тырысатæ.

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ.

М. р. фæзæггы сабитæн, цæмæй бæхтæ æмæ тæрхъустæ фестой. Музыкайы ахастмæ гæсгæ сабитæ куы бæхтау дугътæ уадзынц, куы та тæрхъустау гæппытæ кæнынц. М. р. стауы сабиты æмæ æвдисæн фæйнагыл равæры нывгæндтæ бæх æмæ тæрхъусы хуызвыстытимæ.

Хъусын зарæгмæ «Мах стæм хъæлдзæг матрешкæтæ».

Сабитæ зарæгмæ хъусынц. М. р. сын бафæдзæхсы, цæмæй йын йæ мидисмæ сæ хъус лæмбынæгæй æрдарой, куыд хуыйны, уый базонной. Стæй цавæр у йæ ахастмæ гæсгæ. Сæ дзуаппытæм сын куы байхъусы, уæд сын сæ размæ равæры нывгонд матрешкæты хуызвыстытимæ.

Зарын. Зарæггæнæгау «Мах цæуæм тырысатимæ» (иу мыр заргæйæ). Сабитæ зарæггæнæгау кæнынц, йæ мидисмæ гæсгæ, сæ къухты тырысатæ даргæйæ, музыкайы ритммæ хъусгæйæ, сæ мидбынаты сæ къæхтæ æрсадзынц.

Зарæг «Хъазæн чындз». Зарæг ахуыргæнгæйæ уæлдай тынгдæр кусын æмбæлы ууыл, цæмæй мелоди æнæхæлгæйæ æххæстгонд цæуа, дзырдтæ хорз хъуысой. Æппынфæстагмæ м. р. æвдисæн фæйнагыл равæры нывгонд хъазæн чындзы хуызвыстытимæ.

Хъазт «Агур хъазæн». Хъомылгæнæг дыууæ бандоныл фæйна хъазæны сæвæры – пурти æмæ машинæ. Сабитæ дыууæ дæлкъордыл фæдихтæ вæййынц æмæ дыууæ цæлхдымбылæй слæууынц: сæ иу – пуртийы алыварс, иннæ та – машинæйы.

Музыкайы фыццаг хаймæ гæсгæ сабитæ бандæтты алыварс цадаггай цæуынц, дыккаг хаймæ гæсгæ згъорын райдайынц. Музыка куы фенцайы, уæд къулмæ бацауынц æмæ чъылдымыздæхтæй слæууынц.

«Цъындамбæхсджытæй хъазт»

Уырыссаг адæмон мелоди. Сабитæ апырх сты залы. М. р. æмбарын кæны хъазты мидис. Уыйфæстæ музыкамæ гæсгæ сабиты кафын кæны афтæ, цæмæй пайда кæной сæ зонгæ змæлдтытæй (*хъандзалтæ-схъуаентæ – уæнгтæй зилæнтæ, гуккытæй æмдзæгъд, гæккытæй тъæпп-тъæпп*).

Музыка куы фæуа, уæд та сабиты хъæуы «æмбæхсын» – хъомыл-гæнæгмæ чъылдымырдæм слæууын.

Хатдзæг

М. р. Мах абон байхъуыстам ирон зарæг «Алолай»-мæ. Мадалтæ тынг бирæ уарзынц сæ хъæбулты æмæ сæ фынай куы фæкæнынц, уæд сын азарынц фæлмæн, рæвдаугæ авдæны зарæг. Сымах ныр бафæндид «Алолай» азарын, цæмæй уæм уæ мадалтæ байхъусой?

35-æм ахуыры сахат

Тæмæ: «Музыкалон инструменттæ»

Нысантæ:

– Сабитæм ирон национ культурæмæ цымыдисдзинад æвзæрын кæнын. Зæлтæ зæрдæтæм хуыздæр куыд исой (музыкалон инструменттæ сæ зæлтæм, хъæлæстæм хъусгæйæ куыд базонной), фæрстытæн дзуапп дæттыныл куыд ахуыр кæной, зæлтæ музыкайы райдайæн æмæ кæрон куыд æнкъарой, ууыл архайын.

– Сабиты змæлтæ мысæнуат рæзын кæнын, музыка сæ зæрдæты хорз æнкъарæнтæ куыд гуырын кæна.

– Сабиты афтæ хъомыл кæнын, цæмæй æвдисой хъæппæрис, тагъд реакци, сæрæндзинад.

Репертуар: Уырыссаг адæмон мелоди «Хъандзал» (Пружинка).

Цæллагты А. «Мæ нана».

Т. Попатенко «Маму поздравляют малыши» – «Сабитæ арфæ кæнынц мадæн».

Т. Ломова «Стукалка» – «Гъупгæнæн».

Архайæн фæрæзтæ

Цæстуынгæ: ирон фæндыр, нывгæндтæ карк, бабыз, халоны хуызыстытимæ.

Райуаргæ: къухмæрзæнтæ.

Архайен фæрæзтæ

Цæстуынгæ: иу нывгонд – авдæнузæг мады хуызвыстимæ; иу нывгонд – кафгæ сабиты хуызвыстимæ.

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ «Бафæлладысты нæ гæккытæ» Т. Ломова. Сабитæ, сæхи куыд фæнды, афтæ æрлæу-уыдысты залы æмæ зарæджы ныхæстæм гæсгæ кæнынц фæлтæрæнтæ. Музыкалон разамонæг йæ цæст дары, цæмæй сабитæ змæлгæйæ кæрæдзийы ма хъыгдарой, цæмæй музыкаемæ кæронмæ хъусой.

Кудухты Т. «Алолай-мæ» хъусын.

М. р. сабиты æрбадын кодта æмæ куры, цæмæй байхъусой авдæны зарæгмæ.

Тымбыл кафты цагъд («Лезгинка»).

М. р. Ацы музыка уын зонгæ у? Куыд хуыйны? Цы ми кæнæн ис йæ музыкайы зæлтæм гæсгæ?

(Сабиты дзуаппытæ.)

М. р. Ныр зарæджы мидисмæ гæсгæ равзарут æмбæлгæ нывгонд (нывгæндтæ сты æвдисæн фæйнагыл).

Сабитæ æвзарынц хъæугæ ныв æмæ æмбарын кæнынц сæ архайд.

М. р. Ныр та байхъусæм æндæр музыкаемæ. (Хъуысы музыка.) Цæй, куыд? Йæ мидисмæ гæсгæ æввахс у нæ иннæ нывгондмæ, ома кафгæ сабиты хуызвыстмæ?

С. У, у! Сæ мидис иу у. Уымæн æмæ ацы музыка у хъæлдзæг, тагъд æмæ йæм ис кафæн.

М. р. Цы зæрдæйы уаг уæм сæвзæрд ацы музыкайы руаджы, уый куыд равдисиккат уæ цæсгомыл?

(Сабитæ худыны сæ мидбылты.)

Зард. Зарæггонд «Кæм сты мæ хъæбултæ?» Зарæггондæй сабитæ ахуыр кæнынц квинтæйы ахæм хай (Машæ-маргъ: «Кæм ыстут, кæ, мæ хъæбултæ?») Сабитæ: «Мах ам стæм, ам!»

Т. Попатенко. Зарæг «Сабитæ арфæ кæнынц мадæн». Ацы зарæг ахуыр кæнгæйæ, м. р. йæ хъус дары, цæмæй сабитæ мелодимæ гæсгæ раст зарой, цæмæй йæ ныхæстæ дзæбæх хъуысой.

В. Карасева «Зымæг». М. р. сабитæн азарын кæны зонгæ зарæг. Сабитæ йæ базонынц мелодимæ гæсгæ æмæ зарæг хуыздæр базоныны тыххæй зарынц дæлкъордгай, стæй та иумæ (хором).

Хъомылгæнæг хъазæнтæ сæ бынæттæй баивы, стæй йæ амындмæ гæсгæ сабитæ базгъорынц æмæ сæ хъазæны алыварс алæууынц. Ногæй-ногмæ афтæ ахъазынц.

Хатдзæг кæнгæйæ, м. р. сабиты æргом аздахы хъазæнты хуызвыстытимæ нывгæндтæм, бафæрсы сæ: «Ай циу?» (Сабитæ дзуапп дæттынц.) Сæ зæрдыл сын æрлæууын кæны, хъазæнтыл аудын кæй хъæуы, фæлæ сæ иннæтæм дæр кæй фæхъæуы раттын.

23-æг ахуыры сахат

Темæ: «Зымæг»

Нысантæ:

– Зарæджы равг-ахаст æмæ йын йæ мидис æнкъарын-æмбарын, йæ тексты тыххæй фарстатæн дзуапп дæттын. Хуымæтæг мелодитæ цæмæй раст интонаци кæной, уыцы арæхстдзинад сын рæзын кæнын. Сæхи хъæппæрисæй 2 хайæ арæст уацмысы текстмæ гæсгæ сæ архайд куыд ивой, уыцы арæхстдзинад сын фидар кæнын.

– Дзурынмæ сæ амидин кæнын, хъуамæ зæрдæргъæвд уой алцыппæт фиппайынмæ, уынынмæ, лæмбынæг куыд уой, ууыл кусын, æрдз афæдзы афонтæм гæсгæ куыд ивы, уый сæ зæрдæйæ æнкъарыныл ахуыр кæнын.

– Иу ран бадын куыд фæразой, быхсаг куыд уой, афтæ сæ хъомыл кæнын.

Репертуар: Цæллагты Л. «Уазал бон», «Хъазæн чындз», «Заз бæлас».

В. Карасева «Зима» – «Зымæг».

Г. Вихарева «Танец снежинок» – «Миты гæлæбуты кафт».

М. Раухвергер, хъазт «Ищу игрушку» (Агурын хъазæн).

Архайен фæрæзтæ

Цæстуынгæ: ныв «Зымæг».

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ. «Гæппытæ». М. р. зæгъы сабитæн, цæмæй залы æмвæтæнæй сбадой. Т. Ломовайы музыкайы хъазтмæ гæсгæ иууылдæр гæппытæ кæнынц, алчидæр йæхи мидбынаты.

Зарæг «Уазал бон»-мæ хъусын. Сабитæ бадгæйæ кæсынц ныв «Зымæг»-мæ. Хъусынц зарæгмæ. М. р. зарæджы мидис бабæтты нывы сюжетимæ, фарстатæ дæтты:

М. р. Афæдзы кæцы афоны хуызвыст у?

С. Зымæг.

М. р. Цæмæн уæм афтæ кæсы, афтæ цæмæн нымайут?

С. Уымæн æмæ сабитыл хъарм уæлæдарæс конд ис.

М. р. Цæмæн сыл ис хъарм дарæс?

С. Уымæн, æмæ зымæгон уазал ваййы.

М. р. Æмæ сымах зымæг уарзут? Цæмæн?

С. Уымæн æмæ зымæгон ис къахдзаныгътæй бырæн, митæй хъазæн.

М. р. Гъемæ зарæджы музыкаæ дæр у хъæлдзæг, уæ хæрз зæрдæйы уаг уын æвдисы.

Зарын. Зарæггæнæгау «Баю-бай». Сабитæ терцитæ зарæгау кæнынц, зарæджы мидисмæ гæсгæ афтæ архайынц, цыма хъазæн чындзы узынц.

«Заз бæлас». М. р. фæзæгъы, цæмæй ног ирон зарæгмæ байхъусой, развæлгъау æй уырыссаг æвзагмæ æмбæлы ратæлмац кæнын.

«Зымæг». Сабитæ иугæйттæй æмæ чысыл къордтыл дихтæгондæй сæ зонгæ зарæг ногæй азарынц. М. р. сæ разæнгард кæны.

«Миты гæлæбуты кафт». М. р. сабитæн фæзæгъы, цæмæй музыкаемæ байхъусой, куыд змæлгæ у, уый сбæлвырд кæной, стæй хъомылгæнæджы фæдзæхстмæ гæсгæ рог згъорынц, базыртау цадаггай сæ къухтæ тилгæйæ.

Хъазт «Агур хъазæн»

М. р. сын сæ зæрдыл æрлаууын кæны хъазты мидис, 1 æмæ 2 хайы мелодитæм гæсгæ сабитæ куы сабыргай цауынц, куы та сæппæй азгъорынц.

Ахуыртæн хатдзæг кæнгæйæ, м. р. сабиты зæрдыл æрлаууын кæны, ногæй цы базыдтой, зымæджы тыххæй цавæр зарæгмæ байхъуыстой, цавæр кафт ахуыр кодтой, уыдæттæ.

24-æм ахуыры сахат

Темæ: «Зымæг»

Нысантæ:

– Музыкаæ зæрдæ æмæ зондæй куыд æнкъарой-æмбарой, ууыл дарддæр кусын. Афтæ архайын, цæмæй кафты æмæ хъазты

цыд æмæ тгъуппытæ). М. р. йæ хъус дары, цæмæй-иу сабитæ се змæлд райдайой æмæ фæуой музыкаимæ иумæ.

Хъазт «Цас зæлтæ хъусыс?» М. р. куры, цæмæй сабитæ сæхгæной сæ цæстытæ æмæ базонной, цы зæлтæ хъуысынц, уыдон цæм бамбæхстысты, уый (*фæндыры цагъд*). Уыйфæстæ та сабитæ хъазынц афтæ: иу зæл куы фехъусынц, уæд æрбадынц дзуцæджы; бирæ зæлтæ куы айхъуысынц, уæд та сæ къæхтæй кæнынц тгъупп-тгъупп. Ахуыртæн хатдзæг кæнгæйæ, м. р. фæрсы сабиты: «Цавæр музыкалон инструментимæ базонгæ стут абон?»

(*Сабиты дзуаппытæ.*)

М. р. Ирон фæндыр Ирыстони у æппæты уарзондæр музыкалон инструмент. Уымæй фæфидауынц чындзæхсæвтæ, бæрæгбæттæ, концерттæ. Йæ сыгъзæрин зæлтæм алкаемæ дæр æрцауы кафын. Сымахæй искæй хæдзары ис ирон фæндыр?

(*Сабиты дзуаппытæ. Музыкалон разамонæджы арфæ.*)

34-æм ахуыры сахат

Темæ: «Музыкалон инструменттæ»

Нысантæ:

– Алыхуызон зарджытæ зæрдæйæ æнкъарын; сабиты рæзгæ удтæ хъæздыгдæр кæнын. Цы хъусынц, уый тыххæй цæмæй сæ бон уа фыццаг хуымæтæг хъуыдытæ зæгъын. Цæмæй зарæджы ныхæстимæ бæттой се змæлдтытæ (фæлтæрæнтæ кæнын кафты цалдæр фезмæлдимæ).

– Логикон хъуыдыкæнынад дарддæр рæзын кæнын.

– Цæмæй хæстæ (змæлдтытæ) æххæстгæнгæйæ, архайын зоной сæхи зондæй, ома уой хæдхъом, уыцы хуызы сæ хъомыл кæнын.

Репертуар: Кудухты Т. «Алолай» (ирон кафты цагъд).

Т. Ломова «Устали наши ножки» – «Бафæлладысты нæ гæккытæ».

Т. Попатенко «Маму поздравляют малыши» – «Сабитæ арфæ кæнынц мадæн».

Т. Ломова «Стукалка» – «Тгъупгæнæн».

Т. Карасева «Зима» – «Зымæг».

Уырыссаг адæмон мелоди «Æмбæхсынтæй хъазт».

Архайæн фæрæзтæ

Цæстуынгæ: ирон фæндыр, æрмæгæвдисæн фæйнаг, геометрион гуырнывтæ гæххæттæй.

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ. Т. Ломова «Бафæлладысты нæ гæккытæ». Сабитæ апырх сты залы. Музыкалон разамонæг сын амонь: музыкайы 1-аг хаймæ гæсгæ, згъорын, къæхтæ зæххыл нæ хæфгæйæ, ома сæ бæрзонд исгæйæ. Музыкайы дыккаг хаймæ æрбадын пьолоыл, къæхтæ адаргъ кæнын æмæ сæ лæгъзытæ кæнын, рæвдауæн ныхæстæгæнгæ: «Бафæлладысты нæ гæккытæ; цæй, ныр аравдауæм нæ гæккытæ æмæ аулæфæм иучысыл».

Музыкалон-дидактикон хъазт «Базон зæл»

М. р. Бацъынды кæнут уæ дзæццытæ, байхъусут æмæ базонут, цæй хъæлæс зæлы, уый (*радыгай æлхъивы пианинойы амонæнтæ*).

С. Пианинойы.

М. р. Раст загътат. Уый зæлыд пианинойы хъæлæс. Ныр та ралæууыд ирон фæндыры рад. Цæй-ма базонæм, фæндыры риуы цы зæлтæ бамбæхсти, уыдон. А-ма, айвазут-ма йæ, æрхæцут йæ амонæнтыл. Куыд хъусут, афтæмæй ирон фæндырæн ис рæсугъд хъæлæс.

(*Сабитæ хъусынц ирон кафты цагъдмæ.*)

Зард. Музыкалон-дидактикон хъазт: «Кæм сты мæ хъæбултæ?»

Хъазты рæстæг сабитæ фæзмынц стыр æмæ гыццыл мæргъы зард фыццаг октавайы *ми* æмæ *си*-йы зæлтæм (интонирование квинты). М. р. æрмæгæвдисæн фæйнагыл (кæттагыл) равæры стыр æмæ гыццыл маргъы хахнывтæ. Стыр маргъ нысан кæны ныллæг зæл, уымæ гæсгæ йæ бынат – цæстуынгæ фæйнаджы дæллаг хай. Гыццыл цъиу та нысан кæны бæрзонд зæл æмæ йæ сæвæрдта фæйнаджы уæллаг хайы.

Т. Попатенко «Сабитæ арфæ кæнынц мадæн». М. р. сабиты разæнгард кæны ног зарæгмæ цымыдисæй байхъусынмæ, цæмæй йæ хуыздæр банкъарой æмæ йын йæ мидис бамбарой.

А. Абелян «Маннæ касы тыххæй зарæг». Сабитæ ногæй кæнынц ацы зарæг фыццаг дæлкъордтæй, уыйфæстæ та иугай. М. р. сæ разæнгард кæны, раппæлы, хуыздæр чи зары, уыдонæй.

Т. Ломова, кафт «Тъупгæнæн». Сабитæ къæйттæ-къæйттæ фæдих сты сæхи фæндонмæ гæсгæ æмæ кæнынц амынд змæлдтытæ (сабыр

фæлгонцтæ аивдæр æмæ фидыцджындæрæй куыд æххæст кæной, æмархайд куыд кæной. Терцитæ сыгъдæгæй зарыны фæлтæрæнтæ кæнын сабитæн.

– Цы фехъусынц, уый дæр æмæ, кæд куыд змæлын хъæуы, уый дæр сæ зæрдыл фидарæй куыд дарой, ууыл сæ ахуыр кæнын.

– Хæслæвæрдтæ æххæстгæнгæйæ сæхи хъарутыл куыд æууæндой, ахæм хуызы сæ хъомыл кæнын.

Репертуар: Цæллагты Л. «Уазал бон», «Заз бæлас», «Хъазæн чындз».

Г. Вихарева «Танец снежинок» – «Миты гæлæбуты кафт».

Б. Финоровский, игра «Зайцы и лиса» (Тæрхъустæ æмæ рувастæ).

Архайæн фæрæзтæ

Цæстуынгæ: дыууæ нывгонды бæласы хуызвыстимæ – сæрдыгон æмæ зымæгон; рувасы маскæ.

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ. «Гæппытæ». М. р. фæзæгъы сабитæн, цæмæй, кæй сæ кæм фæнды, уым йæхицæн залы бынат æрцахсгæйæ, тæрхъустау гæппытæ кæной, æцæг ма сын фæзæгъы, тæрхъусы къæхтæ фæлмæн кæй сты æмæ гæппытæ дæр сабыргай кæй кæнынц.

Зарæг «Уазал бон»-мæ хъусын. Сабитæ сæ бынæттæ æрцахсынц æмæ зонгæ зарæгмæ хъусынц, цы хуыйны æмæ йæ мидис куыд у, уыдæттæ æрымысгæйæ. Кæд æмæ сабитæ къуыхцытæ кæной, уæд сæм м. р. дыууæ нывгонды равдисы æмæ сын фæзæгъы, цæмæй дзы, зарæджы мидисмæ хæстæгдæр кæцы у, уый равзарой, зæгъой йæ, стæй, цæмæн æй равзæрстой, уый.

Зарын. Зарæггæнæгау «Баю-бай». Терцитæ раст интонаци кæныны арæхстдзинадыл архайын.

Зарæг «Хъазæн чындз». М. р. йæ хъус дары зарæджы райдианмæ. Ахуыр сæ кæны, цæмæй зарын райдайой зарæджы райдианы хæдфæстæ.

Зарæг «Заз бæлас». Зарæг ахуыргæнгæйæ, м. р. йæ хъус тынгдæр дары уымæ, цæмæй мелоди æнæрæдигæйæ зарой, дзырдтæ иронау æнцонæмбаргæйæ сыгъдæгæй дзурой.

«Миты гæлæбуты кафт». Кафт ахуыргæнгæйæ, куыст цæуы аивдæрæй змæлдыл, рогæн хъуамæ згъорой, сæ къухтæ цадаггай тилой.

Хъазт «Тæрхъустæ æмæ рувас»

Цыма тæрхъустæ стут, уæхи афтæ æнкъарут, зæгъгæ, м. р. фæзæгъы сабитæн музыкайы фыццаг хаймæ хъусгæйæ сабитæ рог згъорд кæнынц залы рæбынты, дыккаг хаймæ хъусгæйæ та дзуцæджы сбадынц æмæ æртыккаг хаймæ хъусгæйæ та сæ рувас расур-басур кæны, фæлвары сæ æрцахсынмæ.

Хатдзæгтæ кæнгæйæ, м. р. аргъ скæны сабиты архайдæн ахуырты заман, бафæдзæхсы сын, цæмæй, залæй æддæмæ цæугæйæ, тæрхъустау куыд цæуой.

25-æм ахуыры сахат

Темæ: «Зымæг»

Нысантæ:

– Музыкайы ахаст æнкъарын-хатынмæ арæхсын, зарæджы ныхас цæуыл цæуы, уый хи ныхæстæй дзурын, зарынмæ арæхстдзинадыл дарддæр кусын. Сæ алы фезмæлд, къахайст дæр музыкайы уаг-ахастимæ иу кæнын, уымæ гæсгæ аразын. Дарддæр хъазты фæлгонцтæ ирдæй æвдисынмæ арæхстыл кусын.

– Фæлгæнæны æмæ хъусыны лæмбынагады рæзтыл кусын.

– Цæмæй уæздан, дзуапджын æмæ кæрæдзимæ хæларзæрдæ, уарзæгой цæстæнгас дарой, уыцы хуызы сæ хъомыл кæнын.

Репертуар: Цæллагты Л. «Уазал бон», «Заз бæлас».

А. Филиппенко «Дед Мороз» – «Митын Дада».

Г. Вихарева «Танец снежинок» – «Миты гæлæбуты кафт».

Б. Финаровский, игра «Зайчики и лисичка» (Тæрхъустæ æмæ рувас).

Архайдæн фæрæзтæ

Райуаринаг: тæрхъусты худтæ, рувасы дзыппыдаргæ цæсгом (маскæ), дидитæ-бибитæ, æрттивæгтæ.

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ. «Гæппытæ». Сабитæ, цæлхдымбылæй лæугæйæ, фæлтæрæнтæ æххæст кæнынц, ома гæппытæ кæнынц. М. р. йæ цæст дары, цæмæй сабитæ сæ архайд музыкайы райдиан æмæ кæронимæ куыд бæттой.

цæмæй сабиты зард кæла суадонау йæхигъæдæй, ома æнæ тыхмийæ.

Т. Ломовайы кафт «Тъупгæнæн». Сабитæ слæууыдысты къæйттæй æмæ хъомылгæнæджы разамындай се змæлдтытæ иу кæнынц музыкайы уаг æмæ ритмимæ.

Музыкалон-дидактикон хъазт «Цал зæлы хъусыс?» Музыкалон разамонæджы ныхасæй та сабитæ сæ цæстытæ бацъынд кодтой.

М. р. Базон-базон, цы мыртæ фехъусдзыстут ныртæккæ, уыдон кæм бамбæхстысты? (*Йæ 'нгуылдзтæ æруагъта пианинойы амонæнтыл.*) (*Сабитæ дзуапп дæттыны.*)

М. р. Ныр та ахæм хъазт. Иу зæл фехъуыстат, зæгъгæ, уæд-иу дзуцæджы æрбадут. Фæлæ бирæ мыртæ куы айхъусат, уæд та-иу мидбынаты гæппытæ кæнын райдайт.

(*Сабитæ æххæст кæнынц хъомылгæнæджы фæндон.*)

Ахуыртæн хатдзæгтæ кæнгæйæ, м. р. арфæ ракодта сабитæн, зæрдиагæй кæй архайдтой, уый тыххæй. Фæрсы сæ:

– Ахуыртæ уæм хъæлдзæг фæкастысты, тынгдæр цæуыл бацин кодтат, ногæй ма æрбацæудзыстут æви нæ?

33-æг ахуыры сахат

Темæ: «Музыкалон инструменттæ»

Нысантæ:

– Сабиты дарддæр музыкалон инструменттимæ зонгæ кæнын (*ирон фæндыр*), цæмæй хуыздæр æнкъарой музыка, ахсой йын йæ мид-залынад; музыкайы хуызмæ гæсгæ арæхсын цæуын, змæлын.

– Музыкаемæ къæрцхъус уæвын, иртасæн архайд бындуртæ рæзын кæнын.

– Сабитæ рæдау уæвыныл, зæрдæхæлар ахастдзинадтыл ахуыр кæнын.

Репертуар: Т. Ломова «Устали наши ножки» – «Бафæлладысты нæ гæккытæ».

Г. Попатенко «Маму поздравляют малыши» – «Сабитæ арфæ кæнынц мадæн».

А. Абелян «Песенка про манную кашу» – «Маннæ касы тыххæй зарæг».

Т. Ломова, кафт «Тъупгæнæн».

А. Абелян «Песенка про манную кашу» – «Манна касы тыххэй зарæг».

Т. Ломова, пляска «Стукалка» (Тъупгәнаән).

Уырыссаг адамон мелоди «Аджын гуылтæ».

Архайән фæрæстæ

Цæстуынгæ: дыууæ нывгонды – иуыл дзы кафгæ чындзы фæлгонц, иннæйыл – фынаёгангæ хъазән чындзы.

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ «Фæхъаугъа стæм – бафидыдтам». Сабитæ къæйтгæй æрлæууыдысты кæрæдзийы ныхмæ. Т. Вилькорейскаяы музыкамæ гæсгæ фæлмæн цæвынц кæрæдзийы æрмтгæ, сæ къухтæ хæрдмæ систой, афтæмæй. Архайынц, цæмæй сæ цæфтæ бадой музыкайы ритмимæ (куы – сабырдæр, куы – тагъддæр).

Уырыссаг мелоди «Уæд дын нæ кулдуары цур...» æмæ М. Красевы «Алолай»-мæ хъусын.

М. р. Ныр та байхъусæм адамон мелодимæ «Уæд дын нæ кулдуары цур». (Зæлы мелоди.) Цавæр у сымахмæ гæсгæ? Йæ мидисмæ гæсгæ йын уæртæ уыцы 2 нывгондæй иу равзарут (амоны нывтæм фæйнагыл).

Сабитæ равзæрстой нывгонд.

М. р. Уыцы ныв цæмæн равзæрстат?

С. Уымæн æмæ музыка у хъæлдзæг, ис æм кафæн.

М. р. (райста иннæ ныв æмæ фæрсы). Цы кусы хъазән чындз?

С. Фынаёй кæны.

М. р. Цæй-ма, уæдæ, ахъуыды кæнæм – кукла цавæр музыкамæ бафынаёй уыдзæн?

С. Сабыр, фæлмæн музыкамæ.

М. р. Æмæ сымахмæ гæсгæ мæнæ ацы музыка ахæм у?

(Зæлы М. Красевы «Алолай».)

С. О, о! Ахæм у.

М. р. Цæмæн?

С. Музыка у сабыр, узæлгæ, фæлмæн.

Зарын. Зарæггонд «Аджын гуылтæ». Ацы хатт сабитæ архайынц афтæ зарыныл, цæмæй мелоди сыгъдæг хъуыса.

А. Абелян «Манна касы тыххэй зарæг». Сабитæ фæлварынц сæ зонгæ зарæг хуыздæр акæнын. Музыкалон разамонæг йæ хъус дары,

Зарæг «Уазал бон»-мæ хъусын. М. р. сабиты сбадын кæны æмæ сын фæзæгъы, цæмæй сæ зонгæ зарæгмæ байхъусой æмæ, куыд хуыйны, уый æрымысой. Стæй дзы ныхас цæуыл цæуы, уый дæр сын зæгъын кæны. Кæд æмæ нæ арахсой, уæд сæм æххуысаен ахъазгæнæг фарстатæ дæтты.

М. р. Уазал кæд ваййы? Мит кæд фæуары? Бæлæстæ зыбыты бæгънæгæй кæд аззайынц? Миты къуыбæртгæй кæд фæхъазут? Музыка уыдæттæ куыдæй æмбарын кæны?

Зарын. Зарæггæнагæгау «Баю-бай». Зарæггæнагæгау кæнынц дæлкъордгай. М. р. æрхаты сабитæм, цæмæй сæ кæрæдзийы зардмæ лæмбынæгæй сæ хъус æрдарой, зарын райдайой зарæджы райдианы хæдфæстæ.

(Сабитæ азарынц чысыл терцийы интервал.)

«Митын Дада». М. р. сабиты зонгæ кæны зарæг «Митын Дада»-имæ æмæ сæ амидин кæны, цæмæй зарæджы мидис сæ зæрдæмæ хæстæг райсой, зæрдæйæ йæ банкъарой.

«Заз бæлас». Зарæг ахуыр кæнынц, æрмæстдæр мелоди цæгъдгæйæ, иу æмвæзадыл заргæйæ – хъуамæ сæ разæй дæр мачи фæуа, стæй сæ фæсте дæр мачи зайа.

«Миты гæлæбуты кафт». Сабитæ ахуыр кæнынц музыкайы фыццаг æмæ дыккаг хæйтты ивд хатын, сæ архайд-змæлд музыкайы райдиан æмæ кæронимæ бæтгæйæ.

Хъазт «Тæрхъустæ æмæ рувас». Сабитæ æппæт залыл апырх ваййынц æмæ сæхæдæг æххæст кæнынц архайд-змæлдтытæ. Куыст цæуы, хъазты фæлгонц куыд ирддæрæй ис саразән, ууыл.

Ахуыртæн хатдзæг кæнгæйæ, м. р. ранымайы æппæлæн хуызы сабиты зæрдиаг архайд, хуыздæрмæ кæй тырнынц, уый сын фæзæгъы. Бафæдзæхсы сын, цæмæй сæ къорды «Тæрхъустæ æмæ рувас»-ы хъазтæй ахъазой.

26-æм ахуыры сахат

Тема: «Зымæг»

Нысантæ:

– Цинайдзаг музыкайыл æргомзæрдæйæ куыд æмбæлой, уымæ сæ разæнгард кæнын. Сæ алы фезмæлд дæр музыка æмæ зарæджы текстимæ бæттын куыд зоной, афтæ сæ ахуыр кæнын. Сæ фезмæлдтытæ дæр музыкайы дыууæ кæнæ æртæ хайы

фæливантимае куыд ивой, уыцы арæхстдзинад сын фидардæр кæнын.

– Дарддæр дæр, цæстæй цæмае кæсынц, уый хорз куыд уыной-æнкъарой, стæй хъусæй лæмбынаг хъусæг куыд уой, уыцы миниуæг сын рæзын кæнын.

– Афтæ сæ хъомыл кæнын, цæмæй сæ кæрæдзимæ зæрдæхæлар цæстæй кæсой, алцæмае дæр рæвдз уой – ныхæстæй дзуапп раттынмæ, фезмæлынмæ.

Репертуар: А. Филиппенко «Дед Мороз» – «Митын Дада».

В. Карасева «Зима» – «Зымæг».

Цæллагты Л. «Заз бæлас», «Митын Дада».

Б. Финаровский, игра «Зайчики и лисичка» (Тæрхъустæ æмæ рувас).

Архайæн фæрæзтæ

Цæстуынгæ: цыппар нывгонды миты, зымæгон уæлæдарæсы, дзоныгты, Ног азы зазы хуызвыстимæ.

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ. «Хъандзалтæ» («Пружинки»). Сабитæ сæрибарæй залыл ахæлиу вæййынц, алчи сæ йæхицæн бынат æрцахсы. Нымад «иу» æмæ «дыууæ», зæгъгæ, куы фехъусынц, уæд дзуццæджы æрдæгбадт æркæнынц, куыддæр «æмае», зæгъгæ, айхъусынц, афтæ сæ уæрджытæ фемраст кæнынц, фест æмæ æрбадгæйæ æнæрлæугæйæ архайынц. Уыйфæстæ змæлдтыты архайд æвдисынц А. Филиппенкойы музыкаемæ гæсгæ.

Зарæг «Митын Дада»-мæ хъусын. М. р. сабитимæ иумæ кæсы нывгæндтæм (иугай сæ радыгай равæры), сæ мидис сын сбæрæг кæны æмæ бафæрсы: «Афтæ кæд вæййы?» Æппæт дзуаппыты бындурыл хатдзæг кæны, нывгæндты ныхас зымæгыл кæй цæуы. Стæй сабиты æргом аздахы Ног азы зазмæ æмæ бафиппайы, йæ цуры бæрæг чидæр кæй нæ фаг кæны, уый. Сабитæ куы тыхсой се 'нарæхстæй, уæд сын аивæй сæ зæрдыл Митын Дадайы æрлæууын кæны. Уый хæдфæстæ байхъусынц зарæг «Митын Дада»-мæ, йæ ахаст æмæ йын йæ мидис равзарынц, æрдзурынц сыл.

Зарын. **Зарæггæнæгау «Ау-ау».** Квартæйы сыгъдæгæй интонацигонды арæхстдзинадыл цæуы куыст.

Зарæг «Заз бæлас». Куыст цæуы музыкалон райдайæны фæстæ зарыны арæхстдзинадыл.

бынæттæ фæивыныц: уæллаг бацахсы бинаг къухы бынат, бинаг та – уæлладжы.)

А. Абелян. «Маннæ касы тыххæй зарæг». Зарæг ахуыр кæнынц, мелоди хъуысы, афтæмæй (æнæ аккомпанементæй). Сабитæ ахуыр кæнынц æмзæл зард кæныныл, сабыргай, æмхуызон, ома, иу иннæйы разæй куыннае кæна, йе та фæсте куыннае зайа, афтæ.

Т. Ломова. **Кафт «Тъупгенæн».** Сабитæ апырх сты залы. Музыкалон разамонæг сæ хъусын кæны музыкаемæ. Йæ хуыз ын куы рахатыдтой, уæд сæ домы, цæмæй змæлой музыкайы уагмæ гæсгæ. Музыкайы I-аг хаймæ хъусгæйæ, сабитæ разгъор-базгъор кæнынц алырдæм. II-аг хай куы райхъуысы, уæд та мидбынаты лæугæйæ тъупп-тъупп кæнынц пьол.

Хъазт «Цæмæй хъаздыстæм?»

Сабиты архайдмæ кæсгæйæ, м. р. йæ хъус дары уымæ, цæмæй æмдзæгъд кæной æмæ хойой, кæрæдзимæ хъусгæйæ, музыкаемæ гæсгæ раст.

Хатдзæг

М. р. Музыка йæ уагмæ гæсгæ вæййы алыхуызон. Цавæр музыка уарзут сымах – хъæлдзæг (*кафæн кæмæ ис, ахæм*) æви æнкъард?

С. Хъæлдзæг! Хъæлдзæг!

М. р. Æз дæр. Хъæлдзæг музыка мах кæны цардхъомдæр, рæдаудæр. Цæй æмæ нæ мидбылты фæлмæн бахудæм кæрæдзимæ. Стыр бузныг!

32-аг ахуыры сахат

Темæ: «Мигæнæнтæ æмæ хойраг».

Нысантæ:

– Музыкаемæ хъусыны æмвæзад уæлдæр кæнын, сæ уагмæ гæсгæ ныхмæвæрд чи у, ахæм пьесæтæм хъусын æмæ сæ иртасын; бæрзонд-зæл музыка иртасыны арæхстдзинадыл кусын.

– Змæлгæ мысæнуат рæзын кæнын. Музыка сабиты зæрдæтæм цæмæй арфдæр хъара æмæ сæ æнкъарагдæр кæна, ууыл кусын.

– Цæмæй сæм бæрнондзинад уа иннæты раз, цæмæй сæм кæрæдзимæ уа хæлар ахаст уа, уыцы хуызы сæ хъомыл кæнын.

Репертуар: М. Красев «Колыбельная» – «Алолай».

Уырыссаг адæмон мелоди «Уæд дын нæ кулдуары цур».

райхæла сæ курдиат, цæмæй музыкайы сабыр æмæ хъæлдзæг уаг сабиты бон уа змæлды фæрцы æвдисын.

– Цæмæй сæ мысæнуат хъæздыгдæр кæна, сæ зæрдыл фылдæр мелодитæ бадарой æмæ сæ сæ бон уа абарын, ууыл сæ ахуыр кæнын.

– Цæмæй сабитæ цымыдисдæр кæной, цæмæй сæм музыка æхсызгон æнкъарæнтæ гуырын кæна, уыцы хуызы сæ хъомыл кæнын.

Репертуар: А. Абелян «Песенка про манную кашу» – «Маннæ касы тыххæй зарæг».

Уырыссаг адæмон мелоди «Аджын гуылтæ».

Т. Ломова, пляска «Стукалка» (Тъупгæнæн).

Хъазт «Цæмæй хъæздыстæм?»

Архайæн фæрæзтæ

Райуаринаг: кубиктæ, сывæллæтты мигæнæнтæ.

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдытæ «Æрхойæм» (Æркъæрцц-къæрцц кæнæм). Сабитæ къордæй бацæуынц залмæ, æрлæууыдысты, пьолыл цы кубиктæ ис, уыдоны цур.

Музыкалон разамонæг сæ куры, цæмæй базоной, кубикты цы мыртæ бамбæхст, уый. Зæлы иставæр кафты цагъд æмæ уый мелодимæ гæсгæ сабитæ къæрцц-къæрцц кæнынц кубиктæй.

Музыкалон-дидактикон хъазт «Базон зæл».

М. р. Сабитæ, уæ дзæццытæ бацъынц кæнут, лæмбынæг байхъусут æмæ базонут уынæртæ, ома, зæлтæ цæй фæрцы райгуырдысты, уый. (Райхъуысти æмдзæгъд, уидгуыты тъупп-тъупп.)

С. Уыдон сты къухтæ æмæ уидгуыты зæлтæ.

М. р. Бузныг, амбылдтат. Сæхгæнут та уæ дзæццытæ æмæ байхъусут дзæбæх.

(Радыгай æлхъивы пианинойы амонæнтæ, уыйфæстæ сабитæн дæр бар дæтты амонæнтæ æлхъивынæн.) Гъе, ахæм зæлтæ цæрынц ацы музыкалон инструменты, йæ ном та у пианино. Уый у æмдзæрæн бирæ-бирæ алаæмæты зæлтæн, уыдонæй саразæн ис рæсугъд зарджытæ.

Зарын. Зарæггонд «Аджын гуылтæ» – уырыссаг адæмон мелоди. Сабитæ кæнынц зарæггонд, йæ мидисмæ гæсгæ ивынц сæ архайд, афтæмæй. (Иу зæл иннæмæ куы рахизы, уæд сабитæ дæр сæ къухты

Зарæг «Зымаг». Сабитæ зарæг ногæй азарынц, развæлгъау мелодимæ байхъусгæйæ æмæ, зарæг куыд хуыйны, уый сбæлвырд кæнгæйæ. Зарынц иугæйттæй, дæлкъордгæйттæй.

Кафгæ зард «Митын Дада» (Б. Филиппенко). Зонгæ музыкайы цагъдмæ сабитæ ахуыр кæнынц заргæйæ кафты къахайстыл, сæрибар тыгъдадæй пайдагæнгæйæ.

Хъазт «Тæрхъустæ æмæ рувас»

Хъазгæйæ зарæг куы зæла, уæд куыст цæуы ууыл, цæмæй зарæджы текстмæ гæсгæ архайд-фезмæлдтытæ ивд цæуой, цæмæй архайджыты фæлгонцтæ зæрдæргъæвдæй æвдисой, фæзмой.

Ахуыртæн хатдзæг кæнынц хъазт «Сызгъæрин кæртыдуар»-ы фæрцы, ома сабитæ, залæй æддæмæ цæугæйæ, дзуаппытæ фæдæттынц ахæм фарстатæн:

1. Кæд æрбацæуы Митын Дада?

2. Цавæр лæвæрттæ æрбахæссы сабитæн?

3. Æмæ сабитæ та Митын Дадайæн хъæлдзæг зарæг фæзарынц æви æрхæндæг? Уæд цæмæн?

27-æм ахуыры сахат

Темæ: «Зымаг»

Нысантæ:

– Музыка æнкъарын æмæ æмбарыны арæхстдзинад уæлдæр кæнын, раздæр цы уацмыстимæ базонгæ сты, уыдон рагон зонгæтау базонын, ритм æнкъарыны рæзтыл, архайд-фезмæлдмæ арæхстыл дарддæр кусын тындады ориентаци кæныныл цалх кæнын.

– Кæд куыд змæлын-архайын хъæуы, уый цæмæй сæ зæрдыл хуыздæр дарой, ууыл кусын.

– Æргомзæрдæ куыд уой, се 'мбал-æмгæрттæ æмæ хистæртимæ ныхасы бацæуынмæ цæттæ куыд уой, уыцы хуызы сæ хъомыл кæнын.

Репертуар: Цæллагты Л. «Уазал бон», «Заз бæлас».

А. Филиппенко «Дед Мороз» – «Митын Дада».

Б. Финаровский «Зайцы и лиса» – «Тæрхъустæ æмæ рувас».

Т. Ломова «Танец снежинок» – «Миты гæлæбуты кафт».

Архайан фэрэзтэ

Райуаринаг: алдымбыды эвзистхуыз аендэхтэ-эрттивэнтэ чызджыты нымэцмэ гэсгэ.

Ахуыры нывэст

Музыкалон-ритмиконзмэлдтытэ. «Хьандзал» («Пружинки»).

Сабитэ сәрибарәй залы апырх вәййынц әмә музыкамә гэсгә йә тәккә тыхджындәр хайы фәлтәрән әххәст кәнынц, ома әрбадәгауы фезмәлдыл акцент кәнгәйә.

Зарәг «Митын Дада»-мә хьусын. Сабитэ хьусынц А. Филиппенкойы зарәг «Митын Дада»-мә.

М. р. Ацы зарәг уә зәрдәмә цәуы? Цәмән?

С. У хьәлдзәг, цинәйдзәг – «Митын Дада»-йы тыххәй. Уый нәм Ног азы әрбацәудзән әмә нын ләвәртгә әрбахәсдзән.

М. р. Әмә «Митын Дада» цавәр у?

С. Хәларзәрдә, хьәлдзәг, дынджыр.

Зарәг. Зарәггәнаәгау «Ау». Сабитэ зарәггәнаәгау зарынц, йә мидис ын искәцы персонажимә бәтгәйә (зәггәм, Митын Дадаимә, Митәлинкаимә...).

Зарәг «Митын Дада». Зарәг ахуыргәнгәйә уәлдай әнувыддәрәй кусын хьәуы, мелоди куыддәриддәр у, афтәмәй зарыныл, әмхәләсонтә дзырдты кәрәтты, әнцон хьусән куыд уой, әнцон равзарән, афтә дзурын.

Зарәг «Заз бәләс». Сабитэ ногәй зарынц ацы уацмыс, зарынц әй дәлкьордгай әмә иугәйтгәй, м. р. йә хьус дары, цәмәй алцыдәр аив әмә, куыд әмбәлы, афтә кәной.

Кафгәйә зарын «Митын Дада» (А. Филиппенко). Куыст цәуы ууыл, цәмәй сәхәдәг цәлхдымбыләй сләууынмә арәхсой, зоной зилдхгәнгәйә цәуын, зарын, музыкалон инструментгәй дәррдзәф ләугәйә.

«Миты гәләбуты кафт». Кафгәйә куыст цәуы сә арәхстдзинадыл – хьуамә рәуәг тьәбәртгәй згьорын зоной, зылын сә мидбынәтты, сабыргай хәрдгәбыды эвзист хуыз аендэхтәй дәләмә-уәләмә тиләгау кәнын.

Ахуыртән хатдзәг кәнгәйә, м. р. сабиты бафәрсы, сәхи цы бәрәгбонмә цәттә кәнынц әмә цавәр уазджыты әрбацыдмә әнхәәлмә кәсынц, уыдәттәй.

цы мыр бамбәхст, уый. Әртгупп-гьупп-ма кәнут уә кьәхтәй (*сабитә тьупп-тьупп кәнынц*). Хьусәм, пьолы цы уынар бамбәхст, уый.

М. р. (*иу хатт әртгәпп кодта*). Цал мыры фехьуыстат? (*Фәйнаггыл аныв кодта иу зиллакк.*)

С. Иу мыр.

М. р. (*әрхоста цалдәр хатты*). Цал мыры фехьуыстат?

С. Бирә. (*Ныв кәны цалдәр зиллачы.*)

Хәсләвәрд әххәст кәнынц 2–3 хатты.

Зарын. Зарәггонд «Адджын гуылтә» – уырыссаг адәмон мелоди.

Сабитә зонгә кәнынц зарәггондимә, йә мидис, йә мелодийы уагимә. Йә ритмикон арәзт ын куы «әрцахстой», уәд әй райдыдтой зарын, әмдзәгьд кәнынц, афтәмәй.

А. Абеляны зарәг касы тыххәй. Уый сын зонгә у раздәры ахуыртәй әмә йә ныр фәлварынц хуыздәр акәныныл, цәмәй мелоди дәр уа бәлвырд әмә дзырдтә дәр иууылдәр дзәбәх хьуысой.

Хьазт «Цәмәй хьаздыстәм?». М. р. сабиты зәрдыл әрләууын кодта хьазты әгьдәуттә.

М. р. Ныр сыстут уә бынәттәй әмә уә алчидәр равзарәд хьазтән хьәугә дзаума.

Зәлы музыка. Сабитә хицән дәлкьордтәй әххәст кәнынц хәсләвәрд, ома, сә мигәнәнтәй әмцәф кәныныл архайынц, цәмәй мелодиимә дзыккубыдау уой, сәхәдәг цы зәлтә фәлдисынц, уыдон.

Музыка ногәй куы райхьуысы, уәд сабитә ноджы зәрдиагдәрәй архайынц әмцавд кәныныл, кәрәдзимә хьусынц, афтәмәй.

Ахуыртән хатдзәгтә кәнгәйә, м. р. фәрсы сабиты:

– Абон тынгдәр уә зәрдәмә цы фәцыд?

– Нә хьәзтытә хьәлдзәг уыдысты әви әнкьард?

31-аг ахуыры сахат

Темә: «Мигәнәнтә әмә хойраг»

Нысантә:

- Сабиты музыкалон инструментты хәләстимә базонгә кәнын, ома цәмәй әвзарой, хицән кәной, чи сә куыд хьуысы, уый.
- Архайын, цәмәй хуыздәр арәхсой зарынмә, тынгдәр

Ахуыртæн хатдзæг кæнгæйæ, музыкалон разамонæг арфæ кæны сабитæн æмæ сæ фæрсы:

- Цæмæн хъæуынц мигæнæнтæ?
- Абон мах уыдонæй куыд спайда кодтам?
- Мигæнæнтæй хъазт уæ зæрдæмæ фæцыд?

30-æм ахуыры сахат

Темæ: «Мигæнæнтæ æмæ хойраг»

Нысантæ:

- Нæ алыварс дунейы зæлтæй сабитæ фылдæр куыд базоной, цæмæй иртасой иставæр архайдимæ баст мыртæ æмæ уынаертæ, цæмæй хатой музыкайы ивæнтæ-фæзилæнтæ æмæ сын дзуапп дæттой, ууыл архайын.
- Разын кæнын активон хъусынады ламбынæгдинад.
- Хъомыл сæ кæнын афтæ, цæмæй сæхи бон дæр уа музыкалон-ритмикон змæлд кæнын, ома, æвдисой хъæппæрис, цæмæй сæм фæзына адæнкъарынад музыкамæ.

Репертуар: А. Абелян «Песенка про манную кашу» – «Маннæ касы тыххæй зарæг».

Уырыссаг адæмон мелоди «Лепешки» – «Гыццыл лауызтæ».

Архайæн фæрæзтæ

Райуаринаг: сывæллæтты мигæнæнтæ.

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ. «Хъандзал» – искацы уырыссаг адæмон мелоди.

Сабитæ залы апырх сты æмæ лæууынц. Кафты цагъдмæ гæсгæ дзуццæджы æрдагбадт æркæнынц (*дзуццæджы æрбадæгау кæнынц*).

Музыкалон хъазт «Цас зæлтæ хъусыс?». Музыкалон разамонæг дзуры сабитæн, цæмæй æрбадой гыццыл бандæттыл æмæ куры, цæмæй лæмбынæг афæлгæсой сæ алфамбылай æмæ феной, залы цы предметтæ ис, уыдон.

М. р. Зæгъут-ма, кæм бамбæхст мыр? (*Бахойы авг, къул.*)

С. Сисы, рудзынджы (*æмæ а.д.*).

М. р. Амдзæгъд-ма кæнут (*æмдзæгъд кæнынц*). Хъусæм, уæ гуккыты

28-æм тематикон ахуыры сахат

Темæ: «Зымæг»

Нысантæ:

– Сабиты ууыл ахуыр кæнын, цæмæй зымæджы æппæт æууæлты бындурыл хатдзæгтæ кæной; сæ зонгæ музыкалон уацмысты цы фæлгонцтæ ис, уыдон сæм хъуамæ алыхуызон æнкъарæнтæ æвзæрын кæной. Алы фæлгонцады æмæ кафыны змæлдтытæ æххæст кæнын.

– Лæмбынæгæй куыд хъусой, мелодийы ахаст базоннынмæ куыд тырной, ууыл архайын.

– Кæрæдзийыл аудæг куыд уой, мæтгæнæг, зæрдæхæлар ахастытæ куыд уа се 'хсæн, ахæм хуызы сæ хъомыл кæнын.

Репертуар: «Тæрхъустæ æмæ рувас», «Зымæг».

«Заз бæлас», кафгæйæ зарын «Митын Дада».

«Миты гæлæбуты кафт».

Архайæн фæрæзтæ

Цæстуынгæ: нывлыг¹ Митын Дадайы хуызвыстимæ.

Райуаринаг: тæрхъусты худтæ.

Ахуыры нывæст

Сабитæ залмæ бацæуынц. М. р. фæзæгъы, цæмæй сæхи афтæ дарой, цыма хъæдмæ ацæуинаг сты. Уым та ныр уазал у æмæ хъуамæ сæ уæлæ хъарм дарæс скæной. (*Сабитæ афтæ архайыны, цыма сæхи цæттæ кæнынц хъæдмæ цæуынмæ.*) Стæй хъæды арф мит ныууарыд æмæ дзы фæндаг айгæрдын хъæуы. (*Сабитæ кæрæдзи фæдыл цæуыны, сæ къæхтæ бæрзонд исгæйæ.*) Мæнæ æрдузмæ рахæццæ стæм. Митæмбæрзт у. Фæлæ ма уæддæр мит уары, йæ гæлæбутæ тæхынц æмæ тæхынц. Кæсут-ма сæм, куыд рæсугъд сты, цы рæуæг! (*Чызджытæ миты гæлæбуты кафт кæнынц.*)

М. р. Æмæ хъæды та кæуыл ис фембæлæн? (*Кæд сабитæ хъæугæ дзуапп нæ дæттой, уæд сын тæрхъусы тыххæй исты уыци-уыци зæгъын хъæуы.*) О, о – тæрхъустыл æмбæлдзыстæм фыццагдæр. Кæсут сæм, куыд рæвдз згъорынц миты рагъыл – кæмдæр, æвæццæгæн, къалиу кæйдæр къæхты бын фæкъæрцц ласта, æмæ тæрхъустæ фæтарстысты, лидзынц. (*Хъазт «Тæрхъустæ æмæ рувас».*)

¹ нывлыг – карточка

Хъазт куы фæуа, уæд м. р. рувасы æрбахоны Ног азы бæрæгбонмæ сабидонмæ, фæзæггы йын, сабитæ сæхи бæрæгбонмæ иттæг хорз кæй бацæттæ кодтой, зарджытæ кæй базыдтой зарын. (*Зарың зарджытæ «Зымæг», «Заз бæлас».*) М. р. æппæлы сывæллæттæй æмæ сæм нывлыг Митын Дадайы хуызвыстимæ æвдисы. Йæ уынд, йæ бакастыл ын дзурынц, йæ зæрдæйы ахастыл, йæ уагыл, фæзæггы сын, Митын Дада сын æнæмæнгæй лæвæрттæ кæй æрбахæсдзæн, сæ зарæгæй йæ куы сбуц кæной, куы йын акафой, уæд. (*Сабитæ кафæгæйæ Целлагты Лидæйы зарæг «Митын Дада» кæның.*) Уыйфæстæ сывæллæттæ хæрзбон фæзæггыңц рувасæн æмæ сабидонмæ раздæхыңц, ома та ногæй кæрæдзи фæдыл къахвæндагыл цæуыңц. Ахуыртæн хатдзæг кæнгæйæ, м. р. бафæрсы сабиты, хъæды сæ зæрдæмæ куыд фæцыд, кæуыл дзы сæмбæлдысты, цы дзы куыстой-архайдтой, уыдæттæй.

29-æм ахуыры сахат

Темæ: «Мигæнæнтæ æмæ хойраг»

Нысантæ:

- Сабитæн мырты тыххæй фыццаг зонындзинæдтæ раттын, цæмæй иртасæнты фæрцы сæ алыварс дунейы зæлгæ предметтæ агурын зоной, цæмæй базонной фæлхат кæнын хуымæтæг ритмикон сурæт, цæмæй сæ архайд-змæлд бæттой музыкайы уагимæ.
- Сабиты ахуыр кæнын къæрцхъус уæвыныл, зонадон-иртасæн архайды бындуртыл.
- Цæмæй зæрдæргъæвдæр, цымыдисдæр, æнкъарагдæр уой, ууыл архайынмæ.

Репертуар: А. Филиппенко «Пирожки» – «Гуылтæ».

А. Абелян «Песенка про манную кашу» – «Маннæ касы тыххæй зарæг».

Е. Макшанцева «Похлопаем в ладошки» – «Амдзæгъд кæнæм гуккытæй».

Архайæн фæрæзтæ

Цæстуынгæ: сабиты мигæнæнтæ.

Ахуыры нывæст

Музыкалон-ритмикон змæлдтытæ «Амдзæгъд кæнæм гуккытæй». Сабитæ бацæуыңц залмæ, цæлхæмбырдæй кæрæдзийы къухтыл æрхæцыдысты. Музыкалон разамонæг сын æмбарын кæны фæлтæрæны мидис. Сабитæ йæ фæзмынц, сæ фезмæлд музыкайы хицæн хæйттыл куыд бада, афтæмæй. Ома, музыкайы ритммæ гæсгæ куы æмдзæгъд кæныңц, куы сæ къæхтæй тьупп-тьупп кæныңц.

Музыкалон-дидактикон хъазт «Базон мыры азæлд». Сабитæ рабадтысты гыццыл бандæттыл. Музыкалон разамонæг сын се 'ргом аздахы, стъолыл цы мигæнæнтæ ис, уыдонмæ, æмæ дзуры.

М. р. Ацы предметтæй (дзаумæттæй) алкæцийæн дæр ис йæхи хъæлæс, йæхи уынаер. Цæй-ма, байхъусæм сæм, кæддæра сын цавæр хъæлæстæ ис.

(*Сабитæ уидгуытæй, чашкæтæй, сæтгæ чи нæ кæны, ахæм къустæй хойыңц бандæттæ, стъол æмæ афтæмæй иртасыңц уынаертæ, мыртæ, кæныңц хатдзæгтæ.*)

С. Æппæт предметтæн дæр ис хъæлæстæ.

М. р. Цæмæн хъæуыңц ацы мигæнæнтæ (предметтæ)?

(*Радыгай сæ æвдисы.*)

С. Чашкæйæ, агуывзæйæ нуазыңц, цымынц цай, дон. Уидыгæй хæрыңц кас. Кастрункæйы фыцынц кас, хъæрмхуыпп.

М. р. Цавæр иумæйаг ном ис ацы дзаумæттæн? (*Мигæнæнтæ.*) Байхъусут, æз уын акæндзынæн зарæг маннæ касы тыххæй.

Хъуысы А. Абеляны зарæг касы тыххæй. Сабитæ йæм хъусыңц, ныхас кæныңц зарæджы мидисыл. М. р. зарæг дыккаг хатт кæны æмæ йын ныр сабитæ хъырыңц, зарыныл фæлварыңц сæхæдæг дæр.

А. Филиппенкойы зарæг «Гуылтæ». Ацы зарæг сабитæ зоныңц раздæры ахуыртæй. Музыкалон разамонæг сын æй зарын кæны. Сабитæ йæ зарыңц, сæ архайдæй, се змæлдæй æвдисыңц (*фæлгъауыңц*) зарæджы мидис.

Хъазт «Цæмæй хъæздыстæм»

Музыкалон разамонæг сабитæм ратты алы мигæнæнтæ: чашкæтæ, къустæ, уидгуытæ, кастрункæтæ, ахъазут сæ, зæгъгæ. Зæлы иставæр ирон кафты цагъд, æмæ сабитæ радыгай, музыкайы ритммæ гæсгæ, хойыңц фыццаг уидгуытæй, стæй чашкæтæй, къустæй, кастрункæтæй æмæ а.д.

Дыккаг хатт куы хъуыса музыка, уæд та сабитæ уыциу рæстæг хойыңц æппæт мигæнæнтæй.